Fericita Stoina „moarta[4]

file din

PATERICUL SÎRB

Traducere din limba engleză Paula Măzăreanu

EDITURA ELIS AVAROS
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României Fericita Stoina - Moarta: file din patericul sîrb /
ed. îngrijită de Maria Mihărtescu; trad. Paula Măzăreanu. - Bucureşti: Elisavaros, 2016
ISBN 978-606-8147-84-0
I. Mihărtescu, Maria (ed.)
II. Măzăreanu, Paula (trad.)
28

Viaţa sfintei noastre maici Stoina din Devici Eufimia în călugărie (+1895)

de episcopul Nikolai (Velimirovici), tradusă de Ruzica Cupic

O figură remarcabilă de la mănăstirea Devici

In urmă cu o sută de ani, cineva l-a întrebat pe sfântul Serafim de Sarov de ce în zilele noastre nu mai există sfinţi, ca în timpurile străvechi şi dacă asta se întâmplă din voia Domnului sau pentru că modul de viaţă al oamenilor s-a schimbat. Sfântul Serafim a răspuns: „Nu, nu, asta se întâmplă pentru că oamenii nu mai au îndrăzneală" - adică pentru că dorinţa de a trăi o viaţă curată s-a micşorat. Voinţa fără îndrăzneală este slabă. în afară de propria slăbiciune a oamenilor, greşeala stă şi în lipsa de exemple contemporane evidente de sfinţenie, curăţie şi cucernicie, căci oamenii se conduc cel mai bine după exemple. Nimic nu este mai atrăgător decât exemplul personal al cuiva, fie el bun sau rău. Pe vremea când sfântul Serafim de Sarov spunea aceste cuvinte,

el însuşi încheindu-şi lupta monahală pe pământ cu o fermitate supremă, o tânără fată de la ţară, din Sandiak, şi-a început, cu nu mai puţină hotărâre, propria-i luptă monahală. Ceea ce vrem să descriem aici este caracterul creştin al binecuvântatei Stoina, pentru a reînvia amintirea ei unei generaţii slăbite sufleteşte şi sărace în creştinismul adevărat.

Sfântul Ioanichie

Stoina a fost o ucenică credincioasă a sfântului Ioanichie, care a fondat mănăstirea Devici în sec. XV. Sfântul Ioanichie şi-a început lupta monahală în sihăstria sfântului Petru din Korisa, al cărui exemplu personal l-a avut în faţa ochilor. După ce au aflat de ascetismul sever şi de sfinţenia vieţii sfântului Ioanichie, oamenii au început să se îngrămădească la chilia lui şi să caute la el mângâiere şi vindecare de nenorocirile şi slăbiciunile lor. Fugind de tulburările şi laudele oamenilor, sfântul Ioanichie, ca mulţi alţi pustnici de dinaintea lui, şi-a părăsit chilia de pe Râul Negru şi s-a ascuns în pădurea deasă şi sălbatică din Devici. La fel ca sfântul Ioan din Rila, sfântul Ioanichie a trăit ani de zile în scorbura unui copac, până când Gheorghe din Smeredevo, drept mulţumire pentru vindecarea fiicei sale bolnave, prin rugăciunile sfântului, a construit

acolo biserica şi mănăstirea din Devici. Scorbura veche din pădurea unde sfântul Ioanichie şi-a început lupta ascetică nu mai există, dar biserica ridicată de Gheorghe din Smeredevo încă se mai păstrează şi conţine moaştele făcătoare de minuni ale sfântului Ioanichie.

Satul Ludovici

Satul Ludovici este situat în josul mănăstirii Devici. Astăzi, în acest sat locuiesc musulmani albanezi, ca în toată Drenica, de altfel. Se spune că satul Ludovici şi-a primit numele după armata turcească musulmană, care a înnebunit, încercând să atace mănăstirea (Ludovici, în sîrbă, vine de la „nebunie"). După cum spune povestea, marele vizir Kirlici a atacat mănăstirea, după ce a aflat că domnitorul Gheorghe a construit biserica din pustia Devici, dedicând-o „unui monah negru, ca să se roage lui Dumnezeu şi pentru ca să-i înveţe pe vlahii din jurul său, că e mai bine să mori decât să-ţi schimbi credinţa".

Când vizirul Kirlici a pornit cu armata să atace mănăstirea Devici, în momentul în care a ajuns la locul numit acum Ludovici, „vântul a început să sufle venind dinspre biserica albă; toată armata a înnebunit şi caii de asemenea au început să fugă pe dealurile verzi". Vizirul, înspăimântat, a fugit înapoi la mănăstire şi l-a

implorat pe sfânt să se roage la Dumnezeu pentru a-i salva armata. Sfântul Ioanichie s-a rugat la Dumnezeu, după care soldaţii şi-au venit în fire. Drept mulţumire, vizirul a construit o chilie pentru sfântul Ioanichie lângă biserică:

„Pentru a se reaminti de fiecare dată că Gheorghe a construit mănăstirea Devici, iar Kirlici a construit chilia sfântului Ioanichie de la Devici".

Pedepse şi vindecări

Fiica lui Gheorghe nu a fost singura vindecată din Devici şi nici vizirul nu a fost singurul pedepsit. Intr-adevăr, de-a lungul istoriei mănăstirii Devici au avut loc numeroase minuni din care doar unele mai trăiesc în amintirea oamenilor care locuiesc acolo. De exemplu, se spune că Aii Paşa Mahmutbegovici de la Pec şi-a adus fiica bolnavă, fără speranţă de însănătoşire la moaştele sfântului Ioanichie si fata s-a însănătoşit pe loc.

Altă dată, un anumit călugăr, care a vrut să fure moaştele sfântului Ioanichie, în timp ce spărgea racla, care le conţinea, a înnebunit şi în scurt timp a şi murit în această stare.

Pârâul din josul mănăstirii Devici are apă sfinţită, în care oamenii bolnavi sînt aduşi şi spălaţi. In apropiere era un vas din cupru pentru bani. Un oarecare albanez musulman a furat

vasul si l-a dus acasă. Curând el a înnebunit. A fost adus înapoi la mănăstire, la moaştele sfântului Ioanichie, după care i-a revenit cunoştinţa.

Pe vremea fericitei Stoina, exista un oarecare preot Stosha, care trăia în mănăstirea Devici. într-o zi albanezii l-au atacat în faţa bisericii şi l-au rănit cu o armă. Preotul a cerut ajutorul unui servitor: „Fugi şi stinge candelele din faţa icoanei sfântului Ioanichie. Candela nu ar trebui să ardă atunci când un slujitor al Domnului poate fi bătut în acest fel“. După acest incident, acelaşi musulman a fost legat cu lanţuri şi dus de acolo bolnav. De asemenea, mănăstirii i s-a dat drept dar un bou.

In timpul Primului război mondial şi al ocupaţiei austriece, un ofiţer ungur a venit la Devici cu armata sa. El a chemat stareţul, pe părintele Damaschin, la moaştele sfântului Ioanichie şi l-a întrebat ce era sub capacul sicriului. „Relicve sfinte" - a răspuns stareţul. „Ce relicve sfinte?" - a râs ofiţerul. „Aici este ascuns ceva". Ofiţerul a ordonat soldaţilor să spargă capacul. Dar în timp ce soldaţii loveau, îndeplinind ordinul, ofiţerul simţi o greaţă în stomac. S-a culcat în pat şi înainte de a se însera, în aceeaşi zi, a şi murit. Soldaţii, înfricoşaţi, au părăsit atât lucrul, cât şi mănăstirea.

Nu doar în Drenica, ci si în tot Kosovo există mărturii ale multor minuni, mai

ales a multor vindecări miraculoase, care au avut loc la

moaştele sfântului Ioanichie. Sperăm că, cei care cinstesc sfinţenia sfântului Ioanichie, vor aduna tot materialul necesar şi vor publica un Pateric al mănăstirii Devici.

Mănăstirea Devici „cântă" din nou

De-a lungul ocupaţiei turceşti, mănăstirea Devici a fost uitată şi abandonată mai mult timp. Albanezii ţineau capre în casele de lângă biserică şi chiar în biserică. Odată, un oarecare Milos din Herţegovina avea de gând să facă un pelerinaj la Ierusalim. Dar, când să plece, sfântul Ioanichie i-a apărut în vis, sfatuindu-1 să nu plece la Ierusalim. „Mai bine te-ai duce la mănăstirea Devici şi ai repune-o în ordine, decât să mergi la Ierusalim", i-a explicat sfântul lui Milos. Milos a ascultat şi s-a dus la Devici. După ce a făcut curăţenie şi ordine, Milos a fost călugărit şi a rămas acolo ca să-L slujească pe Domnul până la sfârşitul vieţii sale. Nu se ştie exact când au avut loc toate acestea. Se ştie doar că, de atunci şi până astăzi, mănăstirea Devici n-a mai fost niciodată părăsită sau închisă.

Păstorită Stoina

Stoina s-a născut în satul Lopizhi, lângă Sienica, în familia Zaric, care acum s-a mutat

sau va trebui să se mute din Serbia din cauza hăr- ţuieUlor musulmane. De mic copil şi până la adolescenţa sa, Stoina a păscut oile. Gospodăria tatălui ei era foarte mare şi bogată. Familia trăia într-o casă veche, unde locuise pe vremuri preotul satului; dar tatăl Stoinei nu a fost preot. Stoina avea doi fraţi: Ioachim şi Vasa, unul din ei a fost omorât de turci. Nu se ştie care a fost cau- za morţii lui, dar Stoina explica martiriul fratelui ei în felul ei specific: „După ce soţia fratelui meu a murit, spunea Stoina, fratele meu s-a însurat cu fiica naşei lui, care l-a ţinut în braţe la botez. Astfel, făcând acest păcat grav, a călcat legea lui Dumnezeu şi de aceea a avut o moarte violentă". Dintr-o ceartă cu turcii, el a fost bătut si ucis.

Când a ajuns la vârsta când fetele se mărită, Stoina a părăsit casa părintească şi a plecat la mănăstirea Devici. Ce a determinat-o să facă acest pas? Fără îndoială, era înclinată spre o viaţă singuratică şi de rugăciune. Dar cauza hotărâtoare pentru care Stoina şi-a părăsit casa şi tot ce i se oferea, a fost un eveniment banal, dar crucial, care a dus la urmările ştiute. Odată, pe când aduna

turma de oi, Stoina bătu o oaie neastâmpărată. însă conştiinţa Stoinei a fost rănită mai mult decât oaia, pentru că lovitura nu a fost prea dureroasă. Dar, după aceea, Stoina s-a simţit moartă pentru această lume şi pentru bucuriile ei. Plângând şi căindu-se, ea a adus oaia acasă la

tatăl ei, noaptea; iar a doua zi nu le-a mai dus la păscut. In noaptea aceea, Stoina s-a simţit rău şi i-a implorat pe fraţii ei s-o ducă la sfântul Ioanichie, la Devici. Aceştia i-au îndeplinit dorinţa. Când au sosit, Stoina şi-a plecat faţa pe sicriul sfântului şi l-a acoperit cu lacrimi; cu greu s-a putut despărţi de el. Prin acele lacrimi, ea se cununa duhovniceste cu mănăstirea Devici, de care nu s-a mai despărţit până la moartea ei trupească, optzeci de ani mai târziu.

în câteva zile, sănătatea ei era complet refăcută. Stoina le-a spus fraţilor să se întoarcă acasă, spunând că ea va mai sta puţin la mănăstire, ca să-l slujească pe sfânt, drept mulţumire pentru sănătatea ei. Fraţii au fost de acord şi s-au întors acasă, pe când Stoina a rămas acolo şi s-a hotărât să se călugărească şi să-şi dedice restul vieţii lui Dumnezeu.

Stoina „moarta"

Stoina obişnuia să-şi spună Stoina „moarta". Când cineva îi lăuda munca, curăţenia, ordinea sau alte lucruri bine făcute, ea răspundea: „Nu este meritul meu, ci al sfântului Ioanichie". Când era chemată la masă, spunea: „Stoina «moarta» este sătulă. Voi trebuie să mâncaţi". Odată, un bărbat oarecare le-a spus în glumă prietenilor săi, că ar vrea să o sărute pe Stoina. Când ea a auzit

aceste cuvinte, s-a apropiat de acel bărbat şi i-a spus: „Vrei s-o săruţi pe Stoina «moarta»? Mai bine te-ai duce să săruţi sicriul sfântului Ioanichie şi te-ai căi pentru păcatele tale!"

Maica Eufimia

După ce Stoina a intrat în mănăstirea Devici, ea şi-a declarat dorinţa de a fi călugărită. Pe atunci, nu exista totuşi nici o mănăstire de maici prin apropiere*.

In vechea Serbie, ca si în Macedonia, era obis- nuit ca femeile cu caractere puternice, hotărâte să trăiască în feciorie, să fie călugărite într-o mănăstire pentru bărbaţi şi să slujească acolo până la moarte. Stoina s-a grăbit să se călugărească din două motive: pentru că îşi dorea să rupă toate legăturile cu lumea cât mai repede posibil şi pentru totdeauna, şi din teama ca fraţii ei să n-o ducă cu forţa

înapoi în sat.

Dorinţa Stoinei a fost îndeplinită repede. Stareţul mănăstirii a călugărit-o, dându-i numele Eufimia. Dar toţi continuau s-o strige Stoina şi chiar astăzi, după mult timp de la moartea ei, în Drenica şi peste tot în Kosovo şi Sandiak este pomenită Stoina, nu Eufimia.

* în timpul ocupaţiei turceşti din Kosovo, maicile erau adesea bătute şi violate, luate ca sclave sau lăsate fără mâncare şi adăpost. Livezile şi câmpurile erau distruse, iar mănăstirile batjocorite şi dărâmate.

14 . Fericita Stoina „moarta"

Nevoinţă grea

„Iată, m-am îndepărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie“ (Psalm 54:7), spune marele psalmist. Nu a spus-o numai pentru el, ci au prevăzut profetic toţi asceţii fără număr, deopotrivă bărbaţi şi femei, care au fugit pentru dragostea lui Hristos de lume şi s-au oprit în pustie. Printre ei se numără şi sfânta Stoina. Odată ajunsă în pustie, nu s-a mai gândit vreodată să se întoarcă. Nu s-a uitat în urmă, ci a urmat Sfântul Duh mai departe. De când era tânără şi robustă şi-a impus o nevoinţă ascetică şi a terminat la fel cum a început.

Niciodată nu se odihnea. Nevoinţă ei consta în post, rugăciune, veghe şi trudă. Mai târziu, Stoina s-a dedicat, de asemenea, învăţării oamenilor - predicării Cuvântului.

Stoina se hrănea cu pâine muiată în apă. Asta era şi prânzul şi cina ei în timpul postului, dar şi în afara lui. A făcut acest lucru timp de optzeci de ani. Singura excepţie a fost când a călătorit, strângând bani pentru mănăstire şi când, din dragoste de oameni şi din respect pentru ospitalitatea lor, lua uneori câte puţin din mâncarea ce i se oferea. Dar acest lucru îl făcea rar şi fără voia ei, scuzân-du-se cu cuvintele: „Stoina «moarta» e sătulă".

Fericita Stoina era neobosită în rugăciune. Venea la biserică cu mult înaintea slujbei şi rămânea mult timp după ce se termina,

rugându-se singură. De obicei se ascundea într-un colţ unde se ruga la Dumnezeu, făcând nenumărate mătănii şi închinăciuni. Preotul Andjelko povesteşte că auzea adesea rugăciunile ei nocturne şi că era mereu mişcat auzindu-le. Rugăciunea Stoinei era caldă, sinceră, din inimă. Deşi nu ştia carte, învăţase pe de rost multe din rugăciunile bisericeşti. Astfel, ştia pe dinafară

întregul Ceaslov şi canonul Maicii Domnului; pe al doilea îl spunea imediat după slujba de dimineaţă, în faţa icoanei Maicii Domnului.

Veghea este supravegherea cucerniciei, cât mai puţin somn posibil şi participarea trează la rugăciune. Desigur, există oameni care nu dorm mult, dar conştiinţa lor nu este plină de rugăciune şi de comuniune cu Dumnezeu. Cu siguranţă, aceasta nu poate fi considerată veghe. Este necesar să fii treaz nu doar trupeşte, ci şi cu duhul, pentru ca această trezvie să fie numită veghe. Diavolul nu doarme niciodată, totuşi nu putem numi veghe starea lui de trezvie, pentru că el doarme duhovniceşte şi este mort ca duh. Stoina se odihnea foarte puţin. Se culca ultima şi se trezea prima. îşi umplea toate orele, de când se trezea, cu neîncetată rugăciune, fie în biserică, fie în propria-i inimă.

Nu este uşor să descrii truda grea şi neobosită a Stoinei. Era mereu ocupată. Nu exista muncă în mănăstire pe care să n-o fi făcut. Curăţa,

spăla, căra lemne, îngrijea vacile. Slujea la toată lumea. Dar cea mai mare parte din multa ei ne- voinţă o acorda bisericii. Aici spăla podeaua, curăţa icoanele, punea ulei în candele. In timpul cât trăia în mănăstire, 22 de candele ardeau zi si noapte. Nu erau stinse niciodată, pentru că Stoina nu îngăduia acest lucru. Să cugete fiecare la aceasta: ce muncă e necesară pentru a supraveghea 22 de candele zi şi noapte, vară şi iarnă, timp de optzeci de ani. Dar Stoina iubea biserica şi ceea ce făcea, făcea din dragoste pentru biserică şi pentru sfântul Ioanichie. Iar ce este făcut din dragoste nu este niciodată greu sau obositor. „Doamne, cât am iubit frumuseţea casei Tale!" (Psalm 26:8). Ca şi regele David, Stoina striga din inimă.

Să trecem aici si la locul de odihnă al acestei maici deosebite. Lumina lunii bătea de obicei în mica ei chilie. Astfel, odată s-a întâmplat că preotul Andjelko s-a uitat pe furiş prin uşa deschisă pe jumătate şi ce-a văzut? O scândură aşezată pe podea şi o alta pusă cruciş. Pe acest pat în formă de cruce, Stoina îşi odihnea corpu-i suferind. Când a întrebat-o, de ce dormea pe un astfel de pat, ea a răspuns ferm: „Pentru mine e mai uşor aşa." Dar în realitate nu făcea asta pentru a-i fi uşor. Mai întâi o făcea pentru a-şi supune trupul şi pentru a-1 opri de la odihnă prea multă şi de la confort. în al doilea rând voia, fără îndoială, să

înfricoşeze şi să respingă puterile invizibile ale răului prin semnul crucii. Vorbea

des despre puterea crucii şi spunea cum fiecare trebuie să-şi facă cruce vizibil sau chiar mental înainte de a lua ceva în mână sau înainte de a mânca ceva. Mai mult, când călătorea, întotdeauna purta un baston lung cu o cruce în vârf. „Lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume" - spune apostolul Pavel. (Gal. 6:14). Intr-adevăr, această femeie fragilă a arătat o hotărâre de apostol, du- cându-şi crucea şi punându-şi credinţa în ea.

Ardoarea pentru lucrurile sfinte şi neînfricarea

„Râvna casei Tale m-a mâncat" (Psalm 68:9) stă scris în sfânta Scriptură. La fel şi Stoina avea înflăcărarea curăţeniei credinţei. Un musulman albanez, Feko, era de mult timp „kavaz" în mănăstire. I se spunea „ducele". Unii musulmani respectau mănăstirea, dar alţii nu ştiau nici de teamă, nici de respect. Intr-o zi, un albanez musulman a intrat în biserică fumând o pipă şi, în timp ce se uita la iconostas, a continuat să fumeze. Stoina, ca de obicei, se ruga într-un colţ ascuns al bisericii. Când l-a văzut pe musulman cu pipa între dinţi, a sărit ca o leoaică, i-a înşfăcat pipa, pe care a strivit-o sub călcâi şi l-a aruncat pe bărbat afară din biserică. Atunci musulmanul, înfuriat, a mers şi s-a plâns „ducelui".

18 . Fericita Stoina „moarta"

Temându-se pentru Stoina, „ducele" i-a spus musulmanului: „Păi, nu ştii că-i nebună?" Apoi l-a certat: „Şi unde-ţi e capul de intri cu pipa în biserică?"

De fiecare dată când întâlnea un musulman albanez în mănăstire, ea îi spunea că ar trebui să se boteze. Nereuşind în obiectivul ei, plângea cu amărăciune şi se întreba: „Cum de Dumnezeu nu atinge inimile musulmanilor şi nu-i aduce la dreapta credinţă?"

In timpul ramadanului (o perioadă musulmană de post), „kavaz“-ul Feko a invitat un „hogea" (popă musulman) în camera sa pentru ca să citească şi să cânte. Când hogea a început să cânte tare, Stoina a auzit şi a început să arunce cu pietre în geam, strigându-i „kavaz“-ului: „Dacă ai nevoie de un hogea, du-1 acasă la tine, în sat, şi pune-1 să strige pentru tine acolo, dar nu lângă sfântul Ioanichie".

în timpul „slavei" - sărbătoarea principală a mănăstirii - obişnuiau să vină si musulmani, ve- selindu-se. Dar ei nu ştiau cum să sărbătorească fără o tobă. Stoina nu putea suferi zgomotul tobei. îi spunea „toba lui Mohamed". „Sfântul Ioanichie nu vrea asta" - îi striga toboşarului şi-l gonea din mănăstire. De două ori l-a atacat şi i-a rupt toba în bucăţi. „Sfântului Ioanichie, spunea ea, nu-i place aceasta".

Văzându-i pe albanezi cărând mereu arme în mâini, pe umeri sau la şold, Stoina le spunea cu reproş: „Schimbaţi armele cu sapele". Iar când vreun musulman o ameninţa pe Stoina, ţintind în pieptul ei, ea îi spunea calm şi fără teamă: „Bate-mă! Omoară-mă! Numai trupul ăsta împuţit poţi să-l omori, dar nu şi sufletul meu“.

Stoina era responsabilă cu uleiul mănăstirii. îl primea de la oameni şi-l folosea exclusiv pentru candele. Când călugării îi cereau ca să gătească, ea le răspundea: „Oamenii n-au dat uleiul pentru mâncare, ci l-au adus ca dar sfântului Ioanichie". Iar când călugării îi spuneau că le trebuie ca să prăjească peştele, ea le răspundea: „Domnul însuşi n-a mâncat peşte prăjit, ci-1 frigea pe cărbuni aprinşi" (Luca 24:42).

îngerii

Stoina ştia pe de rost tot Ceaslovul. Când a fost întrebată cine a învăţat-o pe ea, femeie fără carte şi cum de-1 ştia mai bine chiar decât preoţii, ea le răspundea cu smerenie: „îngerii îi învaţă pe cei smeriţi".

„Ducele" Feko avea un fiu, Alil. Stoina îi spunea adesea lui Feko: „Lasă-1 pe Alil să se facă preot!" „Cum să faci din Alil un preot când nu ştie nimic?" răspundea Feko. „Nu-ţi fa griji pentru asta", spunea Stoina. Doar lasă-1 pe Angelahi

(aşa-i spunea lui Andjelko) să-l înveţe „Tatăl nostru", iar restul îl vor învăţa îngerii.

După fiecare slujbă, când preoţii plecau din biserică, Stoina nu numai că lăsa candelele să ardă, dar le şi curăţa, aşa încât străluceau mai tare chiar decât candelele noi. Preoţii cam bombăneau şi insistau ca la sfârşitul slujbei să fie stinse candelele. Stoina suspina şi spunea: „Trebuie să ardă, pentru că îngerii continuă puţinele noastre slujbe".

Odată a fost întrebată: „De ce cocoşii cântă la aceeaşi oră?" Ea a răspuns: „Pentru a anunţa slăvirea lui Dumnezeu pe care îngerii o cântă la acea oră în cer, în faţa lui Dumnezeu".

Păsări şi şerpi

La chilia Stoinei veneau toate păsările. Ea le hrănea. Aduna farâmituri şi resturi de peste tot, pe care le păstra în pungi şi sacoşe. Când venea iarna, mergea prin pădure de la un copac la altul, lăsând farâmituri pentru păsările înfometate.

„Dacă poţi, fiul meu, lasă o bucată de pâine sau o farâmitură la fiecare copac, ca să aibă ceva de mâncare bietele păsări", spunea fericita Stoina cu lacrimi în ochi. Adesea îi certa pe copii să nu omoare păsări: „Nu omorâţi păsările, ca să nu muriţi."

Dar cu şerpii Stoina nu se purta la fel. Oricând vedea şerpi, îi bătea, spunându-le: „Pentru viclenia voastră am fost aruncaţi în grajdul cu vite“.

Stoina povestea cum odată îşi învârtea bastonul, ca să omoare un şarpe. Când şarpele s-a aruncat asupra băţului, Stoina, conştientă de pericol, a cerut ajutorul marelui mucenic Gheorghe: „Oh, sfinte Gheorghe, ajută-mă pe mine, păcătoasa!" Apoi a auzit o voce venind din iarbă: „Dar de ce mie nu-mi aprinzi candela?" înfricoşată şi ruşinată, Stoina uită de şarpre şi fugi în biserică. Acolo, într-adevăr, toate candelele ardeau, numai la sfântul Gheorghe nu. Aprinse repede candela din faţa icoanei acelui mucenic învingător şi începu să se roage la el pentru iertare.

Dacă cineva observa că ea omorâse un şarpe, răspundea: „Nu eu, pentru că eu nu am puterea să omor - Dumnezeu şi sfântul Gheorghe au facut-o“.

„Pocăianie"

Pentru că Stoina vorbea mereu despre căinţă şi îndemna oamenii la pocăinţă, ei o numeau „Pocăiania". Stoina se ruga mereu în cugetul ei sau cu voce tare: „Doamne, întoarce oamenii la pocăinţă!"

Când Stoina venea într-un sat, oamenii strigau: „Uitaţi-vă, vine «Pocăiania»!" Oamenii o

întâmpinau întotdeauna cu bucurie şi cu solemnitate. Bărbaţii mergeau înaintea ei s-o întâlnească, în timp ce femeile curăţau casele şi făceau ordine, de parcă venea însuşi preotul. Oamenii vedeau în Stoina ceva mai presus decât un preot, chiar - un sfânt în viaţă.

„Dumnezeu să te răsplătească[11]. Cu aceste cuvinte Stoina saluta pe toată lumea. Nu folosea niciodată alte saluturi ca: „Bună dimineaţa[11] sau „Bună seara". De îndată ce începea să converseze cu cineva, începea să-l instruiască. Niciodată, însă, nu sfătuia oamenii să facă altceva decât ceea ce îndeplinise şi ea. întreaga ei viaţă şi toate faptele ei îi îndreptăţeau vorbele, fie despre rugăciune sau fapte bune, fie despre castitate, pocăinţă sau pomană către oameni sau animale. Ea însăşi împlinise cu conştiinciozitate Legea Domnului şi de aceea vorbea despre

asta şi celorlalţi cu bucurie.

Preotesele se mărită o singură dată

În Kosovo si Sandiak exista un obicei, ca vă- duvele preoţilor să nu se mărite din nou; nu tot ce este îngăduit altor femei este permis şi soţiilor de preoţi. Soţia unui preot poate obţine dezlegarea de a se recăsători cu o singură condiţie: ea este întrebată peste corpul mort al soţului, dacă are de gând să se mai căsătorească. Dacă spune

da, atunci preotul este îngropat fără veşmintele clericale. Dacă răspunde nu, preotul este îngropat cu veşmintele. Dar cărei femei nu i-ar fi ruşine să vorbească despre recăsătorie deasupra corpului bărbatului ei?

Fericita Stoina sfătuia bărbaţii şi femeile văduvi să se călugărească, spunându-le: „Ce mai nădăjduiţi să primiţi de la această viaţă? Destul aţi fost până acum legaţi de pământ! Legaţi-vă de cer; câştigaţi-vă un loc în lumea viitoare".

Fericita Stoina le îndemna mai ales pe văduvele preoţilor să se călugărească. „Fata mea, spunea Stoina, nu degeaba ai rămas văduvă, ci pentru că Dumnezeu ţi-a dat timp de pocăinţă. Du-te la călugărie, pocăieşte-te! Vino la sfântul Ioanichie împreună cu Stoina «moarta»!"

Câteva femei au încercat să rămână în mănăstirea sfântului Ioanichie, dar văzând nevo- inţa neobosită de ascet a Stoinei, au părăsit mănăstirea şi s-au întors la casele lor. Doar o anume Andia din Prizren se ştie că a urmat sfatul Stoinei, rămânând în mănăstire şi murind acolo.

Stoina nu înţelegea de ce bătrânii nu lasă lucrurile acestei lumi şi nu se retrag la o mănăstire pentru a se pocăi. Indemnându-i să părăsească deşertăciunea acestei lumi, ea se întreba: „De ce oare voievozii noştri au lăsat totul şi au urmat calea monastică?" Pentru Stoina, călugăria

însemna pocăinţă. Ea spunea: „Viaţa călugărească înseamnă pocăinţă".

Blestemul Stoinei

Deşi sufletul iubitor de Dumnezeu al Stoinei n-ar fi blestemat vreodată pe cineva, oamenilor le era frică să nu fie blestemaţi de ea. Aşa sînt sîr- bii: mai înfricoşaţi de un blestem decât bucuroşi de o binecuvântare. Totuşi, în Devici s-a întâmplat ceva care îi făcea pe oameni să le fie şi mai frică de blestemul maicii din

Devici. Feko, „ducele", a tras cu un pistol şi a rănit un vier, care era al mănăstirii, în piciorul drept. Când a aflat, Stoina a zis: „Să dea Domnul şi sfântul Ioanichie, ca să fie rănit şi Feko şi astfel să se pocăiască".

Au trecut câteva zile si Feko s-a rănit la mâna

»

dreaptă, în timp ce acesta vâna fără griji. Stoina s-a apropiat de el şi l-a întrebat: „Feko, îţi dai seama că Dumnezeu te-a pedepsit pentru că ai rănit porcul?" „Da, îmi dau seama." Feko a recunoscut si asta - nu rănirea lui - a bucurat-o pe Stoina.

Apropierea lumii duhovniceşti

Stoina nu numai că se simţea aproapre de lumea duhovnicească, ci chiar îi respira aerul. Ea resimţea această lume intens, cugeta şi vorbea

cu bucurie despre ea. Ştia multe povestiri din vieţile sfinţilor, pe care le povestea oricui arăta cel mai mic semn de bunăvoinţă să le asculte. Dacă Stoina a avut vreo revelaţie mistică sau vreo viziune? Foarte posibil că da. Totuşi nu dorea niciodată să vorbească despre ea însăşi. Atunci când considera ceva folositor în viaţa ei, vorbea despre asta la persoana a treia, ca despre viaţa altcuiva, nu a ei. Aşa făceau marii asceţi şi sfinţii din timpurile creştinătăţii timpurii, pentru a se feri de slava deşartă si iubirea de sine si pentru a se înălţa prin smerenie şi blândeţe. Dar, deşi îşi ascundea experienţele duhovniceşti, Stoina era interesată de ale altora, luân- du-le foarte în serios.

Astfel, s-a întâmplat într-o noapte ca unui ucenic, astăzi preot din mănăstire, să-i apară în vis un bărbat cu barbă albă, care a spus: „Mormântul meu este în flăcări, scoală-te şi-l stinge!" Băiatul a sărit şi s-a dus la mormânt, vă- zându-1 plin de foc şi fum. A trezit repede alţi ucenici şi slujitori, au adus apă şi au stins focul. Când ucenicul i-a spus întâmplarea Stoinei, aceasta i-a zis: „Vezi, fiul meu, cu toate acestea lumea tot nu crede că sfântul Ioanichie este făcător de minuni!" Vorbea despre „acestea", ca şi despre alte minuni şi arătări mistice, ca despre ceva firesc şi convingător, ceva de la sine înţeles.

Profeţiile Stoinei

Liubo Kovacevici, un fost ministru al educaţiei, a vizitat odată mănăstirea Devici. Liubo avea obiceiul să-şi radă barba. In timp ce avea o conversaţie cu

Stoina, în faţa mănăstirii, ea l-a întrebat: „De ce nu-ţi laşi barba să crească, asa cum a vrut Dumnezeu?[11] L-a întrebat aceas-
y
ta ca un preludiu la ceva mai important, ce urma. Privind lung în depărtare câtva timp şi neascultând răspunsul ministrului, Stoina s-a apropiat deodată de el, l-a privit în faţă şi cu o voce gravă i-a spus direct: „Unii din voi, în Serbia, Il înjură pe Dumnezeu; voi nu ţineţi posturile şi nu mergeţi la biserică. Veţi fi pedepsiţi. Ca ministru ar trebui să interzici oamenilor să-L înjure pe Dumnezeu şi să încalce Legea Domnului".

O profeţie despre Serbia

După ce Liubo Kovacevici a plecat, părintele Andjelko a întrebat-o pe Stoina, dacă ea credea că Serbia va fi liberă şi unificată. Stoina a răspuns: „Pentru lacrimile noastre, Serbia va fi liberă si va creste. Fiul meu, Serbia va domni doar trei ani, apoi va veni dezastrul şi nici un sat nu va mai exista. După un timp Serbia se va ridica din nou şi regatul sîrb va fi mai mare decât cel al

regelui Duşan. Dar, fiul meu, dacă sîrbii nu se pocăiesc şi nu se întorc la Dumnezeu şi nu încetează să-L înjure pe Dumnezeu şi să batjocorească cele sfinte, vor pieri pentru totdeauna".

O profeţie despre moartea Stoinei

Ultima dată când Stoina a vizitat Novi Pazar a fost în 1895. Venise să strângă bani pentru mănăstire. Ca şi înainte, a stat în casa unui negustor, Jove Uljarevica, cel care, pentru că venise din Sarajevo, era mai bine cunoscut sub numele Jove Sarajlila (din Sarajevo). Stoina a stat în casa lui Jove, unde s-a simţit ca acasă, toată săptămâna dinaintea lăsatului sec de carne. Jove şi casa lui o respectau mult pe Stoina, considerând-o binecuvântare de la Dumnezeu asupra casei lor. Stoina nu-şi abandona regulile de viaţă nici chiar în vizită. Dormea pe grămada de lemne, ţinea postul şi se ruga înaintea icoanelor atât de mult, încât nimeni nu putea sta treaz până ce termina.

La începutul Postului mare, Stoina s-a dus să strângă bani prin Dezeva. Intr-o noapte a rămas în satul Kosurici în casa, acum răposatului, Aksentije Tiosaljevici. In acea noapte Stoina a avut o conversaţie, care a fost auzită de fiul lui Aksentije (care încă trăia în 1924, când această carte a fost editată pentru prima dată), şi care a

povestit-o ca un martor ocular. Stoina l-a întrebat pe Aksentije: „Ce-ai face dacă aş muri în
casa ta?“ Pentru că arăta bine si nu avea nici o
>
boală, Aksentije credea că Stoina glumeşte.
Dar Stoina a repetat întrebarea foarte serios:
„Spune-mi, ce-ai face, dac-aş muri în casa ta?“
„Ce-aş putea face decât să te pun într-o căruţă
si să te duc la Novi Pazar?“
>

Conversaţia s-a oprit aici şi s-a aşternut liniştea. In noaptea aceea, înainte de a se culca, Stoina s-a rugat îndelung lui Dumnezeu. Ziua următoare, când s-au ivit zorile, era bolnavă. In acea zi a stat în pat, în următoarea la fel şi apoi a murit, spre marea uimire a stăpânului casei şi a membrilor ei. Reamintindu-şi ultima conversaţie cu ea şi promisiunea lui, Aksentije a pus corpul răposatei într-o sanie şi l-a dus la biserica sfântul Petru din Novi Pazar.

Sufletul clarvăzător al Stoinei prevăzuse viitorul şi văzuse că moartea se apropia, în timp ce corpul ei era încă sănătos. O astfel de clarviziune l-a copleşit pe Aksentije şi pe toţi cei care au aflat de ultima lor conversaţie şi de ceea ce s-a întâmplat mai pe urmă.

După moartea Stoinei

înmormântarea Stoinei. Când a murit Stoina, pe pământ încă mai era zăpadă. Cu toate acestea,

când Novi Pazar a aflat de moartea Stoinei, tot oraşul a venit la biserica sfântului Petru, ca să-i aducă omagiile pentru ultima dată. Deşi, strict vorbind, ea nu era din Novi Pazar, locuitorii lui o considerau pe Stoina drept mama lor duhovnicească sfântă. Când strângea bani, Stoina stătea întotdeauna mai mult la Novi Pazar. Mergând din casă în casă, ea învăţa, sfătuia, consola, încuraja şi oferea exemplul său în toate lucrurile bune. Preoţii din oraş şi din vecinătatea imediată au slujit o panahidă. Când mormântul s-a închis peste mult pătimitorul trup al Stoinei, fiecare a plecat acasă cu multă tristeţe, de parcă şi-ar fi părăsit propria mamă - cu siguranţă, totuşi, că sufletul ei era viu şi aproape.

Candela

In ziua când Stoina a murit în casa lui Aksintije, pe când în Novi Pazar nu se ştia încă de moartea ei, Jove Ularevici a observat că deodată candela din faţa icoanei casei a început să se legene. Era icoana, la care se ruga mereu Stoina la Dumnezeu, când stătea în acea casă. Nevenindu-i să creadă, şi-a chemat soţia, care a văzut si ea candela clătinându-se tare înainte si

* y

înapoi. Şi-a făcut cruce, a adus ulei şi a umplut candela. De îndată ce a încetat să picure, candela a încetat să se mişte şi a rămas neclintită.

Flăcări pe mormântul ei

Intr-o noapte câţiva călători, care se întorceau din Raşka, au văzut o flacără coborând pe mormântul Stoinei lângă biserica sfântului Petru. Din când în când, şi alţi oameni au mai văzut flăcări pe mormântul sfintei maici.

O arătare a Stoinei după moartea ei

Ilia Stepanovici era paracliserul bisericii din Novi Pazar. O cunoştea bine pe Stoina. într-o dimineaţă, nu cu mult după moartea Stoinei, Ilia a intrat în biserică şi a văzut-o pe Stoina stând în faţa analogului! Ilia era atât de înspăimântat de arătare, încât a ieşit din biserică şi s-a întors doar după ce a văzut alţi oameni intrând. In afară de asta, Ilia a mai văzut-o aievea pe Stoina încă de două ori. Curând după aceea, Ilia a murit. Soţia lui, care şi astăzi este în viaţă (1924) şi căreia i-a povestit toate cele trei apariţii, crede că acestea l-au speriat atât de tare pe soţul ei, încât acesta a murit din cauza lor.

Câteva observaţii

1. Pe piatra funerară a Stoinei este scrisă următoarea inscripţie: „Născută în 1815. Stoina Zarici, originară din Nova Varos. Maică la

Devici, timp de 60 de ani. Decedată la 15 februarie 1895“. Mai întâi, este scris cu totul la întâmplare, că Stoina era din Nova Varos. Mai există încă mulţi martori în viaţă, care ştiu din spusele Stoinei, că locul ei de naştere a fost cătunul Repiste din satul Lopizha, ţinutul Sjenica.

De asemenea, anul naşterii, ca şi numărul anilor de viaţă trăiţi în mănăstire, este nesigur. Mai trăiesc mulţi contemporani de-ai Stoinei (1924). Unii din ei afirmă că Stoina avea 100 de ani când a murit şi că la Devici a trăit peste 80 de

ani. Se pare că ea însăşi n-a spus niciodată câţi ani avea, deşi a menţionat că trăise în mănăstire timp de aproapre 80 de ani. Se mai pune întrebarea, dacă Stoina a stat numai la mănăstirea Devici, sau dacă a trăit şi în alte mănăstiri, pentru că unii spun că ar fi trăit cinci ani şi la mănăstirea Decani, iar restul timpului la Devici.

2. Stoina era foarte respectată şi de musulmani. In cele mai negre perioade de prigoană şi tiranie asupra creştinilor, Stoina trecea fără teamă prin grozava regiune a Drenicăi, fără să coboare de pe cal în faţa oficialilor turci şi ţinând sus, deasupra ei, semnul victorios al Crucii. Musulmanii scrâşneau din dinţi la ea, dar nu îndrăzneau să se poarte cu răutate sau să o atace. Pe lângă multe alte lucruri, aceasta este o dovadă în plus, că acest suflet iubitor de Dumnezeu era îndrumat şi protejat de mila atotputernică şi nemăsurată a lui Dumnezeu.

Kosovo - o mărturie ortodoxă martiră din Serbia zilelor noastre

„Şi, când a deschis pecetea a cincea, am văzut sub jertfelnic sufletele celor înjunghiaţi pentru Cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturisirea pe care au dat-o... Şi fiecăruia dintre ei i s-a dat câte un veşmânt alb şi li s-a spus să stea în tihnă încă puţină vreme, până când vor împlini numărul şi cei împre- ună-slujitori cu ei şi fraţii lor, cei ce aveau să fie omorâţi, ca şi ei".

Mărturisirea mucenicească: esenţa vieţii creştine

eata mucenicilor încununaţi în chip ceresc,

care stau în faţa tronului dumnezeiesc, au nesocotit plăcerile trecătoare ale acestei lumi decăzute şi au primit, în schimb, suferinţele pentru

cununilor cereşti, ei s-au grăbit cu ardoare spre chinurile lor, pentru a ajunge în braţele lui Hristos. Privind dincolo de această lume, plini de dragoste, ei au putut îndura suferinţele peste

(Apocalipsa 6:9-11)

Hristos. întăriţi cu puterea Crucii şi cu nădejdea

firea lor şi au devenit torţe arzânde, luminând pentru noi drumul smereniei. Mulţi alţii s-au oferit lui Hristos în suferinţele fără de sânge, aşa cum a făcut sfântul

Alexie, omul lui Dumnezeu (sărbătorit la 17/30 martie), şi toţi părinţii şi maicile sfinte de-a lungul secolelor, lăsând totul pentru dragostea lui Hristos.

Domnul nostru Iisus Hristos, Carele s-a jertfit pentru noi, a venit să se dea pe Sine, ca cel dintâi fruct al smereniei, a venit pentru a-1 ridica pe omul căzut din rai din cauza neascultării: „Şi om fiind, s-a smerit până la moarte, murind pe cruce“ (Filip 2:8). Apostolii I-au urmat pilda şi au suferit, pentru a-L mărturisi pe Hristos, chinuri şi mucenicie.

Sfinţii Părinţi spun că, atunci când numărul sfinţilor va ajunge acelaşi cu al îngerilor căzuţi, care „nu şi-au păzit vrednicia, ci au părăsit locaşul lor“ (Iuda 1:6), atunci sfârşitul va fi aproape. „Ceata îngerească împuţinată la număr prin căderea îngerilor mândriei, cu voi se întregeşte, sfinţilor toţi" (Acatistul tuturor sfinţilor). în secolul XX s-au jertfit pentru Hristos mai mulţi martiri, decât s-au jertfit în toate cele nouăsprezece secole de când a înviat Hristos.

Dorinţa de a suferi pentru Hristos este firească unui suflet cu adevărat creştin ortodox: „Şi de va voi cineva să vină după mine, să se lepede de

sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze Mie. Că cel ce va ţine la viaţa sa, şi-o va pierde, iar cel ce o va pierde pentru Mine, o va afla“ (Mt. 17:24- 25). Şi „Au nu ştiţi că toţi câţi în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat?" (Romani 6:3).

Un sfânt părinte sîrb din vremurile noastre, părintele Justin Popovici, scria: „Mucenicia este condiţia prin care un creştin aduce roade". Asta înseamnă să-I slujeşti lui Hristos: să fii mereu prigonit de lume, bătut şi scuipat de ea, să fii un crucificat. Lumea nu-i suportă pe slujitorii lui Hristos, aşa cum nu L-au suportat nici pe Hristos.

Cetele sfinţilor, care au sfinţit pământul sîrb timp de secole, prin mucenicie sau prin chinurile fără de sânge ale ascetismului monahal, sînt ofranda pentru Dumnezeu a unui popor, care şi-a acceptat soarta ca providenţă divină. Sensul destinului înţeles de oameni: de a fi fost creaţi pentru a duce la sfârşit misiunea, care le-a fost dată de Dumnezeu pentru a se mântui, reprezintă sfânta rădăcină din care a provenit naţionalismul. Fiecare popor este un „popor ales", care va fi judecat în cele din urmă de Dumnezeu: „Dumnezeu, Carele a făcut lumea şi toate cele ce sînt în ea... a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată faţa

pământului, aşezând vremile cele de mai înainte rânduite în hotarele locuirii lor, şi ca ei să-L caute pe Dumnezeu, doar L-ar pipăi şi L-ar găsi, deşi nu e departe de fiecare dintre noi. Căci în El trăim şi ne mişcăm şi sîntem... căci al Lui neam şi sîntem" (Fapte 17:24-29). Prin urmare, fiecare naţiune este chemată şi aleasă de Dumnezeu, căci oamenii au fost creaţi de Dumnezeu şi pe El sînt chemaţi să-L caute şi să-I dea, în existenţa lor istorică, în teritoriul lor geografic şi în timpul în care trăiesc, fructele vieţii lor. Căci, aşa cum s-a spus, „un popor nu este ceea ce el însuşi crede despre el, ci este ceea ce Dumnezeu hotărăşte a fi".

Luminătorul Serbiei, sfântul Sava (fl235), crescut printre nobilii fii ai Serbiei, a sădit în poporul său credinţa creştină apostolică ascetică, pe care a primit-o în Muntele Athos. încă de tânăr a fost nerăbdător să-şi părăsească domeniile sale princiare, închinându-şi viaţa în întregime lui Hristos. Curtea tatălui său a fost multă vreme un refugiu pentru călugării călători de la Muntele Athos, şi sfântul Sava, înflăcărat de dorinţa de a părăsi lumea, a fugit cu câţiva asceţi călugări la sfântul Munte, pe când avea 17 ani.

Stareţul mănăstirii sfântul Pantelimon din sfântul Munte a dat dovadă de curaj, călugărin- du-1 împotriva dorinţei tatălui său, dar, mai

târziu, părinţii şi fratele sfântului Sava (sfântul Ştefan, primul rege încoronat) l-au urmat în monahism şi, de asemenea, au dobândit sfinţenia. Moaştele lor (în afară de cele ale sfântului Sava, ale cărui moaşte izvorâtoare de mir au fost arse de musulmani în 1594) sînt încă păstrate la mănăstirea Studeniţa, o fortăreaţă monahală aflată la mare înălţime, în munţi.

Când tatăl sfântului Sava (sfântul Simeon) s-a alăturat, mai târziu, fiului său în sfântul Munte, ei şi-au dorit să aibă o mănăstire sîrbească acolo si li s-a dat să ridice mănăstirea Hilandar, care si astăzi este ca un far călăuzitor al Bisericii Sîrbeşti. Sute de ani, conducătorii Serbiei au urmat exemplul pios al sfinţilor Sava şi Simeon, zidind mănăstiri şi biserici şi îmbrăţişând viaţa călugărească după anii de domnie, dorind să-şi încheie viaţa în ascetism şi smerenie. Mulţi dintre ei au fost canonizaţi, iar moaştele lor binemirositoare împodobesc pământul Serbiei.

La rândul lor, oamenii au urmat şi ei pilda cârmuitorilor lor, chiar şi în cele mai mici sate. ‚Ascetismul", scrie episcopul Atanasie Jevtic, „este o trăsătură caracteristică a spiritualităţii ortodoxe în general, nu numai a monahismului, şi,

prin urmare, este prezentă şi printre sîrbii simpli. Fiecare casă sîrbă evlavioasă a fost până mai de curând ca o mică mănăstire, în care fără a nega

căsnicia, se practicau toate nevoinţele monahale: rugăciunea, postul, ascultarea, smerenia, respectul, onoarea, decenţa, milostenia şi pocăinţa.

Astfel, poporul format cu principiile ascetice creştine transmise de sfântul Sava s-a pregătit timp de secole pentru martiriul care avea să vină peste el.

Dumnezeiasca providenţă a aşezat Serbia ortodoxă drept „paznic la poarta" din mijlocul Balcanilor, pe unde trebuie să treacă armatele cuceritoare în drumul lor spre est sau spre vest. Poporul acesta ortodox a apărat cu destoinicie credinţa timp de cinci sute de ani de captivitate musulmană. El a rezistat apoi încercărilor imperiului romano-catolic de a-i supune şi de a-i converti pe sîrbi la credinţa latină, a rezistat în timpul ocupaţiei armatei lui Hitler şi, în sfârşit, în timpul oprimării comuniste.

Citatele următoare dezvăluie intenţia acestor puteri pământeşti: „Să sperăm că monarhia austro-ungară va termina sarcina începută şi va distruge Serbia" - ministrul de stat al Vaticanului, Primul război mondial. „Avem trei duşmani: sîrbii, evreii şi comuniştii" - Adolf Hitler, Germania, al Doilea război mondial. Şi „Nu poate exista pace sau coexistenţă între credinţa islamică şi credinţa, instituţiile sociale şi politice neislamice... Mişcarea musulmană

trebuie şi poate „de îndată ce va fi destul de puternică, atât moral cât şi numeric, nu numai să distrugă puterea neislamică, dar şi să construiască o nouă forţă islamică" - Alia Izetbegovic, actualul preşedinte musulman al Bosniei, în „Declaraţia islamică", 1990.

Astăzi, după slăbirea ateismului instalat de comunism, un mare număr de oameni, mai ales tineri, se reîntorc la Hristos. Modul sfânt de a trăi al Ortodoxiei - apărat şi păstrat cu râvnă de generaţiile trecute - le atrage cu putere sufletele, încât mulţi părăsesc lumea şi se grăbesc spre adăpostul sigur al ascetismului martiric. Dar cum ar putea fi altfel? Sub picioarele lor, pământul udat cu sângele martirilor, strigă - de la kneazul Lazăr la „sfântul mucenic Gheorghe de Kratovo, sfântul mucenic Zlata, sfântul erou-martir Gabriel patriarhul, sfântul nou mucenic Visarion Saraj din Bosnia şi toţi ceilalţi, până la noul mucenic Avakum din Belgrad, diaconul... Această procesiune de mucenici continuă cu cei mai recenţi, cunoscuţi

sau necunoscuţi noi mucenici sau mărturisitori ai Ortodoxiei: călugării din Marcha, întemniţaţi la Malta, tânăra Andia din Prizren, ţăranul Vukasin din satul Klepac de lângă Capljina, mitropolitul Peter Zimonjic,

mucenicii din Glina*, şcolarii din Kragujevac** şi mulţi alţii" (episcopul Atanasie).

Dar războiul împotriva lui Iisus se dă cel mai puternic în Kosovo, în sudul Serbiei. Călugării şi pustnicii creştini ortodocşi rămaşi sînt cu adevărat ca nişte „miei aduşi la tăiere". în ultimii ani, o frăţie formată din tineri călugări a ales acest loc pentru lupta monahală.

Războiul împotriva lui Hristos

Astăzi este linişte în Kosovo, nu o linişte deplină, ci o linişte grea, care se aşterne între două lupte.

Călugării, maicile şi clerul ortodox, care apără sfintele locuri şi moaşte din Kosovo, nu îşi pun întrebarea dacă va mai fi un alt război şi în ce fel

* în timpul celui de-al Doilea război mondial, nou formata Croaţie a deschis câteva lagăre de concentrare, cu ajutorul lui Hitler, în care peste 700.000 de sîrbi nevinovaţi au fost executaţi. în iulie şi august 1941, au fost ucişi de croaţi 1564 de bărbaţi, femei şi copii în biserica din Glina. Franjo Tudjman, actualul lider al Croaţiei, scrie în „Wastelands of Historical Reality" că „Genocidul este un fenomen normal... Genocidul nu este numai permis, dar este chiar recomandat, ordonat prin cuvântul Atotputernicului, oricând este necesar pentru supravieţuirea şi repunerea în drepturi a poporului ales", sau pentru păstrarea şi răspândirea credinţei lor, singura adevărată.

** Pentru a se răzbuna pe sîrbi, că au omorât soldaţi germani, nemţii au adunat toţi copiii de şcoală din oraşul Kragujevac (7000) şi i-au masacrat în parcul oraşului. în locul unde au fost înmormântaţi se află un monument pentru a reaminti suferinţa lor.

vor încheia calea suferinţei şi a izolării pe care au început-o. La Kosovo lupta, care a început în 1389 între creştinii ortodocşi şi invadatorii musulmani continuă si în zilele noastre. In acest
>
timp lumea, fără a-şi da seama de tragedia desfăşurată chiar în faţa ochilor ei, în scopul mântuirii, îşi petrece timpul dormitând, convinsă că n-are rost să-şi facă

griji pentru viaţa veşnică.

Kosovo, inima poporului sîrb încă din Evul mediu, este împodobit cu sute de mănăstiri şi biserici ortodoxe medievale. Unele încă se mai află în plină glorie, altele sînt parţial sau complet distruse. Kosovo a fost, în războiul dintre creştinătate şi islamism din anul 600, principalul câmp de bătălie sîrb. Armatele musulmane sperau, pe la începuturile Vechii Serbii (în ultima jumătate a secolului al XIV-lea), să cucerească întreg teritoriul creştin.*

* Coranul îşi cheamă adepţii să-şi apere credinţa cu violenţă chiar: „Luptaţi cu aceia care nu cred... chiar dacă ar fi Poporul Ales." însuşi Mahomed, după ce a primit „revelaţiile" sale, a început jafurile şi cotropirile, care definesc islamismul până astăzi. întâi el a lovit în evreii din vecinătate (cu toate că islamismul a fost, în principiu, o creaţie a iudaismului pentru a lupta împotriva creştinismului) şi apoi adepţii săi au cucerit Ierusalimul creştin şi Locurile sfinte şi au continuat cuceririle prin Imperiul Bizantin. Ultima lovitură a atins Europa creştină în încercarea de a îngenunchea civilizaţia vestică, dar Serbia le-a dejucat planurile (vezi „Ortodoxia şi Islamismul" de sora Anastasia din „Orthodox Life", v. 43, nr. 3, pg. 32-43 şi „The Voice of the Martyrs Newsletter" pentru a aprecia exterminările, în masă, din zilele noastre, ale creştinilor, de către guvernele musulmane de pretutindeni.

Regatul sîrb ortodox le-a stat în cale şi a trebuit să fie cucerit pentru a deschide drumul spre vestul Europei. Ţarul sîrb Lazăr şi-a dat seama că, dacă Serbia va cădea sub stăpânirea musulmană, Europa creştină va fi subjugată multe generaţii. Deşi armata creştină era cu mult mai mică, ţarul a refuzat să se predea, preferând să moară pentru Hristos, decât să-i slujească pe cei care îl urau. Astfel, el şi-a condus cu curaj, spre locul execuţiei, luptătorii-martiri ai lui Hristos, purtând drapele şi înălţând imnuri lui Hristos. Ţarul Lazăr şi armata sa au murit, dar jertfa şi lupta lor curajoasă au încetinit înaintarea musulmană, iar turcii nu şi-au recâştigat puterea de a supune Europa.

Viaţa sub stăpânirea musulmană

Flacăra credinţei ortodoxe, aprinsă de sfântul Sava, a ars neîncetat în cei 600 de ani de robie, care au urmat. Când musulmanii puneau stăpânire pe o regiune creştină, minunatele mănăstiri şi biserici vechi erau prădate şi distruse sau, uneori, se întâmpla să fie transformate în moschei. Nobilimea a fost înrobită, satele au fost arse, călugării martirizaţi sau surghiuniţi, femei şi copii au fost luaţi

robi, mii de creştini au fost trimişi la moarte. Au început apoi persecuţii sistematice şi biruri grele, toate acestea

cu scopul de a demoraliza creştinii, astfel încât ei să accepte islamul.

în lunga perioadă de robie musulmană, unele popoare creştine s-au convertit la islam. Majoritatea albanezilor* - romano-catolici şi ortodocşi - au devenit musulmani şi s-au bucurat de un statut aparte printre creştini, devenind în cele din urmă propagatori ai islamismului şi încercând să convertească prin forţă creştinii din jur. Albanezii s-au deplasat spre Kosovo în mare număr pe parcursul marilor migraţii sîrbeşti. Pentru că, uneori, moartea ameninţa să nimicească tot poporul sîrb, conducătorii lui trebuia să-i ducă în locuri sigure. în condiţii pe care astăzi le-am numi de genocid, sîrbii au „migrat" spre limitele nordice ale ţinuturilor sîrbeşti. Unii au ajuns până la Imperiul Austro-Ungar. Regele ungur (romano-catolic) a pus drept străjeri la hotarele sale războinicii sîrbi şi familiile lor, care au acceptat să lupte contra musulmanilor, alături de austrieci, primind în schimb pământ în folosinţă. „Migraţiile" au continuat şi în secolul XX. Sute de mii de sîrbi au fost obligaţi de germani să părăsească Kosovo în timpul celui de-al Doilea război mondial şi au fost înlocuiţi cu un număr

* Albanezii se trag din tribul păgân al albanezilor din Azerbaidjan. Cercetătorii au constatat că limba lor nu conţine termeni maritimi, ei fiind la origine un popor muntenesc (n. ed.).

egal de albanezi musulmani. Astfel musulmanii au fost recompensaţi, pentru că au ajutat armata germană. Temându-se de sîrbi, preşedintele (croat) comunist Tito a obligat şi mai multe sute de mii de sîrbi să-şi părăsească satele. Astăzi, în Kosovo, musulmanii sînt majoritari. Guvernul comunist le-a acordat drepturi de autonomie: să-şi formeze un sistem politic propriu, şcoli separate şi, în cele din urmă, o cultură şi dominaţie islamică. Rezultatul este persecuţia continuă asupra creştinilor; uciderea şi torturarea preoţilor, călugărilor, maicilor şi credincioşilor ortodocşi; distrugerea culturii şi a locurilor de cult ortodoxe; izgonirea până la ultimul creştin. După atacul asupra ortodocşilor din Balcani, din sec. al XIX-lea, musulmanii au aşteptat şi, astăzi, ajutaţi şi de alte forţe islamice, şi-au creat o zonă de sprijin în Europa - Bosnia şi Herţegovina - nerecunoscute până la ei. Deoarece lumea întreagă este nepăsătoare, puterile musulmane încearcă acum să

adauge ţinutul ortodox Kosovo la tezaurul lor de teritorii nou cucerite, cândva creştine.

Mărturia tăcută a sfinţilor

In ciuda istoriei agitate a Serbiei, monahismul şi-a continuat lucrarea de când primii asceţi au

început lupta: sfânta Paraschiva, sfântul Prohor, mucenicul loan Vladimir şi alţii.

Istoria monahismului sîrb este strâns legată de cea a mirenilor creştini. Când au venit ostile

y y

invadatoare, mănăstirile şi bisericile au fost distruse sau profanate. Atunci credincioşii duceau în locuri sigure moaştele sfinţilor şi odoarele.*

Când duşmanul s-a îndepărtat, oamenii, pentru care mănăstirile erau comoara cea mai de preţ, au reconstruit acele sfinte lăcaşe, în care sălăşluiau cele mai înalte aspiraţii ale lor. Un mister solemn se dezvăluie ochilor sufleteşti ale pelerinului, care ajunge în Serbia: el devine conştient de prezenţa vie a nenumăraţilor sfinţi, ale căror sfinte moaşte şi suflete veşnice vor veghea asupra Bisericii Sîrbe până la sfârşit. Sub privirile îndurătoare ale acestor protectori cereşti, mii de oameni au pătimit ca mucenici în decursul secolelor, deplin conştienţi că moartea este numai pragul spre viaţa veşnică. „Nu toţi vom muri, dar toţi ne vom schimba, deodată, într-o clipeală de ochi (la trâmbiţa cea de apoi)“ (I Cor. 15:51). Ei s-au alăturat celor „înjunghiaţi pentru Cuvântul lui Dumnezeu" (Apoc. 6:9), care aşteaptă sub Prestolul ceresc până la sfârşitul lumii. Acum însă, în timpurile apocaliptice pe care le trăim,

* Moaştele sfântului Lazăr au fost mutate dintr-un loc în altul timp de 600 de ani, până în 1989, când au fost redate mănăstirii Ravaniţa.

aceşti locuitori ai cerului şi ai pământului stau la uşile cerului şi-i cheamă pe acei tineri cu suflete curajoase, care încă mai au urechi de auzit, pentru a veni alături de ei. Mergând de la o mănăstire la alta putem vedea aceşti conducători purtători-de-duh ai oştilor cereşti, înconjuraţi de cetele lor de luptători monastici: sfântul Ştefan la Dechani, cei 14 sfinţi la mănăstirea Pec, sfântul Ioanichie la Devici, sfântul Lazăr la Ravaniţa, sfinţii Simeon Izvorâtorul de Mir, Anastasia şi Simeon (Nemania) la Studeniţa, sfântul Vasile în mănăstirea Ostrog, sfântul

Ştefan din Piper, sfântul Arsenie din Zdrebaonik, sfântul Petru din Cetinje şi toţi ceilalţi. Călugării şi maicile acestor cetăţi duhovniceşti sînt păziţi de Protectorii lor cereşti, în faţa a căror moaşte ei priveghează.

Apostolul Pavel ne aminteşte că lupta nu o purtăm cu duşmani pământeşti, ci cu puterile nevăzute ale iadului. împărăteasa oştilor cereşti, atotiubita Maică a lui Hristos, stâlp nebiruit al Bisericii şi zid neclintit al împărăţiei „Căreia ne închinăm", îndrumă luptătorii aleşi ai lui Hristos pe pământ. Ei vor fi întăriţi până la cea din urmă luptă, când Hristos va reveni biruitor să-i ia pe aleşii Săi întru împărăţia Sa.

Chiar dacă, din îngăduinţa Domnului, toate bisericile si mănăstirile din Serbia ar fi fost dis-

f

truse sau s-ar închide, chiar dacă sfintele moaşte

7 y

46 . Fericita Stoina „moarta"

ar fi profanate şi arse (cum au fost în Rusia), ardoarea aleşilor lui Dumnezeu (atâţia câţi vor rămâne) va spori şi mai mult. De aceea, chiar dacă ar rămâne doar un suflet drept să moară pentru Hristos, aşa cum Dumnezeu i-a promis lui Avraam, Biserica Sîrbă va fi găsită de strajă: la porunca dată de Dumnezeu, împlinind cuvintele Domnului: „Luaţi aminte, căci vin curând" (Apoc. 3:11).

Maica Mihaela 13/26 februarie 1997, de praznicul sfântului Simeon Izvorâtorul de Mir al Serbiei. Schitul „Sfânta Cruce", California

Pelerinaj la Kosovo

de maica rasoforă Natalia

Cu cinci sute treizeci de ani în urmă“, spune sfântul Nicolai (Velimirovici), „ţarul Lazăr a ales împărăţia cerească. El şi-a pierdut, pentru Hristos şi pentru cinstita Sa Cruce, atât împărăţia pământească, cât şi viaţa. Lumea a crezut că ţarul Lazăr a suferit o înfrângere catastrofală şi că poporul sîrb a fost zdrobit pentru totdeauna, însă acest fapt a păstrat o strălucire niciodată umbrită.

în Kosovo există şi astăzi bărbaţi şi femei, care au ales să păşească pe urmele acestui voievod străbun şi, „alegând împărăţia celor mai înalte idealuri", ei dobândesc cununi cereşti, prin suferinţele lor. Spre acest pământ şi spre oamenii lui ne-am îndreptat în pelerinajul nostru, în vara lui 1996.

în tinereţe, tot ce auzisem despre Serbia a fost descrierea groaznică de către mass-media a atrocităţilor războiului din Bosnia. Pe lângă aceasta, mai ştiam că

Serbia este o ţară ortodoxă şi consideram iconografia ei, ca fiind una din cele mai bune din lume. Aşteptam cu cea mai mare nerăbdare

această călătorie, venindu-mi greu să cred că în- tr-adevăr o voi face. Nu fusesem niciodată într-o ţară tradiţional ortodoxă şi nu mai păşisem până acum pe un pământ sfânt, unde călugării se nevoiseră timp de sute de ani. Nu ştiam că acest pământ şi aceia pe care aveam să-i întâlnesc vor avea un efect atât de puternic asupra mea.

In Serbia, majoritatea oamenilor trăiesc încă la sate şi cultivă pământul. Nicăieri nu vedeai o staţie de benzinărie modernizată, un fast-food sau un drum asfaltat (la ţară). E ceva obişnuit să vezi căruţe cu fân, trase de cai, în care mână un bărbat alături de fiii săi.

Când autobuzul încetinea, ne puteam uita în ochii oamenilor de pe marginea drumului, între- bându-ne ce credeau ei despre noi, turişti americani veniţi din lumea vestică.

Maşina şerpuia printre minunate ţinuturi de la ţară, cu unduioase câmpii de grâu şi culturi aurii de floarea soarelui. Era o delectare a ochiului să priveşti dealurile cultivate, livezile de pruni, viile şi fermele. Culorile şi cerul chiar păreau mai strălucitoare ca de obicei. Deoarece Serbia este, în principal, o ţară rurală, aproapre fiecare munceşte pe câmpuri, îngrijind grădini şi animale, în linişte, ca o continuare a legii străbune date lui Adam de a trudi şi de a trăi din sudoarea frunţii. Nu găseşti nici un magazin şi la masă se mănâncă pâine, făcută din grâul care e cultivat de fiecare

familie, brânză de la propria vacă şi legume din propria grădină. Căpiţe pitoreşti sînt presărate pe câmpurile înverzite, iar casele văruite în alb, simple, cu acoperişuri de ţiglă roşie, sporesc şi mai mult frumuseţea satelor. Nu ne mai săturam de această privelişte şi aceasta ne-a făcut să ne gândim la cât de departe ne-am îndepărtat de calea mântuirii şi la cât de mult a pierdut lumea mo- dernizându-se. Nu este de mirare că există atâta pustietate în inimile noastre şi felul firesc de viaţă, care ni s-a dat, a fost înlocuit de „realitatea virtuală", cina din faţa televizorului şi o junglă de betoane. Şi nu e de mirare nici că în America sînt atât de puţini care vor să moară sau chiar să-şi manifeste dragostea pentru ţara lor.

In drumul nostru, spre sud de Kosovo, ne-am închinat moaştelor făcătoare de minuni ale ţarului Lazăr, care se află întregi şi nestricate în mănăstirea Ravaniţa. Călătoream într-un autocar, împreună cu Milos Veşin, preot sîrb al unei mari parohii din Illinois, şi câţiva din enoriaşi, cei mai mulţi sîrbi americani.

Ravaniţa este un lăcaş binecuvântat de Dumnezeu, păstrând cu mare grijă, nu doar moaştele ţarului mucenic Lazăr, ci şi ale sfântului Romilo (discipolul sfântului Grigore Sinaitul) şi ale fericitei Eufimia (fl958). Mănăstirea a fost distrusă şi pustiită de multe ori în istoria sa: musulmanii au ars-o şi au dărâmat-o în 1396,

1398,1436, şi între 1686-1687, când toţi călugării au fost ucişi. Mănăstirea a mai fost atacată o dată, la începutul secolului al XIX-lea şi ultima oară a fost distrusă de germani în al Doilea război mondial, când stareţul său, Macarie, a fost arestat, torturat şi ucis în 1943. Acum, Ravaniţa este înnoită duhovniceşte şi este cea mai mare mănăstire de călugăriţe din Serbia (cu multe maici tinere), datorită eforturilor stareţei Eufimia, fiica duhovnicească a episcopului Nicolai (Velimirovici). Aducem cu noi „Viaţa stareţei Eufimia", pe care mănăstirea noastră a publicat-o de curând în engleză. După ce ne-am închinat la sfintele moaşte, am slujit o panahidă la mormântul binecuvântatei Eufimia. Acolo a fost înmânată stareţei Gabriela şi celorlalte surori, prima ediţie engleză din viaţa maicii duhovniceşti a Ravaniţei. Maica Gabriela a venit la mănăstire când avea 12 ani şi stareţa Eufimia a educat-o pentru a-i fi succesoare. A trecut prin toate pribegiile, exilurile şi procesele de război alături de fericita Eufimia şi a fost principalul autor al acestei cărţi („Viaţa stareţei Eufimia"). Profund mişcată, maica Gabriela şi-a exprimat mulţumirea, pentru că maica lor duhovnicească este cinstită şi peste ocean. Ea a povestit cum au prins curaj să publice cartea abia după ce a apărut „Viaţa sfântului loan Maximovici", deoarece credeau că nimeni nu va crede ce au scris despre fericita

Eufimia. Părintele Milos a scris în prefaţa acestei cărţi, că ea este „un balsam peste rănile martiriului sîrbesc de azi“. Pătrunşi de binecuvântarea ţarului martir Lazăr, mai aveam de mers spre inima istoriei de suferinţă a Serbiei - spre Kosovo.

Cu cât înaintam spre sud, cu atât ajungeam mai sus în munţi, la mănăstiri celebre şi cetăţi vechi. Tot pe aici trecuseră şi luptătorii din Kosovo. ‚Aceştia erau adevăraţi bărbaţi, drepţi, curajoşi, atât în vorbă, cât şi în faptă, bărbaţi care au

strălucit ca aştrii scânteietori, ca florile încântătoare de pe câmpuri, de parcă ar fi fost împodobiţi cu haine de aur şi pietre preţioase"/

Sus, în înalturi era furtună; dealurile erau verzi, aerul, curat şi proaspăt. De pe vârful unui cot de râu am observat jos câteva peşteri printre stânci. M-am gândit că acestea au fost adăposturi în această sălbăticie, păstrând în tăcere flacăra monastică. în timp ce traversam ţinuturile musulmane, o diferenţă notabilă apărea în regiunile de la ţară. In mijlocul celor mai incredibile şi măreţe peisaje ale naturii, grămezi de gunoi fumegânde erau lăsate de-a lungul şoselei. Apăreau din ce în ce mai multe minarete* **, iţindu-se dintre micile

* Inscripţie de pe monumentul ridicat de fiul kneazului Lazăr, sfântul Ştefan Lazarevici, în cinstea tatălui său şi a celor martirizaţi împreună cu el.

** turn înalt, alipit unei moschei, cu balcon, de unde muedzinii cheamă credincioşii la rugăciune.

sate de la munte. Parcă nu mai eram în Serbia, ci într-un teritoriu ocupat.

Patriarhia din Peci

Ne-a luat aproapre şapte ore să ajungem la prima noastră destinaţie din Kosovo. Alături de noi mai erau şi câţiva tineri din corul de tineret de la mănăstirea sfântul Ştefan din Decani şi din Novi Sad. Mai tot timpul excursiei au cântat veseli, dar când noaptea a început să se apropie, iar autocarul îsi continua încă drumul, am început să ne întrebăm cu toţii când vom ajunge. Ne minunam la gândul că mergem spre locurile

în care trăise si trudise cuvioasa Katerina din

>

Peci. Ştiam despre ea doar că trăise în a doua jumătate a sec. al XDC-lea şi că instituise o şcoală de fete în Pec, pe vremea când femeile, dar mai ales călugăriţele, erau victime ale sclaviei şi ale asupririi turceşti.

în sfârşit s-a anunţat că ajunsesem la mănăstire. Zidurile, ca nişte stânci, ale Patriarhatului din Pec, se ridicau în faţa noastră, veghind asupra intrării. Era deja trecut de 10 seara, dar am ajuns până la urmă, facându-ne drum prin întuneric, la fortăreaţa şi nucleul Bisericii Sîrbe. Păşeam pe un pământ sfânt.

Situată la gura unui râu, ale cărei peşteri fuseseră odată locuite de pustnici,

Patriarhia din Pec

a fost fondată în sec. XIII şi a constituit centrul străvechi al ierarhilor din Serbia. Abia mai târziu am aflat şi noi că însuşi ţarul mucenic Lazăr s-a împărtăşit cu Sfintele Taine în această biserică.

Deoarece este aşezată pe un drum principal, Patriarhia a fost devastată de mai multe ori. în trecut fusese o mănăstire de călugări, dar ultimii monahi au fost expulzaţi în 1941 şi, până în 1957, mănăstirea nu a mai avut călugări. în acest timp, 70 de familii au venit să locuiască la mănăstirea Pec pentru a o apăra de albanezii musulmani, care voiau să o distrugă. în 1957, maica stareţă Fevronia a fost rugată să vină aici, de la o altă mănăstire, cu un grup de 7 maici. Comuniştii au confiscat vastele terenuri ale Patriarhiei, cu excepţia unei mici păduri. Doar biserica a mai rămas în picioare. Vechiul palat (construcţiile din jurul bisericii) a fost ars de musulmani în 1981. Toate bunurile personale ale maicilor au fost distruse, dar tezaurul şi depozitul de hrană au fost salvate. „Cele mai mari necazuri le-am avut în 1957, când au încercat să ne dea afară prin orice mijloace. Copiii lor fugeau de la şcoală pentru a ne chinui, aşa că a trebuit să cerem protecţia poliţiei; stăteam cu poliţia la poartă continuu. Acum teroarea este îndreptată spre poliţia sîrbă, mulţi dintre ei au fost ucişi“. Datorită locului periculos unde se află mănăstirea, de cincisprezece ani nu a mai primit în sânul ei nici o

54 . Fericita Stoina „moarta'

soră. Aceasta este o sursă de tristeţe pentru ele, deoarece multe din surori îmbătrânesc şi nu are cine să le înlocuiască. Cineva a menţionat mai târziu, că o nouă soră avea să devină maică.

Un simţământ de uimire şi teamă te cuprinde intrând în biserica sfinţilor apostoli Petru şi Pavel. Cele trei biserici de piatră lipite una de alta sînt legate între ele prin nartex (pronaos): biserica sfinţilor apostoli, biserica sfântului Dimitrie şi Biserica Fecioarei Hodighitria. Afară mai este o capelă mică, împodobită cu fresce, închinată sfântului Nicolae al Mirelor Lichiei. Când am intrat în biserica principală a Fecioarei, am fost pătrunşi de un fior de sfinţenie, care ne înconjura. Ne-am întrebat cu veneraţie, care era izvorul acestei binecuvântări. Abia mai târziu s-a lămurit această taină. Aici se aflau moaştele a paisprezece sfinţi ierarhi şi mucenici: sfântul Sava II, sfântul Nicodim, sfântul Maxim, sfântul Ioanichie, sfântul Arsenie, sfântul Spiridon, sfântul Efrem, sfântul Sava III, sfântul Danilo II, cât şi moaştele celor cinci mucenici: Orest, Mardarie, Axentie, Evghenie

şi Eustratie.

Pe un analog de lemn sculptat se afla icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Peci. Aceasta era una din cele şaptezeci de icoane pictate de însuşi apostolul Luca în Grădina Ghetsimani în anul 48 d.H. La început mi-a fost greu să cred, deoarece emana o strălucire

deosebită şi nu părea veche deloc. Icoana este împodobită cu lanţuri de aur şi cu monede, puse acolo de oameni recunoscători, drept mărturie a minunilor făcute. Am stat rugându-ne în faţa acestei icoane timp de trei dimineţi şi am observat că maicile nu treceau niciodată prin faţa ei fără a face o metanie.

Măreţia bisericii era îndestulătoare pentru a te face să tremuri. Zidurile sînt pictate cu fresce din viaţa lui Hristos mai mari decât în mărime naturală. îngerii cu ochi pătrunzători erau atât de plini de expresie şi de viaţă, încât păreau că ar fi vii şi că-şi îndreaptă săbiile către tine. Sfinţii din Serbia sînt reprezentaţi ca un sobor ceresc, pe boltă. Când am vrut să ies, mi s-a oprit respiraţia, căci acolo, de-o parte şi de alta a ieşirii, sînt pictate două fresce mari, pe care le-am recunoscut din cărţile de icoane pe care le-am studiat: cea a sfântului Nicolae şi a Preaslăvitei Născătoare de Dumnezeu. Vechii împăraţi şi patriarhi ai Serbiei urmau, înfrumuseţaţi cu podoabe cereşti, care încă-şi mai păstrau culorile. Cu teamă şi respect am ascultat Sfânta Liturghie în ziua sfintei muceniţe Marina, una din cele mai sublime şi mai cereşti slujbe la care am asistat vreodată. Un prieten a descris felul în care cânta tânărul cor, atât de frumos, de parcă poarta cerului ar fi fost lăsată întredeschisă. In acea dimineaţă, înconjuraţi de atâţia sfinţi şi de norii

de tămâie ridicându-se până sus la impunătorul Pantocrator de pe boltă, ne simţeam cu adevărat aproape de rai.

Intr-o noapte, am întrebat-o pe stareţă, dacă ne-am putea ruga singure, în biserică, câtva timp. In timp ce aşteptam afară, una din maici ne-a adus nişte pepene şi ne-a rugat să cântăm ceva în engleză. Am cântat troparul sfintei Cruci şi ea ne-a răspuns bucuroasă cu un imn în limba sîrbă. Deşi nu le ştiam limba, ne înţelegeam într-o oarecare măsură şi ne bucuram reciproc. Câteva maici ar fi fost foarte interesate să afle dacă aveam vreo icoană a sfântului loan Maximovici de Shanghai şi San Francisco. Sîrbii îl consideră a fi unul dintre sfinţii lor. Când să plece, sora ne-a înmânat cele două chei ale bisericii. Ne aflam acolo, două

călugăriţe păcătoase, ţinând uriaşele şi vechile chei ale bisericii patriarhilor din Serbia. Stăteam singure, spunându-ne rugăciunile cu implorare, în timp ce cântam acatistul în faţa icoanei Maicii Domnului. Candelele licăreau domol în întuneric şi eram aproapre speriată, apoi am mers în vârful degetelor prin biserică, cercetând cu privirea marile fresce înconjurate de moaştele sfinţilor patriarhi. Am rămas acolo până când cineva a venit să ne caute.

împrejurimile mănăstirii erau dintre cele mai minunate pe care le-am văzut vreodată. Munţi uriaşi se ridicau din toate părţile şi din

pereţii lor ţâşnea un râu limpede ca un cristal. Pe dealuri puteai vedea păstori de oi şi măgari, iar dimineaţa puteai auzi clinchetul clopoţeilor şi melodiile din fluier ale păstorilor. Niciodată nu mai văzusem un păstor adevărat şi nu mai auzisem melodiile lor improvizate. Grădinile erau atât de îngrijite - acolo erau flori de toate felurile, ca o explozie a culorilor, tufe verzi tăiate în formă de cruce si în aer se auzeau uşor

> >

bâzâitul albinelor şi susurul izvorului. Doar ruinele vechilor clădiri, cimitirul şi feţele marcate de suferinţă ale maicilor stăteau ca mărturii ale supliciilor pe care această mănăstire le-a îndurat peste secole.

La sfânta liturghie, ultima de la mănăstirea Pec, părintele Milos a ţinut o ultimă şi frumoasă predică pe tema pasajului din Evanghelie, care aminteşte de lucrătorii de la vie. El a vorbit de cei aleşi, referindu-se la călugării şi călugăriţele, care trudesc în mănăstirile din Kosovo şi care şi-au închinat viaţa lui Dumnezeu, pentru a trăi într-o liturghie fără de sfârşit alături de El. „Sarcina pe care o avem este de a înfrumuseţa lumea din jurul nostru şi poate ne vom număra şi noi printre cei aleşi în cer sau măcar vom putea zări lumina celor care sînt acolo".

Mănăstirea Decani

De la Patriarhia din Pec am mers la diferite mănăstiri din Kosovo. In prima zi am călătorit către o mănăstire, care a devenit cea mai dragă nouă din toate mănăstirile de călugări. Biserica mănăstirii Decani, una din cele mai mari biserici medievale din Serbia, n-a fost niciodată complet părăsită sau profanată. Se spune că, după „Bătălia de la Kosovo", a existat un plan de a transforma biserica în moschee. Acest plan a fost abandonat după ce un turc, în timp ce se ruga în faţa

intrării, dar cu faţa spre Mecca, a fost omorât de căderea unei pietre.

Biserica a fost terminată de sfântul Stefan din Decani, în 1335, iar moaştele sale făcătoare de minuni se aflâ aici. El a construit mănăstirea din recunoştinţă pentru Dumnezeu, care l-a vindecat de orbirea sa. Viaţa sfântului Ştefan a fost plină de chin, chiar de când era mic. Pe când era doar un copil, tatăl său, împăratul Milutin, l-a trimis la tătari drept chezăşie pentru îndatoririle sîrbeşti. Cu voia Domnului, a fost eliberat din închisoare doar pentru a fi defăimat în faţa tatălui său, care, după ce l-a orbit, l-a trimis la mănăstirea Pantocrator din Constantinopol pentru a fi ucis de tot de ascetismul sever. Dar sfântul Nicolae i s-a arătat pe cale, spunându-i că într-o zi îşi va redobândi vederea. Despre surghiunul lui Ştefan, episcopul Nikolai (Velimirovici) spune: „Prin

înţelepciunea şi asceza sa, prin blândeţea şi devo- ţiunea, răbdarea şi măreţia sufletului său, Ştefan i-a întrecut nu numai pe călugării din acea mănăstire, ci şi pe toţi călugării din Constantinopol". După cinci ani, sfântul Nicolae a venit la el în timp ce veghea şi i-a înapoiat vederea, aşa cum promisese. După ce s-a întors în Serbia, Ştefan a fost încoronat rege de către arhiereul Nicodim în biserica din Peci. Fiul său, regele Dusan, nu s-a înţeles cu tatăl său asupra felului în care trebuia condusă ţara, aşa că a poruncit ca acesta să fie strangulat. Astfel, împăratul mucenic şi-a încheiat viaţa plină de chinuri. Când sicriul său a fost deschis, moaştele lui s-au dovedit a fi întregi şi nestricate, începând să facă minuni. Căindu-se şi implorând iertarea lui Dumnezeu, ţarul Dusan a mers în genunchi de la Decani până la mănăstire. Dusan a devenit unul dintre cei mai puternici conducători ai Serbiei. Prezenţa făcătoare de minuni a moaştelor sfântului Ştefan este puternic simţită. El este căutat mai ales pentru vindecarea bolilor de ochi. Multe minuni au fost săvârşite de
>
către sfânt pentru neortodocşi şi chiar pentru musulmani. Şi astăzi pot fi văzuţi musulmanii albanezi din Kosovo - bărbaţi, femei şi copii - veniţi să viziteze mănăstirea sîrbească. Bărbaţii poartă turbane albe, femeile lor, ţinând copii de mână sau mergând singure vin să se închine Maicii Domnului sau moaştelor acestui sfânt,

păstrate de mănăstire cu mare grijă. Aceste moaşte sînt cunoscute şi ajută acolo

unde orice altceva dă greş. In timp ce ne aflam acolo, am văzut o femeie musulmană cu familia sa, care venise să fie vindecată de sfântul Ştefan.

Interiorul mănăstirii este acoperit de peste 1000 de fresce luminoase, păstrate aproapre în totalitate. Lumina soarelui, strecurată prin înaltele ferestre, înfrumuseţează bolta, încât ai impresia că păşeşti într-un leagăn al sfinţeniei. Mormântul sfântului Ştefan este astfel înălţat, încât pentru a primi o binecuvântare specială, se poate trece pe sub el. Moaştele surorii sale, sfânta Elena, se află tot aici, alături de o raclă, care conţine osemintele unora din cei care au luptat la „Bătălia de la Kosovo".

Potrivit tradiţiei, Sfânta Elena a fost silită să se mărite cu regele bulgar Mihail. Ea a fost mai târziu expulzată şi trimisă în Serbia, unde s-a călugărit. Odată, în timpul Primului război mondial, bulgarii au încercat să răpească racla sfintei Elena, dar un foc a ieşit din ea şi a ars peretele. încă se mai pot vedea o urmă neagră şi o crăpătură. Bulgarii au mai încercat o dată să ia şi moaştele sfântului Ştefan într-o căruţă, dar ajunşi în sat ei au fost opriţi de o putere nevăzută şi a trebuit să le ducă înapoi.

Deşi biserica mănăstirii Decani s-a păstrat neatinsă, călugării şi terenurile mănăstirii au avut

mult de suferit de-a lungul secolelor din cauza musulmanilor si, mai recent, din a comuniştilor. Cu excepţia bisericii, totul a fost distrus în întregime şi a ars din temelii, iar călugării au trăit în mare primejdie. Timp de 20 de ani, mănăstirea a avut doar patru ieromonahi bătrâni şi abia în urmă cu patru ani lucrurile s-au mai liniştit, îngăduind venirea mai multor fraţi. Chiar şi astăzi, bare de fier acoperă multe ferestre, iar numărul albanezilor ostili din satul vecin creşte mereu. Fiind aproapre complet înconjurată de musulmani, mănăstirea Decani a devenit un important centru duhovnicesc şi misionar pentru întreaga ţară. In septembrie 1992, peste 2000 de oameni au fost botezaţi în râul Bistrica, în afara mănăstirii. Acum se află acolo 20 de fraţi şi am fost surprinşi că mulţi dintre ei erau tineri, până-n 30 de ani. Ultimul frate venit, de 22 de ani, intrase în mănăstire cu o săptămână înainte pentru a fi ucenic. Am aflat că fusese actor de teatru şi cinema şi chitarist într-o formaţie foarte cunoscută, înainte de a pleca la mănăstire, el câştigase câteva premii pentru spectacolele sale de televiziune. Toate revistele cunoscute din Serbia îl intervievaseră şi publicaseră articole despre el, ca fiind cel

mai promiţător tânăr talent. în plus, formaţia sa rock scosese un album de debut care ajunsese „number one" în topurile TV din Serbia. Dar el a

dispreţuit toate acestea, lăsându-le pentru a deveni călugăr şi pentru a muri în ochii lumii.

Am mai aflat că, sub îndrumarea duhovnicească a episcopului Artemie, care păşeşte pe urmele sfântului Petru, schimnicul de la Korish din mănăstirea Crna Reka, Decani atrage din ce în ce mai mulţi tineri din oraş, de la necredinţă.

Era ceva foarte familiar în această mănăstire şi ne-am dat seama, cu uimire, că semăna cu mănăstirea noastră, „sfântul Gherman din Alaslca“ din pustia muntoasă a Californiei, unde se află mormântul părintelui Serafim (Rose). In timp ce coboram pe culoar, plutea în aer o atmosferă plină de viaţă. Totul era vechi şi făcut de mână; chiar şi mirosul de la bucătărie părea la fel! Deşi nu i-am întâlnit pe tinerii călugări, era încurajant să ştii că tineri veniţi din lumea noastră se aflau şi ei aici, luptând. Am fost bucuroşi să aflăm, de asemenea, că publicarea de cărţi făcea parte din viaţa lor. Lucrau atunci la viaţa sfântului Ştefan din Decani. Văzându-le preocupările legate de editat, ne-am simţit aici, în această mănăstire, aflată la capătul lumii, ca la noi acasă.

De-a lungul zidurilor, pe partea exterioară, curge un râu, dar, din nefericire, acesta este un cunoscut loc pentru plajă. Unul din ieromonahi, părintele Sava, vorbea engleza şi a primit binecuvântarea de a ne arăta mănăstirea. El spunea că mulţi din călugării de acolo, printre care şi el, au

fost transfiguraţi de scrierile părintelui Serafim (Rose), care pare să vorbească direct cu inimile lor, într-un limbaj actual. Intr-o scrisoare ulterioară, adresată nouă, scria: „Părintele Serafim (Rose), care a fost una dintre cele mai luminoase făclii ale Ortodoxiei din zilele noastre, a ajutat pe mulţi dintre noi, prin minunatele sale scrieri, să găsească drumul spre Ortodoxie şi monahism. Eram orbiţi de tradiţia noastră şi abia când am auzit cuvintele energice ale unui sfânt contemporan am simţit înţelesul şi valoarea credinţei noastre.

In lumina soarelui de amiază ni s-a arătat atelierul de sculptură, unde câţiva fraţi sculptau şi reparau în lemn. Arătându-ne un munte din apropiere, părintele Sava ne-a spus că acolo se aflau peşteri şi adăposturi ale pustnicilor, unde locuitorii pustiei obişnuiau să trăiască. Ni s-a arătat apoi o uşiţă în zidul de piatră

ce înconjura mănăstirea, pe unde comuniştii obişnuiau să îi spioneze pe călugări.

Sunetul clopotului ne-a adunat pe toţi la vecernie. Tinerii pelerini erau foarte bucuroşi, deoarece sfântul Ştefan era patronul corului lor; astfel, cântările erau mai frumoase ca înainte. Pe partea dreaptă a bisericii se afla cea mai mare frescă pe care o văzusem vreodată, reprezentân- du-L pe Domnul. Faţa Lui exprima atâta dragoste şi înţelepciune, încât ai fi putut să stai şi să

te rogi acolo ore în şir. Călugării, în rasele lor, conduceau slujba din strana stângă.

Pe când tânărul cor începu să cânte „Lumină lină", razele soarelui alunecară pe faţa Pantocratorului de sus, de pe boltă. Nu se poate reda în cuvinte splendoarea acestei slujbe simple, dar toată lumea a fost mişcată sufleteşte.

Este evident că îndelung-răbdătorul re- ge-martir Ştefan din Decani atrage sufletele tinere pe câmpul de luptă duhovnicesc din inima provinciei Kosovo. Mănăstirea lui propune acelora, care doresc să-i urmeze, o viaţă de suferinţă şi întristare voluntară, pentru a se purifica precum aurul în foc. Situaţia politică actuală din Kosovo este în prag de explozie. Dar episcopul Nicolai (Velimirovici) spune: „Cu siguranţă, cei care sacrifică totul pentru un ideal măreţ întotdeauna vor ieşi biruitori. Ei sînt ca mieii pentru jertfa, pregătindu-se bucuroşi să se alăture corului ceresc al noilor martiri ai Serbiei".

Mănăstirea Gracaniţa

Următoarea zi trebuia să vizităm mănăstirea a cărei biserică este considerată cea mai frumoasă în lumea ortodoxă. Această mănăstire este aşezată lângă un mare oraş, foarte aproapre de locul unde a avut loc „Bătălia de la Kosovo".

Oricine are impresia că nu este uşor să fii înconjurat de musulmani ostili.

Mănăstirea Gracaniţa a fost cel mai de seamă dar pe care sfântul împărat Milutin l-a făcut Bisericii Sîrbe în timpurile medievale. Acesta a construit 40 de biserici, câte una în fiecare an al domniei lui; Gracaniţa a fost construită în 1315. „In amestecul de lumină şi umbre, Gracaniţa părea o frumuseţe ireală, care inspirase Desankăi Miloşevici aceste versuri: «O, Gracaniţa, dacă n-ai fi făcută din piatră, ai fi ridicată la ceruri».

Mănăstirea a suferit numeroase atacuri, mai cu seamă în timpul „Bătăliei de la Kosovo", când clădirile si manuscrisele valoroase au fost arse si dis- truse. Pe timpul celui de-al Doilea război mondial, dependinţele au fost iarăşi distruse, iar

biserica a fost şi ea devastată. Aceasta s-a întâmplat deoarece, ca în toate celelalte mănăstiri, în timpul războiului, călugării fie erau ucişi, fie trimişi în lagăre de concentrare, fie erau recrutaţi, lăsând sfintele locaşuri fără apărare. Pe vremea când nu mai erau călugări, câteva familii sîrbeşti au locuit în mănăstire, pentru a o salva de la distrugere.

Era o privelişte tristă să vezi cum, în pronaos, comuniştii înlăturaseră frescele, înlocuindu-le cu sticlă modernă. Privirile vitejeşti ale sfinţilor dovedeau cât de neînfricaţi erau în faţa diavolului şi pregătiţi de a lupta mereu contra stăpânitorului acestei lumi. Muceniţele şi sfinţii din Vechiul

Testament ne priveau din înaltele şi întunecatele bolţi. Pe multe fresce, comuniştii scobiseră ochii sfinţilor, încercând astfel să-i jefuiască de puterea lor de sfinţi şi să le închidă ferestrele spre sufletele lor.

Stareţa Eufrosina, care trăia în mănăstire de 43 de ani, ne-a întâmpinat şi ne-a descris, la cererea noastră, situaţia în care se afla mănăstirea în prezent.

Stareţa de la mănăstirea din Pec, maica Fevronia, care venise cu noi, a spus că toată lumea aştepta să vadă cât va dura pacea. „Aşteptăm - a spus maica Eufrosina - nu ştim când vor veni musulmanii. Dacă ne vor da foc, vom arde pentru Hristos“. Maica Fevronia a intervenit liniştită: „Nu ne vor arde. Ne vor spânzura de copaci“. Aceste maici sînt pregătite să moară, altfel nu s-ar afla aici.

Stareţa Eufrosina ne-a povestit cum a fost numită stareţă. „Acum cinci ani mi s-a dat această grea sarcină, pe care n-am vrut să o iau. Am implorat, am plâns, am stăruit să nu mi se dea această răspundere mie“. Dar patriarhul i-a spus: „Maică, îmi pare rău, dar aceasta este crucea noastră". Stareţa ne-a spus cum a căutat continuu pe cineva mai tânăr, mai inteligent, ca s-o înlocuiască; dar cel mai frumos lucru este să asculţi şi să te supui. „Cine vrea să mănânce trebuie să trudească". Ea a continuat cu lacrimi în ochi: „Timp

de 25 de ani, ascultarea mea a fost să am grijă de biserică. Când m-au făcut stareţă, mi-am luat o mare povară pe umeri".

Gracaniţa a fost mănăstire de călugări, dar din cauza războiului, au venit aici maici. Acum sînt 16 surori, multe dintre ele fiind tinere. Viaţa monahală este puternică aici, în ciuda dificultăţilor din afară. Nu i se îngăduie nici unei surori să lipsească de la slujbele din biserică. Trei maici au diplome universitare, iar alte

şase s-au călugărit în ultimii doi ani. înţelegând limitele tineretului modern, crescut la oraşe şi neobişnuit cu munca fizică (cu care călugării s-au ocupat de secole), maica Eufrosinia îndrumă tinerele surori, pas cu pas. „Nu le dau munci prea grele, ne-a spus ea. Ele se ocupă cu treburi mai uşoare. Nu vrem să le copleşim". Prin aceasta, ea era la fel de înţeleaptă ca mitropolitul Amfilofie (Radovici) din Muntenegru, un îndrăgit îndrumător al tinerilor sîrbi, care a publicat, împreună cu călugării săi, multe din scrierile părintelui Serafim (Rose). Mitropolitul Amfilofie vorbeşte despre „pregătirea terenului de reîntinerire a vieţii monahale din alt ciclu, cel urban. Satul, de unde au venit până astăzi majoritatea călugărilor şi maicilor, a devenit astăzi mai puţin semnificativ. Societatea urbană formează oameni după alt tipar şi sădeşte între ei noi probleme duhovniceşti, adesea creând noi traume, necunoscute societăţii rurale. Numai

adevărata viaţă duhovnicească şi numai oamenii cu adevărat schimbaţi vor putea să-i primească pe aceşti tineri şi să le dezvăluie căile sigure şi adevărate spre mântuire". El continuă să explice cum, în anii postbelici, s-a pus un mare accent pe renovarea bisericilor, a chiliilor şi pe îmbunătăţirea organizării mănăstirilor. Oricum, grija excesivă pentru progresul economic al mănăstirilor poate deveni dăunătoare vieţii duhovniceşti a comunităţilor monahale, care este scopul existenţei lor. Acest lucru motivează necesitatea orientării gradate a mănăstirilor noastre spre activităţi duhovniceşti şi ascultare (publicarea şi tipărirea literaturii religioase, iconografia, lucrul manual). Astfel, renovarea mănăstirilor va avea un dublu efect asupra lumii: „In trecerea timpului ele rămân o amintire a realităţii veşnice şi au un efect transformator asupra oricărei noi societăţi, asupra oamenilor din toate timpurile".*

Vorbind cu câteva din tinerele maici din mănăstirile din Serbia, am descoperit că, într-ade- văr, acest „nou sânge" tinde spre o viaţă monahală centrată pe dezvoltarea vieţii interioare a rugăciunii, neexcluzând nici munca manuală şi ospitalitatea, dar acordând suficient timp pentru citirea cărţilor religioase, pentru rugăciune în singurătate şi pentru activitatea intelectuală.

* „Biserica Sîrbă Ortodoxă: trecutul şi prezentul ei“ (Belgrad)

în timpul celor două războaie mondiale, atât de mulţi tineri sîrbi au murit pe câmpul de luptă sau au fost luaţi din mănăstiri şi duşi în lagăre de concentrare,

atât de mulţi tineri au fost exilaţi sau chiar ucişi, încât episcopii au început să trimită maici (uneori două câte două) acolo unde mănăstirile erau abandonate, pentru ca acestea să nu fie distruse fie de germani, fie de comunişti, fie de albanezi, în cazul oraşului Kosovo. Multe mănăstiri erau într-o ruină totală; unele mai erau parţial în picioare. Dar, prin munca eroică a acestor maici, ele au fost salvate. Mitropolitul Amfilofie scrie că multe din mănăstiri ar fi acum în ruină sau transformate în muzee glaciale, dacă slujitoarele lui Hristos n-ar fi trăit în ele o viaţă dedicată rugăciunii continue.

Multe din scrierile lui Serafim (Rose) sînt tipărite şi în Serbia şi mulţi tineri, cu care am vorbit, l-au cunoscut. Părintele Serafim este cunoscut, pentru că scrierile lui îi repun pe tineri în legătură cu înţelepciunea străbună a credinţei ortodoxe.

în fiecare primăvară, un covor de bujori roşii înfloreşte lângă Gracaniţa, pe câmpul din Kosovo; se spune că ei reprezintă sângele a zeci de mii de luptători, care au murit în luptă. „împărăţia pământească este vremelnică, dar împărăţia cerului este veşnică". în timp ce plecam de la mănăstire, picături de ploaie începură să cadă peste noi din

cerul senin; am primit aceasta cu recunoştinţă, ştiind că este un semn de milă cerească[14].

y

Mănăstirea Devici

Era cât pe ce să nu reuşim să vedem mănăstirea Devici. Nu ştiam că aceasta avea să fie cea

y

mai impresionantă dintre toate. Pe hartă nu era clar unde se află mănăstirea cu exactitate. Autocarul nostru a oprit de cel puţin patru ori, ca să-i întrebe pe ţăranii de pe dmm unde se află mănăstirea, dar nimeni nu ne spunea. Ne aflam pe teritoriu albanez musulman, iar oamenii văzând că sîntem creştini, erau necooperanţi. Părea că nu vom reuşi niciodată să ajungem la mănăstire. Atunci am cântat o slavă în cinstea sfântului Ioanichie, rugându-1 să ne ajute să găsim drumul. Următoarea persoană pe care am întrebat-o ne-a spus că trebuia să mai parcurgem 100 de yarzi (0,9144 m) în aceeaşi direcţie, până la cotitură. Şi aşa, plini de recunoştinţă, am ajuns în faţa porţilor.

Sfântul Ioanichie de la Devici

Fondatorul mănăstirii Devici, sfântul Ioanichie, apără biserica şi maicile de ostilitatea care le înconjoară. Sfântul Ioanichie s-a născut în sec XIV; căutând singurătatea şi viaţa contemplativă, el şi-a părăsit locul copilăriei din Zeta pe când era un adolescent şi a clădit o colibă în

pădurile din jurul Lacului Negru, continuând astfel tradiţia sfântului Petru din Korisha, care a petrecut mulţi ani acolo rugându-se şi luptând cu demonii. Datorită marelui său ascetism şi a sfinţeniei sale, în jurul lui s-au adunat mulţi discipoli. Dar sfântul, fugind de lauda lumii, s-a refugiat în pădurile din Devici şi a continuat să se nevoiască în linişte. Pentru aceasta el a dobân-

y

dit darul rugăciunii cu lacrimi neîncetate şi al izgonirii demonilor. Atât în timpul vieţii, cât şi după moartea sa, sfântul Ioanichie a făcut nenumărate minuni, atât pentru ortodocşi, cât şi pentru necredincioşi.

y

O istorie de suferinţă

Din toate mănăstirile persecutate pe care le-am vizitat, Devici părea cea mai chinuită. In timp ce mergeam pe cărarea prăfuită prin mănăstire, sărăcia ei vorbea despre suferinţele nenumărate şi lipsurile pe care călugării au trebuit să le îndure.

Primele prigoane au avut loc în 1455, când regiunea a fost cucerită de turci. In 1544 toţi călugării au fost alungaţi, deoarece mănăstirea şi proprietăţile ei au intrat în posesia unui mahomedan. Prin mijlocirea sfântului Ioanichie, mănăstirea a fost renovată. Dar chiar si atunci

y

greutăţile şi suferinţele erau mari.

Devici a fost din nou devastată, la începutul sec. al XIX-lea. Călugării au fost ucişi sau obligaţi să plece. Mănăstirea a fost jefuită; oi şi gâşte

au fost băgate în biserică pentru a o pângări. în 1858, după o altă perioadă de renaştere, albanezii musulmani din satele învecinate l-au împuşcat pe stareţul Paisie.

Odată cu 1889 au venit şi călugări noi; frăţimea a deschis o şcoală elementară, care a supravieţuit până la începutul Primului război mondial. Dar, în timpul războiului din 1914, soldaţii austrieci au jefuit mănăstirea, lăsând-o fără vite, vase

din cupru şi mobilier. Unele clădiri au fost demolate, iar materialele au fost folosite pentru a face barăci.

In 1941, în timpul celui de-al Doilea război mondial, mănăstirea a fost dărâmată din temelii de albanezi, care au adus ciocane şi târnăcoapre de la fermele lor. Stareţul Damaschin a fost dus în afara mănăstirii şi împuşcat; toţi călugării s-au împrăştiat. Totodată mănăstirea a fost prădată. Muniţia şi artileria aparţinând armatei fostei Iugoslavii au fost aduse la mănăstire şi li s-a dat foc, producând o explozie groaznică, care a dărâmat din temelii toate clădirile. Mai mulţi martori au văzut pe cineva înveşmântat în alb, stând lângă mine. Era sfântul Ioanichie, apărând altarul şi capela, unde se aflau moaştele lui; acestea nu au fost distmse.

Mănăstirea a zăcut în mine până în 1947, când stareţa Parascheva a venit aici cu o ucenică şi un ieromonah. Când au început să adune molozul, au găsit capela şi mormântul sfântului Ioanichie nevătămate. Cu ajutorul ţăranilor din satele învecinate, mănăstirea şi biserica şi-au recăpătat

înfăţişarea iniţială. Din ce în ce mai multe femei au venit să se călugărească, iar oamenii din sate au fost înflăcăraţi de credinţa puternică în Dumnezeu a maicilor şi de dragostea lor nemăsurată pentru sfântul Ioanichie.

Din cauza marelui pericol reprezentat de albanezi, între anii 1980 şi 1990, creştinii care au vizitat oraşul Kosovo trebuia să fie însoţiţi de o escortă militară. Noi eram primii pelerini care călătoreau mai liber prin zonă. Doar câţiva sîrbi îndrăzneau să vină din satele dimprejur, de frica atacurilor şi represaliilor musulmane. în timp ce ne aflam acolo, una dintre surori a trebuit să alunge unul din porcii albanezilor, care intra mereu în mănăstire. Acesta părea un simbol al dorinţei continue de a batjocori casa lui Dumnezeu. Ultima soră venită avea 20 de ani. Stareţa ne-a spus că, deşi avea diplomă universitară în litere, ea a hotărât să-şi petreacă viaţa acolo.

De asemenea, ea ne-a povestit despre fosta stareţă, maica Parascheva, care murise de curând. Folosindu-se doar de un braţ, uneori, când erau atacate de musulmani, ea trebuia să folosească arme pentru a apăra mănăstirea. Fusese de multe ori bătută cu pietre şi lovită de către albanezi. Stareţa Anastasia ne-a spus că şi azi maicile sînt bătute şi lovite cu pietre când merg în oraş. Când am întrebat-o dacă şi ea îndurase acestea, ea a spus că nu este important cine a fost

bătut, ci faptul că ele, maicile, erau apărate de sfântul Ioanichie.
74 . Fericita Stoina „moarta[1]*
O continuă ameninţare cu incendierea şi pierderea recoltelor şi a proviziilor de hrană prin furt le urmăreşte pe maici.

Unele din clădirile bisericii erau înconjurate de schelărie, iar biserica fusese reconstruită cu succes. Frescele preţioase erau ridicate cu grijă din moloz şi lipite bucăţică cu bucăţică pe zidurile reconstruite. Ne-am închinat cu lacrimi la moaştele sfântului Ioanichie. Cripta este mică şi întunecată, veche şi plină de har. In criptă se află o frescă cu doi sfinţi ţinând un manuscris cu versete din sfânta Scriptură; acesta a fost răzuit aproapre în întregime.

Tot aici s-a ostenit şi fericita Stoina (fi895), timp de 80 de ani, mâncând doar pâine cu apă şi dormind foarte puţin.

Am întâlnit maicile, care trăiseră aici aproape toată viaţa. In sărăcia lor, chiar şi mătăniile erau puţine. Una din maici nu avea nici un şirag de mătănii şi când i l-am oferit cu grabă pe al meu, ea a făcut o plecăciune până la pământ, cu recunoştinţă. O altă maică ne-a invitat, cu un chip radios, să vedem oile pe care le ducea la păscut. Una din cele mai bătrâne maici pe care le-am cunoscut, trăise aici 47 de ani. Acestea erau chiar surorile care trudiseră şi suferiseră alături de stareţa Parascheva pentru a ridica mănăstirea din cenuşă; ele vegheaseră mai departe la posturile lor, ca nişte adevăraţi soldaţi ai împăratului ceresc.

La plecare am spus stareţei Parascheva cât de îmbărbătaţi am fost văzând nevoinţa lor, suferinţa şi consimţământul lor la martiriu, adăugând că ne aşteptăm la persecuţii şi în America şi că sîntem atât de puţin pregătiţi pentru acest fel de suferinţă. Dar cu cea mai mare simplitate şi smerenie, maica Anastasia a spus: „Sîntem bucuroase că ne aflăm aici, lângă sfântul Ioanichie. Este mica noastră pustie[1]'.
... Sfinte Ioanichie din Devici, rugămu-tefierbinte
Ridică-ţi mâna ta cea dreaptă, apără-ne, Opreşte astă durere, uneşte-ne laolaltă.
Sfinte Ioanichie din Devici, rugămu-tefierbinte,
Orbeşte-le vederea când vor să tragă-n noi, Stinge masacrul, topeşte-le cuţitele Şi sparge lanţurile. Precum desculţ mergeai Pe cărările Domnului Nu ne părăsi, ci ridică-ne Din mijloculfugarilor, alfocului şi al foametei
Şi-nvaţă-ne pe câmpul nenorocirilor Să construim o cetate din pietrele cu care ei

ne lovesc.
Liubomir Simovic
76 . Fericita Stoina „moarta"
Concluzie
In timp ce ne întorceam prin câmpiile din Kosovo, soarele se prelingea pe câmpurile de grâu copt, zugrăvind o pictură incandescentă, ca într-o capodoperă. Prinşi de farmecul momentului, tinerii din autocar au izbucnit încă o dată, cântând „Lumină lină“; cântecul lor îşi lua zborul pe când ultimele raze se întorceau trandafirii în spatele munţilor. Era greu de crezut că aici, chiar pe această câmpie, zeci de mii de bărbaţi viteji s-au îndreptat cu veselie spre moarte, făcând sacrificiul suprem pentru Dumnezeu şi pentru sfânta Ortodoxie.
„Fiecare răsărit de soare - spunea vlădica Nicolai - este altă mare zi în lupta dintre cele două împărăţii". Pe care s-o aleg? Pe cea pământească? Sau pe cea cerească? Această întrebare, pusă kneazului martir Lazăr, este şoptită astăzi în toate inimile de tineri iubitori ai cucerniciei şi ai jertfei. Noii fii şi fiice ale Serbiei martire vin încet către acest loc al suferinţei, căutând să ajungă acolo unde lupta este mai înverşunată, iar cununile sînt veşnice. Monahii care se ostenesc pe câmpul de luptă de la Kosovo au şi ales: să moară aici pe pământ pentru a ajunge în împărăţia cerească.
Multi sînt chemaţi, dar puţini sînt aleşi
Redeşteptarea monastică în rândul tineretului sîrb de astăzi
de părintele Milos M. Vesin
La începutul activităţii sale mesianice, pe când propovăduia şi învăţa oamenii, Iisus Hristos mergea prin Galileea, aşa cum spunea profetul Isaia: „Pământul lui Zabulon şi pământul lui Neftali spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor. Poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare si celor ce şedeau în latura si în
y y y
umbra morţii, lumină le-a răsărit." (Matei 4;19) Din acel moment, începând cu această chemare, cuvintele „Urmaţi-Mă!“ au răsunat pretutindeni în istoria omenirii; în oraşe si sate, în pustii şi în munţi, pe mări şi pe râuri. Dar mai presus de toate, ele au răsunat în inimile oamenilor. Toţi aceia care au auzit şi au răspuns la chemarea învăţătorului, au primit să fie mesagerii şi mărturisitorii Adevărului. Dar nu toţi aceia care aud şi urmează chemarea devin mărturisitori ai Adevărului,

acel Adevăr eliberator şi mântuitor. Oare de ce nu? însuşi Mântuitorul ne-a dat

răspunsul: „Mulţi sînt chemaţi, dar puţini sînt aleşi“ (Matei 20;16). Cum poate cel chemat să devină ales? Uşor, răspunzând chemării sincer şi fără greşeală. Aceia care fac acest lucru îşi transformă vieţile într-un răspuns roditor şi plăcut lui Dumnezeu, Cel care le-a spus: „Urmaţi-Mă!“. Fiecare din ei L-au auzit si L-au urmat si au în-

y y

deplinit orice poruncă cu dragoste, numărân- du-se astfel printre cei aleşi. Dumnezeu i-a binecuvântat în această viaţă cu darul luminii, iar lumea i-a recunoscut ca următori si mărturisitori

y

adevăraţi ai lui Dumnezeu.

A doua jumătate a sec. XX este plină de paradoxuri în domeniul duhovniciei. Pe de-o parte, fapte de o superficialitate spirituală de necrezut, au făcut din timpurile noastre o vreme a înşelătoriilor şi rătăcirilor care au dus la pierzare. Pe de altă parte, tot în timpurile noastre, au existat modele de minunată dăruire creştină duhovni-

y

ceaşcă din care a crescut o întreagă grădină de flori alese. Aceste flori sînt vieţile tinere dăruite de cei care au auzit chemarea Domnului şi care încearcă să se numere printre cei aleşi. Parfumul acestor flori este acela al credinţei, al speranţei şi al dragostei. Ne referim aici la o neaşteptată - dar nu şi nesperată - redeşteptare a tineretului sîrb de astăzi, printre care se numără cei care au preferat bogăţiile cereşti celor pământeşti. Ei au devenit astfel descendenţi ai Ortodoxiei sîrbeşti, atât duhovniceste, cât si istoriceşte. Această

Ortodoxie ne-a dat mucenici, asceţi, îndrumători duhovniceşti - într-un cuvânt, aceia care au fost hotărâţi să devină unii dintre cei aleşi.

Tineretul ortodox sîrb a crescut într-o perioadă în care valorile consacrate ortodoxe nu numai că au fost negate, dar au fost complet uitate şi distruse de oameni conduşi de o viziune demonică asupra unităţii omeneşti şi fericirii, din care Dumnezeu este exclus. Ei au încercat să nimicească seminţele sădite în sufletul fiecărei fiinţe pământeşti. Ideologia comunistă a urmărit dintotdeauna

denaturarea valorilor primare: Dumnezeu, sufletul omului, familia. Nihilismul cu care au fost înconjuraţi aceşti tineri era un rezultat logic al religiei lipsite de Dumnezeu, al psihologiei fără suflet şi al omenirii lipsite de responsabilitate.

Totuşi, chiar şi în aceste împrejurări, au existat nenumărate familii în care viaţa creştină ortodoxă a fost continuată într-un mod vizibil, aproapre palpabil. Timpul de care vorbim ne-a dat mii şi mii de bunici minunate şi nepreţuite, care prin rugăciunile, postul şi răbdarea lor au încercat să purifice atmosfera duhovnicească în care creşteau atâtea suflete tinere. Chiar dacă, la începutul tinereţii lor, aceşti băieţi şi fete tinere au hoinărit de la un templu pustiu la altul, gustând „plăcerile*[1] promise lor de către stăpânii fără de Dumnezeu (şi devenind astfel sclavi ai libertăţii fără responsabilitate), sămânţa se afla încă

înăuntrul lor şi, indiferent cât de mică era, ea nu murise; cu siguranţă datorită acelor rugăciuni, posturi şi lacrimi vărsate de bunicii lor.

Dar ce este această sămânţă la care ne referim? Nu este altceva decât o oglindă în care ne vedem adevărata faţă. O oglindă care reflectă chipul nostru originar; care dovedeşte că sîntem cu toţii creaţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Mai devreme sau mai târziu, fiecare trebuie să stea în faţa acestei oglinzi. Oricât de mică ar fi ea, când vom fi pregătiţi să ne privim cu proprii ochi duhovniceşti, oglinda va răspândi înăuntrul nostru raze atât de splendide şi măreţe, încât nu le vom putea privi; însă vom putea să le simţim şi să ne dăm seama cu teamă cine sîntem şi Cui îi aparţinem cu adevărat.

In acelaşi timp în care majoritatea tineretului sîrb încerca să imite faptele distrugătoare de suflet şi trup, învelite în siropul decadenţei vestice, mai exista o altă energie care i-a învăluit, deşi ei nu erau conştienţi de asta pe atunci. Era energia de supremă dăruire, dragoste şi uitare de sine; acea energie care ţâşneşte din locurile sfinte ale Serbiei şi din veghea continuă a călugărilor şi maicilor - necunoscuţi nouă, dar binecunoscuţi de Dumnezeu. Ei au fost nu doar apărători ai vechilor mănăstiri sîrbeşti, ci şi apărători ai sufletelor sîrbeşti. A fost o misiune sfântă, îndeplinită de aceia care s-au rugat neîncetat Atotputernicului Dumnezeu şi tuturor

sfinţilor, ca, într-o zi, tinereţea noastră să fie luminată de razele care strălucesc de la oglinda Dumnezeirii. Veghea lor a fost însoţită de lacrimi, în care sufletele

multor fii şi fiice risipitoare au fost spălate. Şi acum, deodată, în a opta decadă a secolului nostru, sământa a început să rodească. Mulţi tineri, bărbaţi şi femei, au hotărât (după ce au descoperit asemănarea cu Dumnezeu şi adevărata lor conştiinţă) să distrugă instituţiile deşertăciunii şi ale nihilismului, începând să construiască în sufletele şi trupurile lor acel templu al Sfântului Duh.

Mulţi dintre aceşti tineri au fost botezaţi înainte sau după douăzeci de ani, dar, după ce l-au îmbrăţişat pe Hristos, n-au mai dorit să facă compromisuri cu această lume. Ei au fost atraşi de cuvintele lui Hristos: „Dacă vrei să fii desăvârşit, du-te şi vinde ce ai şi dă la săraci şi vei avea comoară în cer; apoi vino şi urmează Mie“. Din nou experienţa sfântului Antonie - părintele monahismului ortodox - a prins viaţă în sufletele multor tineri căutători ai Adevărului. Părăsind lumea, ca sfântul Antonie, fiecare din ei nu urmăreşte un vis imposibil, ci, condus de Sfântul Duh, se afundă în pustie, ca şi Hristos după botezul Său.

Cuvintele lui Osea subliniază libertatea si in-

>

timitatea directă dintre Dumnezeu şi inimă. Ce dialog minunat, dar înfricoşător, trebuie să fi avut loc în inimile multor tineri sîrbi! Un dialog

în care Dumnezeu le-a vorbit, iar ei I-au răspuns, oferindu-şi viaţa lui Hristos.

Lanţul martiriului sîrbesc a primit noi verigi, de vreme ce atâţia din tinerii bărbaţi şi femei au ales să meargă în sfintele locuri din Kosovo, care este leagănul conştiinţei noastre duhovniceşti, isorice şi naţionale. Ei au plecat acolo unde se vor putea ridica la înălţimea lui Hristos, pentru a dovedi că începe o nouă istorie - istoria mântuirii - şi că există un nou popor - poporul celor chemaţi, care sînt hotărâţi să fie şi aleşi.

Dificultăţile prin care trece Kosovo de câteva decenii, începând din a doua jumătate a secolului nostru, sînt bine cunoscute, dar lumea „liberă" nu le observă şi nu le priveşte cu ochi buni. Din această cauză, o nouă armată - o armată de tineri - înarmată doar cu dorinţa de a urma viaţa virtuţilor creştineşti, alege să meargă acolo pentru a crea o libertate ce nu constă în tratate politice şi diplomaţie, ci, mai degrabă, în eliberare de sub puterea răului. Prin cuvintele: „Dacă vrei să fii desăvârşit mergi şi vinde ce ai“ - monahii înţeleg „vinde ceea ce eşti". Aceasta este jertfa totală a fiinţei umane. După ce omul dă tot ce are, el oferă ceea ce este el. Acesta este „lucrul trebuincios" din Evanghelie care face din

călugări martori ai ultimelor vremuri, cei care trăiesc de pe acum „mica înviere". Cât de frumoase sînt acele cuvinte, care descriu redeşteptarea ce a avut loc în inimile şi minţile acestor tineri. Ei au lăsat

totul si au căutat calea duhovniciei ortodoxe
y
pentru a se mântui şi pentru a pava cu postul, rugăciunile şi lacrimile lor acelaşi drum care i-a purtat din deşertăciunea lumii contemporane spre o viaţă trăită pentru Dumnezeu.

Truda pe care o întâmpină noile generaţii de călugări şi maici din Serbia de astăzi este greu de socotit. Se pare că puterea diavolului a crescut, în fiecare zi înghiţind noi victime ale mişcării „Noua Eră“, precum şi ale altor mişcări care duc la distrugere.

Păşunile duhovniciei sîrbeşti sînt pline de flori parfumate, care reprezintă ostenelile ascetice ale noii generaţii de călugări şi maici, dar ei înşişi sînt perfect conştienţi că există, de asemenea, câmpuri imense în care rodesc nu flori, ci buruieni. Lor nu le este teamă de pericolul timpului în care trăim, întrucât ei L-au ales pe Singurul Biruitor al lumii.'

Noua mişcare monahală din Serbia de azi nu este decât o continuare directă a epocii sfinţilor părinţi şi maici, cei care au lăsat totul pentru a primi totul. Dar ce este acest „tot“ pentru care se străduiesc nu doar călugări şi maici, ci şi creştinii ortodocşi adevăraţi? Este o inimă îndurătoare, în care Sălăşluieşte Dumnezeu. O inimă care bate
y y
pentru toţi copiii lui Dumnezeu. Sfântul Isaac Şirul întreba: „Ce este o inimă bună?" Tot el răspunde: „Este o inimă aprinsă de bunăvoinţă pentru întreaga creaţie". Dumnezeu a binecuvântat

pământul chinuit al Serbiei cu astfel de inimi, iar noi nu putem decât să spunem cu umilinţă: „Fie ca Domnul să primească fructele tinereţii lor, să-i întărească cu dragostea Lui, cu înţelepciunea, pentru ca ei să fie cu adevărat stâlpi ai unei societăţi, care este atât o parte a unei lumi în decădere, cât şi o expresie vie a trecutului nostru glorios; pentru că trecutul nostru a fost glorios doar în perioadele când am fost binecuvântaţi cu martiri, mărturisitori ai credinţei, asceţi ale căror

roade se pot vedea azi. Aceste roade se pot vedea nu doar în arhitectura magnifică a mănăstirilor noastre medievale şi în frescele splendide, care poartă frumuseţea sufletului, dar şi în noua generaţie a celor care sînt părtaşi cu toată făptura lor la frumuseţea lui Hristos. Pentru aceasta ne păstrăm trecutul şi ne îndreptăm spre viitor, pentru că el a primit o altă dimensiune: dimensiunea frumosului care va salva lumea.

Părintele Milos Veşin este preotul paroh al bisericii ortodoxe sîrbeşti „Sfântul Arhanghel Mihail" din Chicago de sud; el predă muzică religioasă şi teologie pastorală la Şcoala de Teologie „Sfântul Sava“ din Libertyville, Illinois.

Un interviu cu

Stareţul Teodosie al mănăstirii Decani din Kosovo

Stareţul Teodosie este conducătorul Frăţiei mănăstirii Decani, formată în mare parte din tineri veniţi de la oraşe, care au fugit în pustie pentru a-L căuta pe Dumnezeu. Acest interviu a fostfăcut prin corespondenţă, după pelerinajul nostru acolo, în vara lui 1996.

întrebare: în ce situaţie se află acum mănăstirea Decani? Este de mirare că, în cea mai dificilă zonă a Europei, monahismul înfloreşte din nou. Ce influenţă au călugării astăzi asupra tineretului?

Stareţul Teodosie: Istoria noii frăţii Decani a început în martie 1992, când o parte din frăţia Crna Reka, cu binecuvântarea părintelui nostru duhovnicesc, episcopul Artemie, a venit la Decani.*

* Crna Reka (Râul Negru) este o mănăstire micuţă în munţii din regiunea Raska, în sudul Serbiei. Acolo a adunat părintele Artemie (acum episcop), pentru prima dată în Biserica Sîrbă, o tânără Frăţie. Renaşterea monahală din eparhia noastră a început din acea mănăstire, situată într-o peşteră.

Acum avem călugări de la mănăstirile Crna Reka, Sopochani, Zociste şi Sfânta Treime. Avem şi doi episcopi în Frăţia noastră - episcopul Artemie din Raska şi Prizren şi episcopul Justin din Timok. înainte de venirea noastră aici, în mănăstire vieţuiau doar patru ieromonahi în vârstă şi, de aproapre 20 de ani, nimeni nu a mai intrat în comunitate.

Cu ajutorul părintelui nostru duhovnicesc şi cu ajutorul rugăciunilor sfântului Ştefan, am reuşit, după patru ani, să organizăm în mănăstire o viaţă cenobitică cu un crug de slujbe zilnic şi sfânta liturghie. Acum se află aici patru ieromonahi, iar

noi încercăm nu numai să asigurăm necesităţile frăţiei, ci şi să ajutăm, atât cât putem, sufletele însetate care vin la mănăstirea noastră pentru mângâiere şi îndrumare. Am început să ne ajutăm singuri prin activităţi monahale: sculptură în lemn, pictură de icoane, publicarea de cărţi, producerea lumânărilor. De asemenea, avem o grădină de legume şi câteva vite pentru a ne asigura necesităţile zilnice de hrană. Dorinţa noastră este să trăim din munca noastră cât mai mult, pentru că monahii nu trebuie să fie dependenţi de binefăcătorii lor.

Monahismul înfloreşte acum nu numai în Serbia, ci şi în multe alte ţări ortodoxe. Nu este de mirare faptul că cea mai puternică revigorare a început aici, în Kosovo; această zonă are o

foarte bogată tradiţie în monahism, cu atâtea mănăstiri vechi, sihăstrii si biserici medievale. Continuitatea vieţii monahale nu s-a pierdut niciodată în totalitate, aici, în Kosovo. Atmosfera medievală monahală este mult mai bine păstrată aici decât în părţile nordice ale ţării, unde au existat multe influenţe din vest.

Mănăstirea noastră, de exemplu, n-a fost niciodată părăsită în întregime, ca altele. Viaţa monahală a reînviat în primii ani ai acestui secol, când un grup de călugări ruşi a venit, la cererea episcopului sîrb local, din sfântul Munte Athos, de la coliba sfântului Ioan Hrisostomul, pentru a prelua conducerea mănăstirii. Dar al Doilea război mondial şi epoca comunistă au adus noi încercări obstei. Infloritoarea scoală a mănăstirii, care a existat în timpul celor două războaie, a fost închisă şi multe din pământurile mănăstirii au fost confiscate de comunişti. Noii stăpâni au făcut mari presiuni asupra mănăstirii, descurajând şi chiar ameninţând pe oricine ar fi vrut să intre în obşte. Acum, situaţia s-a îmbunătăţit treptat. Oricât de mult au stânjenit viaţa monahală, pericolele exterioare şi ispitele au constituit totuşi un impuls pentru o vigilenţă monastică mai intensă. Aş putea spune că monahismul înfloreşte nu unde este confort şi prosperitate materială, ci unde condiţiile de viaţă sînt mai grele. Cu cât ne

aflăm într-un pericol mai mare, cu atât este mai puternică credinţa noastră şi viaţa călugărească.

Monahii au venit aici nu doar pentru a continua trecutul, ci pentru a trăi tradiţia acestui trecut în timpurile prezente, pentru a reînvia idealurile monahale. De aceea, datoria noastră este nu numai să lucrăm asupra desăvârşirii noastre

duhovniceşti, dar şi să-i ajutăm pe ceilalţi să-L caute pe Hristos şi să se pocăiască. Desigur, activitatea noastră misionară nu trebuie să ne îndepărteze de modul nostru monahal de a trăi. Astăzi, cea mai importantă misiune a unui călugăr este să mărturisească idealurile creştine mai mult prin viaţa sa decât prin cuvintele sale. Prin rugăciunile, lacrimile, sărăcia şi viaţa noastră ascetică, trebuie să-i chemăm şi pe alţii la pocăinţă, la o altă viaţă, la un alt fel de a gândi; trebuie să-i sprijinim în viaţa creştinească.

întrebare: Ce înseamnă sfintele moaşte pentru cei care trăiesc în Kosovo?

Stareţul Teodosie: Sfintele moaşte au constituit dintotdeauna una din cele mai importante surse de îmbărbătare pentru oamenii de aici. De-a lungul istoriei noastre încercate, oamenii s-au adunat în jurul moaştelor, care le-au adus alinare şi sprijin în robia lor. Când ei au fost lipsiţi de orice ajutor, Dumnezeu le-a arătat prin sfinţii Lui că nu i-a părăsit niciodată. Numeroase minuni i-au ajutat pe sîrbii ortodocşi din Kosovo

să-şi păstreze credinţa şi tradiţia în condiţii extrem de grele, când mii de sîrbi erau convertiţi, în alte regiuni, la islam.

Astăzi, sfintele moaşte sînt cele mai puternice arme împotriva culturii materialist-nihiliste, precum şi împotriva duşmanilor reali. Ele sînt o mărturie a marii îndurări dumnezeieşti către poporul Său şi un scut tare în apărarea credinţei, atât de zguduită de relativismul epocii moderne.

întrebare: Cum se explică faptul că din ce în ce mai mulţi tineri se desprind de cultura modernă pentru a se alătura comunităţilor monastice din locuri atât de periculoase, ca cele din Kosovo? Care este lupta călugărească a tineretului de astăzi?

Stareţul Teodosie: Tinerii aflaţi în căutarea Adevărului nu pot fi satisfăcuţi de nici un fel de înlocuitori ai adevăratelor valori duhovniceşti. Iubitorii de Adevăr nu mai sînt captivaţi de strălucirea frumuseţilor lumeşti; ei privesc spre Hristos, unde se găseşte viaţa reală - fără falsuri şi fără invenţii teologice. Mănăstirile din Kosovo oferă o atmosferă şi un mediu înconjurător care amintesc necontenit asceţilor de bisericile vechi îmbibate de duhul sfintelor liturghii, de peşterile udate şi încălzite cu lacrimile şi rugăciunile pustnicilor. In afară de acestea, în acest loc sîntem nevoiţi să ne gândim la moarte mai des ca de obicei. Norii negri ai războiului plutesc deasupra

regiunii Kosovo de ani de zile. într-o secundă, oraşele si satele, mănăstirile si bisericile noastre se pot transforma în praf şi pulbere.

Referitor la lupta tânărului monah de astăzi din Kosovo, aş putea spune că este aceeaşi ca oriunde în altă parte. Fiecare trebuie mai întâi să se învingă pe sine sub îndrumarea mai marelui său. In comunitatea noastră cenobitică, călugării sînt încurajaţi în primul rând să practice ascultarea, smerenia şi răbdarea. Ei sînt deprinşi să fie responsabili pentru munca pe care o fac. Din nefericire, aceste virtuţi se găsesc rar la tinerii moderni care se dezvoltă, de obicei, în bune condiţii materiale şi capătă un puternic egoism favorizat de părinţii şi de educaţia lor. Tinerii sînt învăţaţi să fie independenţi, neascultători, mândri de aptitudinile lor şi extrem de ambiţioşi. Toate aceste trăsături sînt dezastruoase pentru un viitor călugăr care, pentru a intra în viaţa duhovnicească adevărată, pentru a se nevoi mai mult, pentru a învăţa arta rugăciunii, trebuie învăţat să se învingă pe sine. Fără această condiţie nu putem decât „juca“ rolul vieţii călugăreşti, nu putem decât să-i imităm superficial pe predecesorii noştri.

întrebare: Ce mesaj transmite pământul de suferinţă din Kosovo lumii ortodoxe?

Stareţul Teodosie: Toţi creştinii se află într-un fel de exil duhovnicesc: avem cu toţii partea noastră de martiriu, ca mărturisitori ai lui

Hristos. Desigur, crucea noastră în mijlocul a două milioane de albanezi musulmani este ceva aparte. Deşi în acest moment ne bucurăm de o pace artificială, sîntem totuşi conştienţi că înaintaşii noştri au trebuit să apere adesea cu sângele lor mănăstirile şi bisericile. Nu cu mult timp în urmă era foarte periculos să fii creştin în Kosovo. Nu putem uita cu uşurinţă ruinele mănăstirii din Devici, devastată de fasciştii albanezi în cel de-al Doilea război mondial, si nici incendierea Patriarhiei din Pec, din 1986. Cu doar şase sau şapte ani în urmă, maicile din mănăstirile îndepărtate din munţi au trebuit să-şi apere vieţile şi castitatea cu arma în mână, pentru că nu era nimeni care să le apere. Cum o putem uita pe stareţa Parascheva din Devici, având o singură mână şi care şi-a dat viaţa pentru a apăra mormântul sfântului Ioanichie? Maici şi călugări deopotrivă au fost bătuţi cu pietre şi ameninţaţi. Recoltele le-au fost arse, bisericile au fost jefuite şi batjocorite - şi toate acestea s-au întâmplat în faţa

lumii democratice, care vrea acum să restabilească dominaţia albaneză în inima Serbiei creştine. Fiecare centimetru din acest pământ este udat cu sângele martirilor şi mărturisitorilor creştini.

Tot ce pot face pentru noi fraţii şi surorile din lumea întreagă este să se roage. Ei vor fi sprijinul nostru în anii viitori, plini de ameninţări şi

pericole. Mesajul nostru pentru ei este că noi, creştinii ortodocşi, nu trebuie să ne bazăm pe nimic din această lume. Nu ne putem sprijini pe ideea că putem crea un paradis pe pământ prin politică inteligentă, armate puternice şi bunăstare economică. Toate sînt trecătoare si de mo-

>

ment. Nu trebuie să căutăm pacea acestei lumi, ci pacea pe care doar Hristos ne-o poate da. Nu trebuie să căutăm prosperitatea noastră materială şi să ne lăsăm uşor înşelaţi de spiritul ereziei moderne şi al secularizării, ci trebuie, dimpotrivă, să rămânem aproapre de tradiţia noastră de canoane şi de învăţăturile sfinţilor Părinţi. Numai Adevărul ne va face liberi.

Tineretul Apocalipsului apropiat în Serbia

Starea de subcultură, în care a ajuns tineretul, a devenit universală. Din legăturile noastre cu oameni de pretutindeni se vede clar că ceea ce a început ca o boală a culturii vestice a cuprins sufletele tinerilor din toată lumea. încercarea tinerilor în „preajma Apocalipsei" este de a striga adevărul în sălbăticia unei lumi anti-crestine.

y

Revista „Death of the World" prezintă învăţăturile şi vieţile nedeformate ale sfinţilor Părinţi şi maici ai Bisericii Ortodoxe într-un fel care ar putea părea unora extremist şi crud, dar care

vorbeşte direct către inimile tinerilor care au fost jefuiţi de Frumuseţea şi Adevărul autentic.

In scurtul nostru pelerinaj prin Serbia am văzut cum tineretul acestei ţări ortodoxe a fost contaminat de către murdăria culturii vestice. Totuşi, Scriptura spune că triumful neprihănirii asupra păcatului noilor mărturisitori se ridică deasupra lipsei de Dumnezeu; tinerii din oraşe aduc treptat reîntinerirea credinţei. Un fost cântăreţ de rock din trupele cele mai cunoscute ale Belgradului vizita

mănăstirea Kovil şi a găsit revista „Orthodox Word" despre „Plângerile tinerilor" pe o masă. Ce este asta?! „Cuvântul Ortodox." în engleză?! Publicată în America?! Binecuvântată de sfântul Ioan Maximovici! Ce este asta: „Death to the World"?!! O revistă creştină ortodoxă!?!!

>

El descrie această mănăstire deosebită, ca pe o căinţă gen „rock’n roll", unde mulţi tineri din „subcultură" îşi schimbă vieţile.

„Death to the World" este o revistă creată de tineri pentru a încuraja căutarea adevărului şi cercetarea sufletului în mijlocul generaţiei născute în nihilism şi gol spiritual. „Zine" este abre- viaţia pentru revista (Magazine, engl.) tinerilor acestei grupări.

„Cântăreţi de care eram foarte apropiat, spunea el, consumatori împătimiţi de droguri, s-au întors spre Ortodoxie pe neaşteptate, în cel mai firesc mod posibil." Descriind prima sa vizită la

'

mănăstire, scria: „Aici n-am văzut nici un fanatic, ci tineri de vârsta mea, din cei pe care îi vedeam prin cluburi. Erau culţi, unii dintre ei erudiţi străluciţi, alţii erau artişti sau cântăreţi fantastic de talentaţi. Deşi ne-am născut într-o ţară tradiţional ortodoxă, continuă el, modul de viaţă ortodox a fost mai întâi interzis, apoi ridiculizat şi, în cele din urmă, a devenit demodat pentru a fi practicat. De aceea revista «Death to the World» este necesară si aici."

»

Acest tânăr pregăteşte o ediţie sîrbească a revistei „Death to the World“ pe care el a intitulat-o „Metapunk“, în ideea că Ortodoxia este deasupra „punk“-ului.

O recentă ediţie din „Beorama", una din revistele de bază ale Belgradului, a publicat articole scrise de el şi intitulate „Cine este părintele Serafim (Rose)?" şi „Arta subumanităţii“, cât şi un capitol din cartea „Nihilismul".

Scrierile părintelui Serafim şi alte cărţi publicate de Frăţia noastră formează o punte între mentalitatea modernă şi modul de viaţă ortodox, care cuprinde viziunea sfinţilor Părinţi asupra lumii, mulţi dintre ei fiind traduşi şi publicaţi în Serbia. Ierarhi misionari care sînt alături de tineri, ca mitropolitul Amfilohie din Muntenegru şi alţii au fost susţinătorii publicării cărţilor noastre, printre care se

numără şi „Ortodoxia şi religia viitorului", „Sufletul după

moarte", „Revelaţia lui Dumnezeu către inima omenească", „Tebaida Nordului", o versiune prescurtată a „Sfinţilor din catacombele ruseşti", „Nihilismul" - toate de părintele Serafim (Rose), împreună cu o versiune concisă a biografiei sale „Not of this World", „Viaţa sfântului Gherman din Alaska", „Viaţa stareţului Sampson", „Viaţa sfântului Ioan Maximovici" şi, de asemenea, „Copiii Apocalipsei", copii care circulau pe străzile Belgradului în timpul demonstraţiilor studenţeşti iarna aceasta.

Am ţinut legătura cu câţiva tineri din Serbia şi, prin scrisorile lor, vedeam o mare parte din revoluţia duhovnicească care are loc. Credinţa acestor tineri devine adâncă şi puternică. Câţiva dintre părinţii lor, crescuţi în comunism, au ales împărăţia acestei lumi şi tineretul trebuie să ascundă faptul că şi-au predat viaţa lui Hristos, mergând la spovedanie şi primind sfânta împărtăşanie. O tânără sîrbă care a fost izgonită din casa ei din Croaţia, la vârsta de 17 ani, scrie: „Când mă culcam seara îmi doream cu disperare să nu mă mai trezesc deloc... într-o noapte plângeam, gândindu-mă: Doamne, ştiu că Tu exişti şi acum eşti aici, ascultându-mă. Vreau să cred chiar dacă aş suferi de două ori mai mult decât acum. Vreau să se schimbe ceva în viaţa mea. Vreau ca răul să înceteze şi să înceapă binele. Voi crede şi nu-ţi voi întoarce niciodată spatele".

„Orice tânăr, spune autorul introducerii la cartea sîrbească «Copiii Apocalipsei», care se revoltă împotriva lumii, care, la rândul ei, se împotriveşte lui Dumnezeu, este în realitate, în căutarea împărăţiei cereşti. Pentru acest tânăr este necesar un exemplu viu, nu o poveste goală şi aridă. Tineretul are nevoie, înainte de toate, de preoţi înflăcăraţi şi de episcopi asemeni focului, care, prin propria lor viaţă, pot să-i scoată din monotonia răului în care trăiesc. Care sînt locurile care necesită o asemenea misiune? Locurile unde trăiesc tinerii: şcolile, cluburile de dans, străzile, concertele rock şi evenimentele sportive. Deoarece, cu adevărat, unde păcatul este mai puternic, acolo şi mila lui Dumnezeu este mai mare, spune apostolul Pavel. Acolo unde întunericul se răspândeşte, Dumnezeu va străluci cu lumina Feţei Sale deasupra copiilor Săi iubiţi". Fie ca Domnul să ne întărească să ducem mai departe această misiune vitală şi să fim ca flacăra prin exemplul propriei noastre vieţi, pentru a da tinerilor de astăzi prilejul de a lupta

pentru Rai.
Editorii cărţii „Copiii Apocalipsei" Pentru informaţii suplimentare scrieţi la: „Copiii Apocalipsei" Outreach: P.O. Box 130, Forestville, California,
95436
Egumenul Gherman (Podmoşenski) Călugărul rasofor Roman
(fl994)
„Nu există dragoste mai mare decât a omului, care-şi dă viaţa pentru prietenii săi.
“
(loan 15:13)
Despărţit de peste o mie de ani de primii sfinţi călugări ai Valaamului, ultimul din reprezentanţii Valaamului, rasoforul Roman a fost un tânăr smerit, care şi-a dat viaţa pentru fraţii săi pământeşti. Astfel, alăturându-se mai întâi Valaamului pământesc, s-a alăturat apoi Valaamului ceresc, care l-a primit ca pe unul de-al lor, ca unul care a venit în ceasul al unsprezecelea.
Valaamul se întoarce
Istoria antică a arhipelagului Valaam rămâne o enigmă atât pentru cercetătorii istorici, cât şi pentru cei bisericeşti. Potrivit tradiţiei Valaamului, sfântul apostol Andrei cel-întâi-chemat a ajuns până la aceste ţărmuri stâncoase şi sălbatice şi a rămas acolo cu animalele sălbatice şi cu păgânii

însetaţi de sânge. Acolo a predicat Evanghelia dreptăţii şi, ca un simbol al mesajului lui Hristos, a ridicat o cruce de piatră. Această cruce a rămas acolo până în secolul al XIX-lea.
Pe aceste sfinţite ţărmuri au venit mesagerii creştini cu multe secole după apostolul Andrei: sfântul Serghie cu ceata sa, care a convertit un şaman băştinaş Quartus, l-a botezat cu numele Gherman şi l-a făcut co-fondator al acestei citadele monastice, veche de o mie de ani. Mănăstirea a înflorit acolo timp de o mie de ani, cu intervale când călugării au fost obligaţi să fugă, iar apoi să revină şi viaţa monahală să mai înflorească o dată. Ultimul exod al călugărilor a avut loc acum 50 de ani, în timpul războiului ruso-finlandez, când peste două sute de călugări au plecat spre Finlanda, traversând lacul îngheţat Ladoga. Ei şi-au părăsit citadela îndrăgită ştiind că nu se vor mai întoarce niciodată. Era în toiul iernii, aproape de sfântul Andrei, când uriaşul clopot al sfântului Andrei a bătut în semn de rămas bun monahilor izgoniţi. In timp ce mergeau spre lacul îngheţat şi

ascultau dangătul funebru al clopotului, s-a dovedit a fi ultima oară când clopotul mai bătea, căci la scurt timp după aceea, armele mortale ale războiului l-au distrus şi pe el.

După o jumătate de secol de la acea zi, odată cu comemorarea a o mie de ani de la creştinarea

y

Rusiei, noilor călugări li s-a dat voie să se întoarcă la locurile acum secularizate şi profanate ale mănăstirii şi să înceapă o nouă viaţă monahală.

Călugării nu au venit din Finlanda - pentru că toţi călugării vechiului Valaam care au fost exilaţi, muriseră între timp - ci din diferite părţi ale Rusiei. Primul grup a zburat cu elicopterul, iar restul şi-a făcut drum prin lacul Ladoga, pe jumătate îngheţat, spărgând gheaţa şi mergând prin viscol, dar ajungând în toiul nopţii. Colinele şi insulele Valaamului erau returnate proprietarilor ei adevăraţi. Grupul era condus de stareţul Victor şi de ajutorul său, ieromonahul Varsanufie, care, de cum a coborât, a avut de luptat cu troienile, giganţi adormiţi ai Valaamului. Printre primii fraţi care au îndurat viforul, era şi un tânăr novice, de fapt un suflet înflăcărat, rasoforul Roman.

Născut în Vyatka

Un călugăr, Aleksandr, prieten cu părintele Roman, îşi aminteşte cum l-a cunoscut pe Roman în anul când s-a redeschis mănăstirea:

„Am sosit la Valaam cu binecuvântarea mai-marelui meu de la lavra Serghie Posad, arhimandritul Kyril. Roman ne-a întâmpinat la aterizarea elicopterului într-un grup de fraţi şi muncitori. In timpul descărcării proviziilor şi materialelor pentru mănăstire, a început legătura noastră, care mai târziu s-a transformat într-o mare prietenie".

De fapt, cei doi chiar semănau fizic, încât oamenii îi confundau adesea. Erau puternici,

zvelţi, blonzi, îmbrăcaţi în tradiţionalele sutane călugăreşti - aminteau de vechii prinţi, acei eroi nobili ai sfintei Rusii.

Novicele Roman a trecut prin toate ascultările monahale obişnuite: munca la bucătărie, tăiatul lemnelor şi munca la grajd. Abia împlinise 19 ani. Era un idealist, un visător si vedea realitatea într-o lumină romantică. Nu l-au pus la încercări

atunci.

Născut pe 20 februarie 1971, era din Vyatka, unde trăiau părinţii lui cu sora lui mai mică. Părinţii lui nu erau religioşi şi erau ca toţi sovieticii. Tatăl era un materialist pragmatic. Părintele Roman nu putea găsi în lucrurile comune nici sensul vieţii şi nici o consolare. întotdeauna tindea spre altceva.

Auzind că s-a deschis metocul Valaam din Sankt Petersburg, el s-a alăturat fraţilor de acolo şi a ajuns astfel la Valaam.

Părintele Roman purta mereu cu el o Evanghelie de buzunar şi Psaltirea sa pentru „călătorii". In orice moment liber, chiar în momentele neprielnice, îşi scotea cărţile şi se cufunda în ele, sau se oprea deodată, uitând de toate sarcinile şi începea să se roage. Lumea sufletului era aproapre de el şi-i era mult mai pe înţeles decât cea materială, pământească cu grijile ei zilnice.

Renaşterea Valaamului

Nevoinţa ascetică din acel timp la Valaam era de natură foarte constructivă, severă. Se construia. Mirenii, care erau urmaşii condamnaţilor, pe care guvernul sovietelor i-a trimis pe această insulă părăsită, aveau propria lor viziune asupra existenţei, care-i lipsea de orice demnitate umană. Erau bărbaţi şi femei căzute care aleseseră să rămână în această stare, iar neagra realitate comunistă i-a aruncat într-o sclavie a secolului XX. In mediul lor - un teritoriu infernal plin de violenţă, desfrâu, rock'n roll şi disco - în locul unde stătuse stareţul Damaskin, unul din cei de demult, au venit noii doritori de viaţă monahală, dorind să se alăture primilor sfinţi glorioşi ai insulei. Copii ascunşi, murdari, abandonaţi şi plângând, beţia copleşitoare, grosolănia în vorbire si în maniere - acesta era locul în care aceşti ■> >
noi ostaşi urmau să se lupte pentru demnitatea lor monahală. Trebuiau să se ridice deasupra acestei negre realităţi; de fapt, datoria lor era chiar să evanghelizeze această turmă fără de Dumnezeu. Severitatea vieţii monahale trebuia să disciplineze sufletele fraţilor, aşa încât să poată susţine reformarea vechilor mănăstiri potrivit principiilor ei glorioase.

Stareţul Victor a devenit episcop şi a fost înlocuit de un teolog erudit din lavra sfântului Serghie, părintele Andronic.

Chiar înainte de sosirea stareţului Andronic şi după plecarea stareţului Victor,

am fost pentru prima dată în vizită la Valaam şi i-am văzut pe fraţii. Trăiau în locuinţe izolate, unde odinioară vieţuise un grup de călugări grădinari; unul dintre ei era un mare ascet care a murit în 1930, părintele Ioil. încăperile erau strâmte şi foarte modeste. Am văzut aici imaginea sfintei Rusii ridicându-se din cenuşa comunismului. Aceşti opt călugări îmi aminteau de primul grup misionar călugăresc al Valaamului, care a venit în Alaska în 1794. In lipsa unui stareţ - fiind stareţ al mănăstirii sfântului Gherman din Alaska (un sfânt din Valaam) şi renovator al mănăstirii sfântului Gherman de pe Insula Molizilor - şi fiind mai în vârstă decât toţi, am fost numit în locul stareţului. Călugării m-au întâmpinat ca pe un nou „stareţ între stareţi[1]' şi au ascultat tăcuţi cum în Alaska Noul Valaam a fost întemeiat de sfântul Gherman şi a reînviat, un secol mai târziu, prin arhimandritul Gherasim şi mai apoi prin mine. Pe când priveam aceste tinere feţe serioase şi frumoase, aveam în faţa mea icoana cea mai bună a monahismului, reînviind într-o fervoare ascetică. Nu ştiam că unul dintre ei, peste câţiva ani, se va alătura părinţilor Valaamului din cer, încununat de nevoinţe ascetice şi martiriu: murind pentru Serbia, pentru a sta înaintea Domnului, în Adevărul lui Iisus Hristos. Acesta era părintele Roman, dar nu mi-1 amintesc personal.

Când a venit noul stareţ, Andronic, Roman a devenit ucenicul şi principalul său ajutor şi curând a fost tuns ca rasofor. Stareţul Andronic a introdus vechiul tipic de la Valaam, cu nopţile lungi de veghe în care se înălţau aceleaşi vechi cântări ale Valaamului. Acestea îi îndemnau pe călugări să se nevoiască cu răbdare şi speranţă pentru mântuirea sufletului. In ciuda rezistenţei locuitorilor laici — care s-au stabilit în vechile chilii odată locuite de sfinţi, aducând zgomotele puternice şi vulgare ale televizoarelor şi instalând o adevărată pădure de antene peste mănăstire - în Valaam viaţa a început să fie călugărească. Domnul i-a protejat şi i-a ajutat pe aceşti primi locuitori. Existau semne evidente care îi întăreau pe asceţii Noului Valaam, de pildă descoperirea moaştelor marelui atonit al Valaamului, An tipa I (un călugăr român de la mănăstirea Neamţ a sfântului Paisie Velicikovski). Când moaştele lui au fost descoperite, ele au fost aşezate într-o raclă în biserica sfinţilor apostoli Petru şi Pavel. Răspândeau o mireasmă plăcută şi erau făcătoare de minuni. Antipa a fost canonizat local.

Munca de a restaura Valaamul în starea economică exemplară în care fusese înainte (când aproviziona şi hrănea peste două mii de călugări şi zeci de mii de

pelerini) nu era uşoară. Un nou val de pelerini inunda acum insula până mai înainta adormită. Mâna de lucru era puţină, aşa că toţi trebuiau să participe. Părintele Roman îndeplinea cu sârguinţă orice ascultare i se dădea,

dar din cauza lipsei de experienţă şi a râvnei către rugăciune, uneori ascultările dădeau greş. Observând acest lucru, fraţii au văzut că era mai bine să nu-1 trimită pe părintele Roman într-o misiune urgentă, deoarece acesta obişnuia să se îndepărteze de lumea aceasta şi să-i influenţeze şi pe alţi începători. Odată, stareţul i-a dat o
ascultare fratelui Roman si unui alt frate să facă
>
curat în grajduri într-o oră. Din lipsă de spaţiu, ţineau în acelaşi loc atât caii folosiţi la muncă, cât şi vacile. După ceva vreme, câţiva fraţi împinşi de curiozitate s-au dus să vadă cum merg treburile. Dar, intrând în grajd, fraţii nu s-au putut abţine să nu râdă. Măturile, lopeţile şi sapele se aflau într-o dezordine artistică, iar călugării, neluând seama la cei care intraseră, stăteau nemişcaţi, cufundaţi într-o rugăciune profundă.

Părintele Roman avea ceva blând şi plin de bucurie în felul său de a fi. Scria poezii şi compunea versuri prieteneşti despre fraţii săi; dar numai câţiva fraţi cunoşteau tristul său mister.

Se ştia că duhovnicul său era Kyril de la lavra sfântului Serghie, deşi putea fi de asemenea părintele loan Krestiankin de la mănăstirea Pskovo - Pecerska, deoarece regiunea Pskovo este mai aproapre de Valaam. Stareţul loan, pe care părintele Roman obişnuia să-l viziteze pentru sfat duhovnicesc, îi prezisese acestuia o moarte apropiată, dând chiar şi data. Părintele Roman a repetat adeseori acea dată şi părea că

regretă faptul că moartea lui va fi o plecare lipsită de glorie, obişnuită.

Chemarea la Muntele Athos

Stareţul Andronic a fost invitat să continue să predea la Academia Teologică Sfântul Serghie. Când l-am văzut, era mâhnit că trebuia să părăsească Valaamul. Simţea că temelia Valaamului trebuie să fie tradiţională şi străină de orice formă de modernism si ecumenism. Dându-mi o copie a Patericului Valaamului Finlandez, el a blagoslovit Frăţia noastră să lucreze la completarea Patericului

Valaamului, spunând că va ajuta la realizarea acestui proiect, în orice fel posibil, şi exprimându-şi adânca convingere, că Valaamul şi-a pus bazele pe valul provenit din nord-vest, din vechea tradiţie celtică.

Stareţul Andronic, strănepot al renumitului teolog noul-martir Pavel Florenski, avea în posesie o uriaşă cantitate de scrisori până atunci nepublicate ale străbunicului său. Una din ascultările părintelui Roman era să ajute la descifrarea acestor manuscrise, care trezeau în el trăiri înalte. Părintelui Roman i s-a încredinţat forma artistică a cărţilor seriei din „Istoria Bisericii" a Bibliotecii Departamentului de Publicare a Valaamului. Ore întregi de migală făurind viniete şi litere iniţiale, titluri şi concluzii ale capitolelor cărţilor ce urmau a fi publicate.
f

Când stareţul Andronic a plecat de la Valaam la lavra sfântului Serghie, câţiva călugări apropiaţi şi fideli l-au urmat, primul dintre ei fiind părintele Roman. Părintele Roman a rămas ucenicul său cel mai apropiat şi se străduia să fie util în orice fel posibil. Petrecea nopţi întregi descifrând scrisul şi pasajele neclare din arhivele Florenski. In casa părintelui Andronic s-a întâlnit cu cazaci, soldaţi aflaţi în luptă la frontiera Serbiei, care i-au promis părintelui Roman, că dacă va merge acolo, ei îl vor putea conduce spre Muntele Athos.

Muntele Athos era considerat de către toţi călugării modelul Valaamului. Chiar în timpul stareţului Nazarie, călugării din sfântul Munte s-au mirat de asemănarea dintre tipicurile Valaamului şi cel al sfântului Munte. Muntele Athos este o „Mecca“ pentru toţi călugării ortodocşi.

Ar fi de observat de asemenea că monahii din ultimele trei secole persecutaţi de musulmani au căutat o cale de mântuire prin mărturisire şi mucenicie. Mulţi asceţi severi - de pildă discipolii lui Hagi Gheorghe, un sfânt georgian din secolul al XVIII-lea - foloseau disciplina monastică drept pregătire pentru ultima dovadă de fidelitate faţă de Hristos, acceptând martiriul de bună voie.

Auzind cuvintele „ameninţătoare" despre apropiata sa moarte, spuse de către stareţul său, părintele Roman era nerăbdător să meargă la Muntele Athos pentru a se pregăti de moarte.

Dar imaginea Serbiei în suferinţă aflată sub profundă influenţă atonită i-a apărut sufletului său ca o treaptă spre Athos şi spre cealaltă lume. A fost trimis pe front

în acelaşi fel în care sfântul Serghie şi-a trimis călugării săi, ca să-l ajute pe prinţul Dimitrie Donskoi să salveze sfânta Rusie de tătari, în acelaşi fel în care sfântul Dionisie, arhimandritul lavrei sfântului Serghie, a răspuns mai târziu la chemarea Maicii Domnului Kazanskaia de a ajuta să apere Rusia împotriva romano-catolicilor, în 1612, în timpul răzmeriţei („smutnoie vremea").

Sfârşit în Serbia

i

Părintele Roman cunoştea ce se petrecea în Serbia din povestirile de luptă ale cazacilor. Ştia despre cruzimea şi nelegiuirea crimelor comise asupra Serbiei de către musulmanii bosniaci şi croaţii catolici cu sprijinul aparent al Vestului. Toate acestea l-au făcut să meargă în apărarea
Serbiei si astfel s-a dus la război.

>

Ultima fotografie a părintelui Roman ca soldat a fost făcută la Sarajevo. Avea o figură severă. Pe faţă îi este întipărită o hotărâre interioară de a apăra până la sfârşit (poate propriul său sfârşit) cauza cea dreaptă. Şi în câteva zile a murit.

Părintele Roman s-a aflat în liniile din faţă şi a trebuit să acopere retragerea. Unul dintre cazaci s-a întors şi a văzut cum părintele Roman a fost împuşcat şi atunci i-a trecut prin minte că

părintele Roman a murit. Dar nimeni nu s-a putut întoarce să verifice dacă nu era doar rănit. Mai târziu corpul i-a fost identificat doar cu mare dificultate. In mod evident, ori a fost aruncat în aer de o grenadă băgată în uniformă, ori a fost măcelărit de duşmani când n-a putut fugi. Singur Dumnezeu a fost martor la încercările şi torturile prin care a trecut înainte de a muri în acest groaznic război etnic. Pentru un călugăr slav nu există pic de milă. Astfel şi-a dat viaţa pentru fraţii săi părintele Roman, după cum spune Evanghelia: „Nu există o mai mare dragoste decât aceasta". Doar cei care-şi iubesc ţara lor ortodoxă pot înţelege această nevoinţă.

Raportul oficial al morţii sale a fost primit după o jumătate de an de când părintele Roman părăsise Rusia. Data pe care i-o prevestise stareţul s-a dovedit a fi exact a paisprezecea zi de la moartea sa: a paisprezecea zi de pomenire în rugăciune a unui călugăr de la Valaam, smeritul rasofor Roman.

Dreptule rasofor Roman, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

Serbia martiră... după 500 de ani

In zilele noastre pe pământul sîrbesc din nou au loc evenimente tragice. Bătălia de la Kosovo, începută între creştinii ortodocşi şi năvălitorii musulmani în 1383, continuă până acum, în timp ce lumea indiferentă nici măcar nu bănuieşte drama mântuirii care se desfăşoară sub ochii ei. Conducătorii statelor occidentale s-au lăsat convinşi de germanii pro-croaţi şi de americanii masonizaţi. Victimă a acestui abandon, poporul sîrb a devenit ţinta tuturor calomniilor. Astăzi ca niciodată trebuie să cunoaştem şi să binevestim despre Slava Serbiei cereşti. Mica Serbie din astă lume este mare înaintea Domnului.

Taina marii bătălii de la Kosovo în 1389 a fost o încercare a supunerii poporului sîrb vrerii lui Dumnezeu şi menirii sale. în acele timpuri knea- zul Lazăr a fost pus de către îngerul din Ierusalim să aleagă între împărăţia pământească şi biruinţa asupra turcilor şi împărăţia cerească împreună cu înfrângerea şi mucenicia. Kneazul Lazăr a preferat împărăţia cerească arătând că pentru popor e mai plăcută urmarea vrerii lui Dumnezeu decât

samavolnicia domniei pământeşti. Kneazul Lazăr a răspuns îngerului că va aduna toată oastea* (în număr de 77.000 de oameni) şi a doua zi după dumnezeiasca liturghie se vor împărtăşi şi cu toţii vor merge la moarte. In loc de pieire dezordonată, moartea kneazului Lazăr însoţită de mângâierea moaştelor sale neputrezite a luminat poporul său timp de 500 de ani ai dominaţiei musulmane, prin suferinţe sporind strălucirea sfinţeniei sîrbeşti. Kneazul Lazăr a murit apărând Creştinătatea, Balcanii si salvând restul Europei de sclavie. Pe când musulmanii cei urători de Hristos n-au reuşit să-l ucidă pe El în Serbia nici atunci, nici acum. Odată va trebui să dăm socoteală în faţa Tronului Dreptăţii Sale. Să dea Dumnezeu ca să ne învrednicim atunci a moşteni împărăţia cerească împreună cu sfinţii sîrbi, care au căutat mai întâi această împărăţie şi dreptatea lui Dumnezeu.

Taina bătăliei din Kosovo

Testamentul duhovnicesc al kneazului Lazăr

Cunoscutul episcop sîrb Nikolai (Velimirovici, 1880-1956), un teolog care atrage atenţia asupra sa prin originalitatea lucrărilor, este considerat în

* Atunci albanezii luptau alături de sîrbi.

Serbia şi în alte ţări ortodoxe un autor profund şi important. Lucrarea sa

„Testamentul kneazului Lazăr“ dă la o parte cortina ce ascunde sensul lăuntric, duhovnicesc al bătăliei kosovare. Secolul XIV a însemnat timpul luptei grele şi crunte a sîrbilor pentru libertate, a însemnat dezbinarea profundă dintre feudali şi a mai însemnat personalitatea luminoasă a kneazului Lazăr. Acesta piere în lupta de la Kosovo, oastea îi este frântă, ţara îndurerată e în lacrimi şi în robie. Insă, iată! Kneazul află înaintea morţii că această bătălie nu este o înfrângere, ci o biruinţă a duhului asupra trupului, o adevărată victorie a sîrbilor, iar nu pieirea lor. De ce? Despre această taină (o taină duhovnicească, desigur), povesteşte cartea episcopului Nikolai Velimirovici „Testamentul kneazului Lazăr“.

împărăţia cerească şi împărăţia pământească

Kneazul Lazăr, susţinut de un ostaş turc, moare stând în picioare. El îl roagă pe Dumnezeu să-I răspundă la o întrebare care îl chinuie: „Eu sînt păcătos şi mor, dar de ce poporul meu şi oştenii mei sînt condamnaţi la acest chin şi la aceste suferinţe?" Şi, în acest moment, kneazul îşi aduce aminte că odată, cândva, el a făcut alegerea între împărăţia pământească şi împărăţia cerească. A ales atunci împărăţia cerească. Poate că

alegerea lui nu a fost dreaptă, iar el şi-a nimicit poporul silindu-1 să sufere. Acest gând îl tortura pe kneazul muribund. Poate că hotărârea lui a devenit principala cauză a înfrângerii Serbiei, a pieirii poporului, a pieirii camarazilor săi cei mai apropiaţi. Aşadar, kneazul Lazăr se afla în faţa tainei inexplicabile a suferinţei. Această taină, rostul ei lăuntric profund, trebuia să-i fie dezvăluită de un înger trimis de Dumnezeu.

Insă pentru a înţelege mai bine frământarea şi, mai ales, iluminarea kneazului trebuie să ne oprim puţin la cuvintele arhiepiscopului Teodor (Pozdeevski) din articolul său „Despre problema suferinţelor". Acesta scrie: „Răul şi suferinţele sînt o stare denaturată a ordinii vieţii, iar vinovat de această denaturare în viaţa pământească este însuşi omul. In acest sens noţiunea de rău şi de suferinţă nu are deloc o semnificaţie unică: răul este o noţiune pur morală, iar suferinţele luate în sine sînt în afara domeniului noţiunilor de bine şi de rău, în dependenţă de voia omului. Problema răului şi a suferinţei este problema de veacuri a omului. întreaga istorie a umanităţii înseamnă „plâns şi geamăt şi amar". Moartea în timp pune problema sensului vieţii omului. Moartea poate căpăta sens, însă trebuie găsit un rost lăuntric, duhovnicesc al suferinţelor şi al morţii. Deseori suferinţele, bolile nu

sînt trimise ca pedeapsă, ci din mila Domnului, spre povăţuire. înţelegând

un asemenea sens al suferinţelor, omul poate să se rupă de viaţa temporală şi să se îndrepte către Dumnezeu. însă omul nu poate pătrunde sensul adânc al suferinţelor, sprijinindu-se numai pe mintea sa".

Trei tipuri de oameni

Omului profund credincios, cum a fost kneazul Lazăr, i-a fost dat de către Domnul să pătrundă şi să cunoască această taină a fiinţei. Iar acest sens lăuntric al suferinţei şi sorţii îi este revelat de un înger trimis de Dumnezeu, timp în care durerea sufletească a kneazului era atât de profundă încât el a încetat să mai simtă durerea suferinţelor fizice, l-a luminat deodată o lumină mare şi în faţa sa a apărut îngerul şi încă cineva în veşminte strălucitoare (era proorocul Amos, sfântul „slavei" kneazului Lazăr, altfel spus, ocrotitorul său ceresc).

îngerul i s-a adresat cu următoarele cuvinte: „Nu fi mâhnit, kneze Lazăre. Eu sînt trimisul lui Dumnezeu. Sînt trimis să-ţi răspund la toate îndoielile care-ţi macină sufletul. Nu suferi gân- dindu-te că nu ai făcut alegerea cea dreaptă. Alegerea ta a fost cu adevărat corectă. Sînt adevărate şi înţelepte vorbele tale: «împărăţia pământească se întinde pe o clipă. împărăţia cerească însă este veşnicie.» Uită-te la întinderile

care te înconjoară. Ele sînt doar o părticică din împărăţia cerească. Ochii fizici, lumeşti nu sînt în stare să pătrundă în toată măreţia ei. Numai o privire spirituală poate vedea faţa frumuseţii ascunsă ochilor fizici. Fiecărei inimi care arde în vâlvătăile iubirii, răspunsul îi vine din ceruri, fiecărei fiinţe, care proslăveşte pe Dumnezeu. Acesta i se dezvăluie în mila Sa. O, această împărăţie duhovnicească, netrecătoare, veşnică şi dumnezeiască! Adevărul, iubirea, bucuria însufleţesc această împărăţie. Tu poţi să o vezi numai cu ochii tăi duhovniceşti. Numai ochii duhovniceşti străbat sferele inaccesibile ochilor pământeşti.

Adevăraţii Părinţi nu greşesc numind trupul o închisoare, iar separarea sufletului de trup (adică moartea) - libertate. De aceea oamenii se şi împart în trei grupuri. Primul vede lumea cu ochi pământeşti şi crede că aceasta este realitatea. Dar vai, sărmanii, demnii de milă, cât de mult greşesc! Ei sînt orbi şi trăiesc în întunericul deplin al necunoaşterii, întunecaţi de umbrele obiectelor create. Al doilea grup încearcă să pătrundă în adâncul lucrurilor cu raţiunea sa. Astfel de

oameni pot cunoaşte numai misterul lucrurilor şi fiinţelor, fără să ajungă în străfundul adevărului. Există însă şi al treilea grup. Aceştia sînt oamenii care nu se încred nici în ochii lor, nici în minte, însă percep ca simplitate copilărească Revelaţia

dumnezeiască, iar aceasta deşteaptă în sufletul lor năzuinţa spre împărăţia cerurilor. Atunci (după rugăciuni stăruitoare) li se deschide calea adevărată spre împărăţia cerurilor. Printre aceştia se află proslăviţii pământului tău şi sfântul prooroc Amos! - ocrotitorul tău ceresc -, iar tu, slăvite kneaz, eşti aşezat în rândul sfinţilor pământului tău, în rândul celor proslăviţi pentru iubirea faţă de Dumnezeu[11].

Transfigurarea suferinţelor

Jur-împrejurul kneazului Lazăr se întindea cumplitul câmp al bătăliei. Şi e aşa o muţenie pe acest crunt câmp! Dorm oştenii somnul de veci. Doar corbii au izbânda lor. Se ceartă si se
y
bat cu aripile şi cu ciocurile lor însângerate. Kneazul Lazăr e în suferinţă. Ucişi sînt mulţi. Ucise sînt căpeteniile sale cele mai iubite, căci e măcelărită toată armia sîrbească. Si zis-a knea-
y
zul îngerului: „Ce trebuie să-I cer Domnului înainte de moarte?“ îngerul îi spune: „La sfârşitul vieţii pământeşti, la fel ca şi la fiecare pas în viaţă, trebuie să-I ceri Domnului iertarea păcatelor si dăruirea harului. Duhul lui Dumnezeu
y
nu intră în casa bântuită de puterea necurată. De aceea acest lăcaş trebuie curăţat. Trebuie să aibă loc transfigurarea deplină a omului. Se ştie puţin despre acest lucru, dar tu, slăvite kneaz,

trebuie să-l cunoşti. Pentru păcatele sale, Creatorul i l-a luat omului căzut pe Sfântul
Duh, astfel că omul a rămas cu sufletul său si cu
[7] >
duhul său pământesc."

Istoria acestui popor slav este dintre cele mai cumplite: lupta pentru libertate şi, iată, în final, pieirea oastei. Cum să găseşti o soluţie la toate aceste suferinţe? Să pătrunzi în adâncul acestei taine, s-o conştientizezi, să te împaci cu suferinţele şi să le simţi ca faptă de resurecţie morală în simţământul iubirii libere faţă de Dumnezeu, să primeşti iertarea păcatelor şi harul şi să intri în împărăţia cerurilor - în acestea a constat lupta kneazului Lazăr. îngerul răspunde la aceste probleme nu numai kneazului Lazăr ci, prin el, întregii omeniri.

Insă, înainte de a da răspunsul îngerului să redăm gândurile arhiepiscopului Teodor în această problemă: „Tocmai în aceasta constă principalul rău în viaţa omului căzut: el poartă cu sine o sfâşiere şi o vrajbă permanentă; căci duhul omului care renunţă din propria-i voie la Dumnezeu, tânjeşte totuşi şi e însetat după o viaţă asemeni lui Dumnezeu; însă voinţa omului nu numai că îl coboară de la înălţimea asemănării cu Dumnezeu, dar şi acordă o valoare dominantă nevoilor trupeşti ale omului".

„De ce a căzut ţara ta? Pentru că a îmbătrânit"

Intr-adevăr, în viaţa omului căzut, senzualitatea şi ploconirea în faţa acesteia şi-au făcut simţită prezenţa de-a lungul istoriei universale. Răul, în sens de păcat, ca îndepărtare de Dumnezeu, a căpătat două direcţii şi s-a exprimat întotdeauna, pe de o parte prin sporirea trufiei spirituale, pe de alta, prin sporirea senzualităţii. De aceea omul are nevoie de suferinţă şi lacrimi, căci acestea atenuează trufia si diminuează senzualitatea. Fără >
lacrimi, fără suferinţă şi boală, fără moarte, omul ar putea apărea ca o jalnică şi, totodată, înfricoşătoare fiinţă.

Tocmai în aceasta constă şi ideea îngerului dezvăluită kneazului Lazăr. El spune: „De ce a căzut ţara ta? Pentru că a îmbătrânit". Văzându-i nedumerirea, îngerul îi explică faptul că bătrâneţea nu este o stare fizică, ci una duhovnicească (propriu-zis nu bătrâneţe, ci paralizie duhovnicească). Otrava păcatului a infestat şi a îmbătrânit aristocraţia sîrbă, iar apoi această otravă a început să se infiltreze şi în popor şi să-i otrăvească sufletul. Numai o furtună de proporţii ar putea să împrăştie acest duh rău, stricăcios al otrăvirii şi să salveze poporul de pieirea care îl ameninţă. Şi iată, ca să-ţi salvezi duhovniceşte patria (de păcat), trebuie să o prăbuşeşti. „Nu fi trist, kneze - continuă îngerul - alegerea ta a fost dreaptă şi în acord cu voinţa lui Dumnezeu".

118 . Fericita Stoina „moarta"

„în ce chip alegerea mea - a împărăţiei cereşti - întreabă kneazul - va aduce folos poporului meu?“ „Alegerea împărăţiei cereşti - zise îngerul - va aduce un folos nepieritor poporului tău. Aceasta va curăţi mintea, inima şi voinţa oamenilor. Alegerea va preschimba sufletele lor într-o oglindă luminoasă, în care se răsfrânge viaţa veşnică. împărăţia cerurilor va intra în ei şi îi va face vrednici de aceasta. Mintea lor se va curăţi de necurăţenie, iar inimile vor ajunge să fie pline de har: «întru lumina Ta vom vedea lumina». Cândva sufletul omenesc a fost luminat de Sfântul Duh, dar acesta L-a pierdut, iar omul şi-a pierdut lumea sufletească. însă omul care a refuzat împărăţia pământească va cunoaşte totul în altă lumină, în lumina duhovnicească. Aşadar, alegând împărăţia cerurilor, ai apropiat poporul tău de Dumnezeu. L-ai încredinţat Marelui Mângâietor şi Tămăduitor al sufletelor omeneşti. Cu leacuri amare El va curăţi inima poporului tău, va aşeza în ea Duhul Sfânt. Astfel, mintea poporului tău se va curăţi, se va plini prin Duhul dumnezeiesc şi se va înălţa la ceruri. Şi în gândirea poporului tău se va oglindi mintea neţărmurită a Raţiunii dumnezeieşti. Lumina soarelui e întuneric pe lângă Lumina Raţiunii Veşnice. Aceasta poartă şi zideşte totul. Fără Ea nu există cugetare adevărată, raţiune adevărată."

file din PATERICUL SÎRB . 119

Unde se află inima omului, acolo se află şi patria sa adevărată

„Gândirea muritorilor este limitată - spuse kneazul muribund. Iar lumânarea sufletului nostru împrăştie lumină nu prea departe. Şi nu te supăra, trimisule al Cerului, dacă te voi întreba de ce Domnul a lăsat să piară trei dintre cei mai buni conducători de oşti ai mei, care nicicând n-au pregetat în iubirea lor faţă de Creator?"

îngerul răspunse: „Moartea este înfricoşătoare numai pentru cel care e depărtat de obiectul iubirii sale, însă nu pentru cel care este chemat la Acela pe care îl iubeşte. Moartea este cumplită pentru cel care a ales împărăţia pământească, dar înseamnă bucurie pentru cel care a ales împărăţia cerească. Unde se află inima omului, acolo se află şi patria sa adevărată. Cine iubeşte această lume pământească şi tot ce se află în ea, acela are inima nesănătoasă şi nu a cunoscut adevărata iubire. Această iubire pământească e animată fie de duhul cărnii, fie - si mai rău! - de duhul iadului. Numai acea inimă, care e înflăcărată de iubire, este vrednică de acest nume. Restul, adică ceea ce se

numeşte pe pământ iubire, nu este iubirea adevărată, ci simţ pământesc (senzualitate) faţă de trup, de lucruri, faţă de nişte sunete ce pier, de nişte gusturi ce se schimbă, cu alte cuvinte, un simţământ faţă de umbre părelnice. De aceea, atunci când Domnul trimite moartea celor pe

care îi iubeşte, o trimite din focul iubirii Sale, ca să-i elibereze de depărtarea nemărginită şi să-i apropie de Sine. Când El trimite moartea celor care au ajuns parte a materiei şi nu au încercat iubirea dumnezeiască, o trimite ca răzbunare pentru păcatele lor şi îi lasă în urmă la depărtare infinită de Sine.

Inima omului este creată pentru iubirea dumnezeiască. Aceasta este un mic, dar minunat lăcaş de pe pământ, în care duhul dumnezeiesc năzuieşte să se aşeze. Insă, vai, sufletul omenesc s-a scindat şi a început să iubească materia şi de aceea a devenit trist, neputincios şi îmbătrânit, meritându-si moartea. Tocmai de aceea toti ur-

f y

maşii lui Adam, care au ales împărăţia pământească, au devenit muritori. Inimile lor s-au pustiit, a dispărut iubirea cerească din ele şi s-au încuibărit cu sentimente trecătoare şi vrăjmaşe. Cerurile şi-au pierdut realitatea pentru ei, păs- trându-se doar o vagă amintire despre cele cereşti, care a pălit tot mai mult până ce a început să dispară. Iar oamenii au început să tindă tot mai mult şi mai mult către bunurile materiale. Inimile lor au început să se închidă la simţămintele duhovniceşti şi au purces să se umple de diferite patimi: invidie, ură, bucurie răutăcioasă, senzualitate, teamă faţă de propriul trup, teamă de moarte, egoism şi lăcomie. Lumea a devenit pentru ei un înfricoşător tiran.

Iată, acest fum otrăvitor al lui Adam a început să otrăvească inimile poporului tău. Trebuia găsit un mijloc ca să fie salvat de la pierzanie, căci nici exemplul sfinţilor poporului tău, nici predicile preoţilor n-au fost de nici un folos, n-au adus nici un rezultat pozitiv. De aceea, a fost îngăduită de către Providenţă această înfricoşată moarte, uciderea nobililor conducători de oşti si, în sfârşit, moartea ta. După aceea va veni vremea pocăinţei celei mari, a tăcerii şi a suferinţelor. Aşadar, pas cu pas, inimile oamenilor vor trebui să se rupă de această lume şi să se întoarcă la Cer. Inimile lor trebuie să se elibereze de fumul infernal şi să se umple de Lumina cea adevărată."

Legea vieţii omeneşti este legea iubirii

Să ne reamintim de cuvintele episcopului Teodor Pozdeevski: „Când vrem să pătrundem mai adânc în sensul cuvintelor sfintei Scripturi, aceste încercări rămân adesea în zadar, parcă un fel de văl ne împiedică să vedem cu ochi limpezi sensul ascuns al Scripturii. Desigur, acest lucru se întâmplă pentru că legea lui Dumnezeu este duhovnicească, iar omul e trupesc, vândut păcatului. Niciodată omul, care trăieşte după legea cărnii, nu va putea înţelege legile vieţii duhovniceşti, ale vieţii asemeni lui Dumnezeu, căci, ca să înţeleagă aceste legi şi ca să atingă tainele vieţii,

trebuie să se apropie de acestea în chiar viaţa lor şi să le cunoască prin experienţă. Numai nişte momente deosebite de elan ne vor conduce la înţelegerea autentică a tainelor duhovniceşti. Atunci vom ajunge mai aproapre de Dumnezeu, ne vom lepăda de lumea păcatului şi ne vom împărtăşi prin spiritul nostru din lumea înalt duhovnicească a Adevărului".

Calea deosebită a apropierii de lumea duhovnicească i-a fost arătată kneazului de către înger. Aceasta este calea acceptării de bună voie a suferinţelor, calea chinurilor şi amarurilor întru Hristos. Se cer multe eforturi, se cere multă ne-voinţă şi luptă cu acele predispoziţii către păcat,
care ne încătuşează sufletul si ne orbesc mintea si
> > >
inima. Prin aceste cuvinte îngerul a luminat sufletul kneazului Lazăr, aducându-i credinţă şi speranţă că hotărârea lui a fost corectă şi plăcută lui Dumnezeu.

„Legea vieţii omeneşti este legea iubirii, continuă îngerul. Cheia către comoara duhovnicească aflată în cuvântul lui Dumnezeu este una singură: curăţia morală şi sfinţenia. Iată de ce Cuvântul lui Dumnezeu, care conţine în sine toate tainele cunoaşterii divine, trebuie învăţat nu atât cu mintea, cât cu inima curată, capabilă să-L vadă pe Dumnezeu însuşi. Taina Cuvântului lui Dumnezeu se cunoaşte numai prin iubire."

Rostul crucii şi al suferinţelor

Dar încă o problemă îl chinuie pe kneazul Lazăr. „Nu cumva robia va sufoca acel sentiment al libertăţii lăuntrice care este propriu poporului meu? Nu vor secătui toate talentele şi capacităţile lui sub povara robiei?"

îngerul răspunse: „Vorbele tale, kneze, arată faptul că te afli în lanţurile trupului. în Ceruri, faptele omeneşti sînt preţuite cu alte măsuri. Restul - oraşe, maşinării de tot felul - înseamnă numai deşertăciune fără valoare. Marile ora- şe sînt ca praful de pe drumuri, ca fumul spulberat în toate părţile. O biată albinuţă ar putea zîmbi uitându-se la fortăreţele şi imperiile voastre urieşeşti. Cum să lămureşti pasărea care şade în colivie, în ceea ce priveşte sensul adânc, interior al libertăţii păsării libere? Cei care au ales împărăţia pământească nu vor putea să înţeleagă pe cei care au ales împărăţia cerească. Reaua lor voinţă se îmbină cu voinţa demonică şi de aceea nu au acces la priveliştea împărăţiei cereşti. Intrarea acolo este închisă pentru ei. Şi nu au libertate, sînt robii trupului şi demonilor lor. Ţine minte, kneze, că această tristă zi poate fi ziua unei cotituri a oamenilor tăi spre bine, nu spre rău. Până acum voinţa lor pământească i-a împins în prăpastia morţii veşnice. De acum încolo poporul tău va

îndeplini o voinţă străină, iar acest fapt îi va învăţa pe oameni să îndeplinească voinţa lui Dumnezeu, dezvăţându-i de încrederea în sine şi de aroganţă. Va trebui să se supună voinţei unui crud tiran, şi astfel vor putea să înţeleagă şi să-şi urască propria tiranie, tirania trupului asupra sufletului. Peste ani şi veacuri, prin ne- voinţe şi amaruri vor învăţa să urască aceste două puteri rele: propria lor voinţă şi voinţa înrobitorilor lor. Atunci poporul va aspira tot mai sus, spre cer, ca un arbore într-o pădure deasă şi va căuta lumina clară a Creatorului său, căci, nestăpânind nimic din cele pământeşti, va dobândi cu uşurinţă Lumina cerească, fiindcă va urî şi voinţa sa şi voinţa înrobitorilor săi. Şi atunci Voinţa dumnezeiască va deveni pentru ei mai dulce ca laptele şi mierea. Nu vor putea dobândi toate acestea construind oraşe şi palate, ci manifestându-se în mediul familial. Creaţiile lor - cântece, muzică, datini - vor împlini iubirea duhovnicească. De aceea, kne- ze, spune lui Dumnezeu: «Facă-se voia Ta». Ca să înţelegi rostul crucii şi al suferinţelor, trebuie să accepţi de bunăvoie şi să porţi crucea trimisă de Dumnezeu. A purta crucea înseamnă a mărturisi iubirea faţă de Dumnezeu prin propriile suferinţe, benevol acceptate. Crucea este martora iubirii dumnezeieşti."

Adevărata libertate

îngerul îi explică apoi şi sensul libertăţii: „Ce înseamnă libertatea? E un simbol. Cuvântul «libertate» are multe sensuri. Când înfăţişarea exterioară a libertăţii se

preschimbă în robia (tirania) unui om asupra altui om şi nu este pedepsită de legile unei ţări, atunci Domnul suspendă libertatea acelei naţiuni şi o supune «şcolii înrobirii», pentru ca acel popor să aprecieze şi să înţeleagă adevărata libertate. Iar această libertate adevărată, de aur, este strâns legată de sfânta cruce. Numai prin intermediul ei, libertatea de aur se dezvăluie oamenilor.
Libertatea de aur
este cea adevărată si neschimbată. Si numai acel
> >
muritor care capătă o asemenea libertate, va deveni cu adevărat liber, iar nu un rob al trupului şi patimilor. Atunci el va deveni cu adevărat liber de iluzii, de patimi trupeşti, de preamărire, liber de oameni şi demoni, liber de sine şi de pasiunile sale. Va fi întotdeauna şi pretutindeni liber, cum nu a fost niciodată nici în libertate, nici în robie. Această podoabă de preţ, libertatea, se păstrează în adâncul sufletului omenesc. Libertatea adevărată este aceea care nu poate fi luată omului nici în închisoare, nici de o putere străină. Fără această libertate omul e un biet rob, fie el rege sau ultima slugă. Biserica este adevărată numai atunci când contopeşte divinul şi umanul, căci ea este un organism divin-uman.
Iar contopirea

divinului şi umanului trebuie să se petreacă liber, neconstrângător."

După cuvintele îngerului, kneazul Lazăr s-a lepădat de omul vechi şi s-a înnoit prin Duh. Sufletul său s-a luminat de Duhul din ceruri. Si, deşi în jurul său grozăviile bătăliei continuau, în sufletul său Lazăr simţea o viaţă nouă, veşnică. Oftă adânc şi spuse: „Amin".

Astfel, la bătălia din Kosovo, kneazul Lazăr a jertfit totul lui Hristos. Iată de ce această zi este ziua biruinţei duhului asupra trupului. Hristos a spus: „Cine îşi pierde viaţa pentru Mine, acela o va afla“. Sîrbii spun: „Aa Krst Crasny I Sloboda Alatny“ (pentru cinstita cruce şi libertatea de aur). Pentru ea au pierit ostaşii sîrbi pe câmpia de la Kosovo şi sufletele lor luminoase au fost purtate de îngeri la ceruri.

în încheiere se cuvine să amintim cuvintele scriitorului rus N. V. Gogol: „Ţine minte: nu sîntem deloc chemaţi în lume pentru sărbători şi ospeţe. Sîntem chemaţi la bătălie AICI; vom sărbători biruinţa ACOLO“.

O mărturie personală a dr. Njegos M. Petrovnic, profesor de literatură comparată, Universitatea din Scranton

-am născut si am crescut în Serbia, îmi iubesc mult locul unde m-am născut şi sînt mândru de moştenirea mea greacă. Bunica mea de pe mamă era grecoaică. Se născuse în Thessalonik, Inima Macedoniei greceşti, singura Macedonie adevărată din lume, şi nu în falsul stat cu acest nume, care este FYROM (Fosta Republică Yugoslavă a Macedoniei), sau „Skopje Macedonia “, pe care dictatorul comunist Tito l-a creat în 1945pentru a ataca sîrbii şi grecii, pe care nu-i tolera doar pentru că erau ortodocşi. (Skopje a fost şi va fi mereu parte integrantă din Serbia şi Sud şi nu are nici o legătură cu Macedonia grecească). Mi-am petrecut de asemenea cea mai mare parte din viaţă muncind în SUA şi am ales liber să devin cetăţean american. Aşa se face că de mai bine de trei ani, încerc să înţeleg şi să rezolv această problemă incredibilă: „De ce ţara în care am ales atât de entuziasmat să trăiesc şi să muncesc se întoarce atât de neaşteptat contra sîrbilor?“ Pentru mine, aceasta a fost o

dilemă agonizantă. Am încercat disperat să rezolv această problemă, dar trebuie să recunosc că nu am putut ajunge la un răspuns mulţumitor. Aşa că am considerat acest atac incredibil contra sîrbilor o înscenare a justiţiei, rezultatul unei isterii-media de necrezut, o tragică neînţelegere a istoriei şi, probabil, încă ceva.

Vara trecută, pe neaşteptate, am găsit totuşi răspunsul pe care-l căutam, în articolele unui supravieţuitor al holocaustului evreiesc, domnul John Kanz (un american, de origine evreu, preşedinte al supravieţuitorilor holocaustului din lagărul de exterminare de la Buchenwald) şi, de asemenea, în articolele Excelenţei Sale, episcopul Hrisostom de Etna. Domnul Kanz îşi începe articolul „Sîrbii, Evreii şi Bosnia“, apărut în „Săptămânalulpentru evrei“, august 5 — II, 1994 (p. 12), prin următoarele cuvinte:

„Campania de spălare a creierului Americii, pe care o face media noastră contra sîrbilor, este incredibilă. Doze zilnice de informaţii părtinitoare şi de minciuni sfruntate umplu mass-media - o adevărată realizare a „băieţilor de pe Madison Avenue“, care au la dispoziţie bani din belşug asiguraţi de o coaliţie a ţărilor Islamului fundamentalist şi a corporaţiilor mondiale de petrol".

Episcopul Hrisostom, într-un articol intitulat „Violarea Serbiei: pângărire a

credinţei noastre“

apărut în periodicul „Orthodox Tradition “ (Voi. X, 1993, Nr. 3, pag. 2-5) scrie:

„Care este obârşia complotului în care poporul sîrb este zugrăvit cu ostentaţie în lumina intoleranţei religioase şi etnice? Răspunsul este incomod şi înfricoşător totodată. Mai întâi, trebuie să înţelegem câte ceva despre politica externă aAmericii şi despre popoarele arabe.

Doar o singură dată, în emisiunea săptămânală de ştiri „60 de minute“ de pe CBS, americanilor li s-a spus că guvernul Arabiei Saudite a cerut ca Statele Unite şi Europa de Vest să-i ajute pe coreligionarii săi din Bosnia. De cândsaudiţii controlează transportul de petrol în Vest, nu se poate nega importanţa cererii lor.

Pur şi simplu America corporativă, în setea ei oarbă de petrol arab, a hotărât deodată că este în interesul american să sacrifice douăsprezece milioane de sîrbi ortodocşi pentru a-i satisface pe furnizorii arabi de petrol, care au vrut să-i salveze pe coreligionarii lor, musulmanii bosnieci din Yugoslavia.

Da, Excelenţa Voastră episcope Hrisostom şi domnule Kanz, aveţi absolută dreptate: scopul Americii afost să menţină petrolul la un preţ scăzut, indiferent de preţul moral. Media americană şi guvernul au dat mâna cu lobby-ul musulman fundamentalist şi nu ne spun că aceiaşi musulmani bosnieci, care sîntprezentaţi ca victime ale agresiunilor şi atrocităţilor sîrbeşti, împreună cu aliaţii lor

croaţi nazi-ustaşi, au ucis fără milă un milion de sîrbi, evrei şi ţigani în timpul celui de-al Doilea război mondial. Ni se spune că aceasta este o poveste veche, nerelevantă şi dată uitării. Nu există nici un motiv ca, după 50 de ani, să fie amintită. Nici nu contează că sîrbii care trăiesc în aşa-zisa „Croaţie nouă şi independentă“ a lui Tudjman şi în JVoua Bosnie" a lui Izetbegovic, au decis să nu se supună şi să nu se lase conduşi de cei care le-au omorât mamele, taţii, surorile şi fraţii.

Sîrbii care au supravieţuit acestui holocaust îşi amintesc încă cu intensitate exterminarea în întregime a satelor sîrbeşti şi desigur infamul lagăr de concentrare ustaşi de la Jasenovac, cunoscut mai bine sub numele ‚Auschwitz-uldin Balcani".

Media americană, guvernul şi secretarul de Stat, atât sub conducerea lui Bush, cât şi a lui Clinton, nu spun poporului american că „Excelenţa Sa marele mufti al

Ierusalimului" afăcut o înţelegere cu Hitler, prin care i-a asigurat două divizii complete SS de musulmani bosnieci; acestea au luptat de partea naziştilor. în schimb, Hitler a promis să extermine evreii din Palestina.

Media şi guvernul american par a fi deodată lovite de amnezie, uitând să informeze poporul american, că sîrbii ortodocşi, din contră, atât în Primul, cât şi în al Doilea război mondial, au luptat alături de SUA, ca aliaţi, şi au ajutat la înfrângerea kai- ser-ului şi a lui Hitler. Poporului american nu i se

spune că sîrbii au salvat mulţi piloţi americani şi au ajutat numeroşi evrei să supravieţuiască, riscân- du-şipropriile vieţi în decursul anilor ’40. Mă îndoiesc că domnul Baker sau domnul Christopher nu sînt la curent cu istoria balcanică, dar aş vrea, cu toate acestea, să-i întreb în mod public ce s-arfi întâmplat dacă trupele musulmane bosniece SS ar fi reuşit să înfrângă the Allied Forces, în cel de-al Doilea război mondial, ajutându-l astfel pe Hitler să obţină victoria finală. Ce li s-arfi întâmplat lor şi celorlalţi americani? Mie sau oricărui sîrb? Oricărui grec, rus sau francez? Hitler avea un plan, care arfi eliminat complet toţi evreii şi ţiganii de pe planetă. Cât despre sîrbi, el vroia să extermine o treime, să convertească altă treime şi să se debaraseze treptat de cealaltă treime în lagăre de muncă.

înainte de începutul celui de-al Doilea război mondial, peste două milioane opt sute de mii de sîrbi au locuit în teritoriul cunoscut drept Croaţia. Naziştii germani, cu ajutorul linguşitorilor croaţi ustaşi, au omorât mai mult de o treime din sîrbi, la Jasenovac şi în alte lagăre ale morţii. Pe parcursul a 35 de ani de domnie comunistă, mareşalul Tito (de origine croată şi slovacă) a expulzat şi a dislocat cea de-a doua treime de sîrbi. în aşa-numita „Krajina Sîrbească independentă“ trăieşte ultima treime din sîrbi - aproximativ opt sute de mii. Când croaţii şi-au proclamat independenţa, sîrbii s-au separat de

Croaţia şi şi-au declarat propriul lor stat independent „Republica Sîrbă Krajina“.

Regiunea Krajina din Croaţia era sîrbă de multă vreme, de mai bine de trei secole. Astfel, sîrbii au avut dreptul justificat de a se separa - la fel ca şi croaţii — când fosta Yugoslavie comunistă s-a destrămat. Sîrbii au refuzat să fie cetăţeni second-class şi să fie o minoritate în nou creata Croaţie independentă. Acelaşi lucru s-a întâmplat în Bosnia şi în Herţegovina. Preşedintele „Noii Bosnii*, Izetbegovic, a proclamat că ţara sa va fi condusă numai după principii islamice. El

a invitat sute de voluntari „Hamas“, din Liban, şi mujahidins — adică soldaţi şi terorişti islamişti - din Iran, Afganistan şi alte state islamice, să se alăture musulmanilor bosnieci, în războiul lor „sfânt* contra sîrbilor. Peste trei sute din aceşti luptători islamişti au fost capturaţi de sîrbi în primele şase luni de ciocniri militare cu trupele musulmane bosniace, în 1993. Desigur, guvernul şi mass-media americană au ales să nu informeze poporul american de vreunul din aceste lucruri, iar domnul Izetbegovic a fost primit ca lider guvernamental legal de către Casa Albă.

Introduc aici un fragment dintr-un interviu cu un scriitor rus de seamă, Aleksandr Soljeniţîn, pe care l-a dat vara trecută revistei „Forbes

„In Yugoslavia, problemele s-au produs din
aceleaşi cauze, ca în U.R.S.S. Comuniştii - ei l-au
) 7)

avut pe Tito, noi pe Lenin şi Stalin - au introdus graniţe interne administrative, lipsite de raţiune din punct de vedere etnic, iar din punct de vedere istoric, nejustificate. Ani de zile, ei au mutat populaţia dintr-un loc în altul şi când — în câteva zile, de asemenea - Yugoslavia a început să se destrame, puterile vestice dominante s-au grăbit să recunoască statele create în aceste hotare artificiale, cu o grabă şi o iresponsabilitate inexplicabile. Prin urmare, istovitorul şi sângerosul război, care şi astăzi distruge nefericitulpopor din fosta Yugoslavie, este din vina puterilor vestice şi a lui Tito*.

Declaraţia lui Soljeniţîn este corectă şi exactă din punct de vedere istoric, ea demonstrează clar că guvernul american poartă o mare parte din responsabilitate pentru vărsarea de sânge şi pentru măcelul din Balcani şi, mai ales, din Bosnia. De ce guvernul american s-a grăbit atât de mult să recunoască, ca state, falsele ţări ale Bosniei şi Herţegovinei şi să recomande intrarea lor în Naţiunile Unite? Este deasupra înţelegerii mele. De ce Bush şi Clinton nu
si-au dat seama că Bosnia n-a existat niciodată în
>
istoria omenirii, ca stat independent şi suveran înainte de 1992? în structura şi forma sa actuală Bosnia (recunoscută de către Naţiunile Unite şi SUA din aprilie 1992) nu va deveni niciodată o ţară. Motivul este foarte simplu; cei 1.600.000 de sîrbi, care locuiesc pe teritoriul bosniac, nu vor să trăiască într-un asemenea stat.

Ei vor lupta, dacă va fi

necesar, până la moarte sau până la victorie pentru idealurile şi drepturile lor reale.

Recent, Clinton şi Jzetbegovic s-au întâlnit pentru deschiderea sesiunii ONU a acestui an, la sfârşitul lunii septembrie, 1994. Preşedintele american a promis omologului său bosniac un ajutor economic de 30 de milioane de dolari. Mă întreb sincer, dacă domnul Clinton îşi dă seama că ajută o grupare musulmană teroristă (care îşi recunoaşte deschis intenţia de a nega dreptul de existenţă a 1.600.000 de sîrbi) din banii contribuabililor. Mă întreb dacă domnul Clinton a auzit vreodată de supravieţuitorul holocaustului evreiesc la care m-am referit, domnul Kanz, care, ca şi mine, este un cetăţean american plătitor de impozite. Placă n-a auzit, aş vrea să-i comunic, de vreme ce primeşte „Tradiţia Ortodoxa', concluzia la articolul domnului Kanz. Sper să o citească. (De asemenea voi trimite o copie a acestui articol ministrului de stat, domnul Christopher. Poate cineva, la Washington D.C., îşi va da seama, în sfârşit, că sîrbii sînt membri legali ai rasei umane şi că vocile lor trebuie ascultate de asemenea).

Domnul Kanz crede, în analiza sa asupra tragediei balcanice, că nu numai partizanii (lobby) corporaţiei de petrol arab şi „băieţii de pe Madison Avenue" poartă vina pentru destrămarea fostei Yugoslavii şi pentru suferinţa sîrbească, ci şi actualul guvern german.

Ceea ce Hitler n-a putut realiza prin război şi prin milioane de morţi pentru a controla Balcanii, Kohl vrea să obţină prin alte mijloace. Pentru acestea, el a ajutat la declanşarea tragediei, încurajând divizarea Yugoslaviei şi recunoscând noile state Croaţia şi Bosnia. Totuşi, el ştia bine că sîrbii nu pot consimţi să fie conduşi de ucigaşii şi opresorii lor, din nou. Tot domnul Kohl a insistat ca preşedintele Reagan să meargă la Bitburg şi să pună flori pe mormintele celor mai feroce criminali ai lumii, monştrii SS, în semn de iertare pentru crimele lor. Poate Reagan i-a iertat; noi nu; şi nici sîrbii şi nici 40 de milioane de morţi omorâţi de nazişti.

Kanz continuă, subliniind că sîrbii au luptat contra naziştilor germani în timpul celui de-al Doilea război mondial şi că preţul plătit pentru a se fi aliat contra lui Hitler a fost groaznic. Şi eu am ceva de spus despre asta, după o dureroasă

experienţă personală. în timpul celui de-al Doilea război mondial, între 1939 şi 1945, mi-am pierdut tatăl, doi fraţi mai mici şi bunicul de pe mamă. Kanz exclamă:

„Noi, supravieţuitori ai holocaustului, îi înţelegem pe sîrbi. Ei au avut aceeaşi soartă ca a noastră. Şi-au câştigat de o mie de ori dreptul de a fi liberi şi independenţi. Omenirea le datorează recunoştinţă.

Astăzi, sîrbii sînt ameninţaţi de o nouă alianţă între naziştii islamişti (Hamas - Hizballah), care

vor să distrugă Israelul, şi naziştii arieni din mai multe ţări, care visează la Hitler. Recent încheiatul pact dintre Bosnia şi Croaţia, de a îngenunchea sîr- bii şi de a-i conduce cu ajutorul Germaniei (şi al S UA de asemenea; pactul afost semnat la Washington D. C., cu acordul lui Clinton) este alianţa noilor nazişti. Istoria se repetă. Va putea această coaliţie să obţină sprijinul Vestului? Va putea, cu siguranţă, dacă rămânem indiferenţi. Hitler a bombardat la nesfârşit sîrbiipentru rezistenţa lor încăpăţânată. îl vor urma Clinton şi NATO pe Hitler, în loc să găsească soluţia politică corectă ?“

Domnule Kanz, îţi sînt recunoscător. Sper că mai mulţi cetăţeni americani doresc să le exprimi opiniile, nu doar pentru a apăra poporul sîrb, dar şi pentru supravieţuirea umanităţii şi pentru dreptul fiecăruia de a trăi şi de a respira liber aerul de acasă, la fel ca cetăţenii acestei ţări democrate, pe care o numim cu mândrie Statele Unite ale Americii.

Este timpul ca media americană să-şi revizuiască cu obiectivitate atacul nedrept şi extrem de dăunător asupra poporului sîrb: să spună adevărul factual publicului american. E timpul ca oficialităţile alese de public să recunoască tragica lor eroare politică şi să-şi schimbe politica oficială eronată faţă de fosta Yugoslavie, şi mai precis, faţă de sîrbi.

Amfilohie, Mitropolitul Muntenegrului şi al Littoral-ului

Ruşine şi ocară Europei creştine

reasfinţiile voastre, iubiţi fraţi şi surori, înţe

leptul nostru episcop a vorbit înţelept cândva, în iunie. Ducem o nouă luptă în Kosovo, spunea el, dar, de această dată, nu mai avem nici un kneaz venerabil (cel mai apropiat echivalent al acestui titlu, în engleză, este prinţ) şi nici Sfânta Cruce. Kneazul venerabil a fost înlocuit de ireligie. Ireligiei, aşa cum o cunoştea lumea din timpuri străvechi, îi lipseşte credinţa. Sfânta Cruce a fost înlocuită cu o ţintă, semn

sinucigaş al zeului SHIVA, pe care l-am găsit pe strada pustie Patriarska ce duce spre Patriarhia din Pec. Ea a mai fost înlocuită cu un steag albanez care flutură acum, pentru prima dată de la luptele din Kosovo, de pe cea mai apropiată casă de lângă Patriarhie.

Aceasta trebuie să se întâmple în mod evident, justificându-se printr-o anume logică istorică sau printr-un cod moral mai profund, dar bazându-se, de asemenea, pe căile tainice ale lui Dumnezeu. Tot ce s-a petrecut în Kosovo, din

1941, a dus la ceea ce se întâmplă astăzi şi nu s-a întâmplat în 600 de ani. Anul acesta, Vidovdan-ul (aniversarea Bătăliei de la Kosovo 28 iunie) a fost fără îndoială, cea mai groaznică sărbătoare din toate acestea, pentru tot poporul sîrb, atât în Kosovo si Metohia, cât si în rest.

In ajunul liturghiei Vidovdan-ului, pe care am slujit-o în altarele din bisericile arhiepiscopale şi patriarhale ale Patriarhiei din Pec, cu binecuvântarea Preasfinţiei Sale, am dus să se odihnească veşnic trupul Milevei Vujosevic, de 50 de ani, împuşcată mortal, în ai cărei creieri presăraţi (împrăştiaţi) am călcat, intrând în casă, şi trupul Maricăi Mărie, o fată retardată, violată în sărăcăciosul ei domiciliu din Belo Polie. Am găsit-o moartă, desfigurată pe o canapea ruptă. Pe acestea două le-am îngropat chiar înainte de Vidovdan şi, pe când slujean sfânta liturghie în Patriarhia din Pec, n-am putut să nu simţim că acesta a fost cu adevărat cel mai îngrozitor Vidovdan de peste 600 de ani, care a mişcat toţi sîrbii şi a avut un efect puternic asupra entităţii sîrbeşti naţionale din Kosovo. Am simţit cum cuvintele vlădicăi Rade: „Kosovo este un uriaş tribunal cu Sodoma urlând în mijlocul lui“ devin, într-adevăr, cuvintele unui profet.

Astăzi Kosoco este, dacă asta ne-ar putea consola, cu adevărat un „imens tribunal". Este tribunalul în care poporul nostru este judecat,

tribunalul unde musulmanii sînt judecaţi, tribunalul unde sînt judecate, de asemenea, Europa şi lumea civilizată. Verdictul de astăzi fiind transmis în lume, s-a scris într-o evanghelie înainte de Golgota lui Hristos şi continuarea sa, am simţământul, se întâmplă să coincidă cu ceea ce se petrece în Kosovo şi Metohia, în prezent.

Ceea ce se întâmplă aici, astăzi, ne priveşte nu doar pe noi, ci pe întreaga lume modernă, pe civilizaţia creştină şi este legat de omul de la sfârşitul secolului 20 şi

începutul secolului 21. Discutând cu demnitari europeni şi americani, în timpul vizitelor la Patriarhie, am spus în mod repetat că ceea ce s-a întâmplat este mai presus de toate o nenorocire şi o batjocoră adusă poporului meu, one segment of my people that is. Aceasta am repetat-o şi o repet. Este de asemenea o ruşine locală din partea albanezilor, o naţiune respectabilă, care este tot un popor a lui Dumnezeu, având dreptul la locul său sub soare, timp şi spaţiu, în care să-si aducă rodul muncii lor.
y

Faptele pe care o fracţiune din acest popor le-a făcut în numele tuturor este o ocară si o ru-
y
şine pe obrazul întregii naţiuni. Evenimentele care au loc astăzi în Kosovo, ca şi cele întâmplate în timpul bombardamentului, sînt, aşa cum am continuat să repet şi o spun iarăşi, ruşinoase, iar Europa Creştină ar trebui să se simtă ruşinată. Europa creştină şi civilizaţia americană au adus

asupra lor vina de care ar trebui să le fie ruşine. Este o ruşine că secolul 20 se apropie de sfârşit cu bombe care cad peste un popor păcătos, aşa cum spunea Preasinţia Sa în rugăciunile sale, păcătos cu totul, dar nu fără un motiv; si totuşi acesta este un popor foarte bătrân, vechi, creştin şi respectabil al Europei.

Aşa sărbătoreşte Europa 2000 de ani de Creştinism şi aşa intră în cel de-al treilea mileniu. Este, de asemenea, un lucru foarte tragic şi absurd asupra căruia ar trebui să se oprească orice persoană şi să gândească, indiferent din ce popor sau religie ar face parte.

O parte din această ocară şi ruşine a fost prezentată, în cuvinte şi în imagini, în cartea intitulată „Crucified Kosovo". Lista originală număra peste 50 de biserici, dar între timp, alte 20 de biserici şi mănăstiri, distruse complet în ultimile două săptămâni, li s-au adăugat. Ultimul raport a anunţat că mănăstirea Zociste, în vecinătate cu Velika Hoca, a fost rasă de pe faţa pământului - o mănăstire medievală, loc celebru pentru proprietăţile sale vindecătoare, important nu doar pentru sîrbii ortodocşi, ci şi pentru toţi locuitorii din jurul mănăstirii. In ultimii ani mai mult musulmani decât sîrbi frecventau mănăstirea sfinţilor. Doctori fără de arginţi, mai ales pe timpuri de boli mortale, the heinousness care în multe cazuri is accountable for the state, we now find

ourselves in. Astăzi, mănăstirea cu biserica si clă- dirile din jurul ei sînt una cu pământul. Aceeaşi soartă a avut-o, şi există dovezi, mănăstirea sfântul împărat Milutin, din Musutiste. Acum, că am menţionat acest nume, trebuie să dezvălui în faţa lui Dumnezeu ceea ce am auzit că s-a întâmplat în Kosovo. în timpul bombardamentelor un şef al poliţiei a venit la un preot să-l informeze despre distrugerea iminentă a unei moschei. Preotul a răspuns: „Vă implor, în numele lui Dumnezeu, nu distrugeţi moscheea pentru că veţi distruge în acelaşi timp şi biserica noastră". Poliţistul şi-a întors capul, a plecat şi moscheea a fost demolată.

Aşadar, cum poate cineva fi sigur că aceia care „au aşteptat cele 5 minute ale lor" vor cruţa biserica altcuiva. Fiţi siguri, şi noi care am fost în Kosovo şi Metohia în ultimele luni putem depune mărturie că este adevărat, de faptul că, dacă n-ar fi fost forţele internaţionale în Kosovo chiar în acest moment, Patriarhia din Pec, ca şi cea din Decani si Gracanita, ar fi fost transfor- mată în cenuşă. N-ar fi rămas nici un sîrb în regiune. Situaţia este aşa cum este. Acest booklet este o mică inserare care face cunoscută situaţia în care sîntem.

Astăzi, ceea ce a mai rămas din biserici, locuri sfinte şi oameni poate fi găsit în rezervaţii şi sînt sigur că, chiar şi rezervaţiile indiene sînt într-o

stare mult mai bună decât cele din Serbia, incluzând enclavele din Kosovo si Metohia. Patriarhia
>
din Pec este o rezervaţie la fel aflată in bunkers, sub lumina reflectoarelor, păzită de tancuri. în ciuda acestora, zilele trecute au fost lansate rachete, aşa cum aţi auzit, dar, din fericire, n-au căzut pe biserică sau pe conac (locuinţele rezidenţiale). în schimb, ele au aterizat undeva între cele două. Decani este, de asemenea, într-o rezervaţie, ca şi Granica şi toate celelalte locuri unde trăiesc sîrbi. Gora'devca, pentru a menţiona câteva, este singurul sat din Metohia care a rămas. Rezervaţiile menţionate sînt asigurate temporar, deasupra lor atârnând o sabie a lui Damocles, după cât se vede. în sutele de oameni a intrat o spaimă profundă, existenţială, în afară de 30.000 de oameni din Pristina, care aşteaptă acum să părăsească acest iad. Avem o listă cu numele a 200 de oameni răpiţi şi ucişi, doar din regiunea Pec, dar numărul nu este definitiv. Sînt, sigur, zeci de

oameni ucişi neluaţi în calcul încă pentru a nu mai vorbi de răpirile numai din această regiune. Trebuie să fie peste 400 de oameni dispăruţi, despre care se crede că au fost omorâţi. De curând, în vecinătatea lui Istok, a fost descoperită o groapă cu 40 de cadavre, printre care şi corpul părintelui Ştefan de la mănăstirea Budisavac. Părintele Hariton este încă unaccountedfor, şi asta de cam mult timp. Şi, câtă

vreme Kosovo va fi într-o astfel de rezervaţie, Serbia, împreună cu conducătorii ei şi cu întreaga ei populaţie, Republica Federală a Iugoslaviei însăşi, va fi şi ea într-o rezervaţie. Theirs will have a cul-de-sac. Cercul din jurul poporului sîrb se micşorează tot mai mult, toate legăturile diplomatice politice şi umane sînt conturabile, ca să nu mai menţionăm legăturile personale cu comunitatea internaţională. Cei care ar trebui acum să îi salveze pe oameni din această situaţie sînt, pentru prima oară în istorie, părăsiţi de întreaga lume, care nu vrea să discute cu ei; fapt evident pentru oricine are ochi şi urechi. Dacă aceia care nu vor să comunice au dreptatea de partea lor, asta este altă problemă, alegerea scopului, conştient sau inconştient, ca simbol al lor - simbolul a ceva mult mai profund prin care aceşti oameni au optat pentru calea spre sinucidere, este un fapt istoric şi tragic, dacă situaţia din ţara noastră va continua. Aceasta înseamnă că oamenii si-au

y

pierdut, la un nivel mai profund, simţul demnităţii, al viitorului şi al posibilităţii de a supravieţui şi de a se întoarce lângă naţiunile mature ale lumii. Fiecare persoană poate avea în interiorul său o tendinţă sinucigaşă, care este chinul fiecăruia, şi o tristeţe comună. Dar transformarea acestei boli şi a acestor tendinţe într-un stil de viaţă, într-un mod de a gândi şi de a se comporta, în numele unei naţiuni întregi şi aşteptarea ca

ea (naţiunea) să o accepte, este egal în înţelegerea misiunii omeneşti.

y

Un lucru este sigur, evident din tot ce s-a întâmplat în Kosovo, şi trebuie spus. Pare a fi public sau secret, planul de asuprire, din partea comunităţii internaţionale să transforme Kosovo într-un fel de protectorat internaţional. Nu cred că voi trăi îndeajuns, facă-se voia Domnului, pentru a vedea Kosovo eliberat

de prezenţa forţelor internaţionale care, de obicei, după ce locuiesc pe teritoriul altcuiva, în ţara altcuiva, în casa altcuiva prea mult timp, devin o forţă de ocupaţie. In prezent, Kosovo este în protectorat. In ultimă instanţă va deveni un protectorat NATO prin pact, dar, de asemenea, după cât se pare, se pregăteşte să devină un stat independent, care, într-o zi, va fi încorporat într-o Albanie Mare. Dacă acesta este sau nu planul comunităţii europene, nu pot prevedea. Oricum, tot ceea ce are loc în Kosovo şi Metohia, în acest moment, indică această direcţie.

De asemenea, dacă oamenii vor avea sau nu puterea de a stabili relaţii importante şi adevărate cu comunitatea internaţională, spre a găsi noi ieşiri din această nenorocire, din strâmtorile Kosovo-ului, depinde de Dumnezeu şi de intenţiile Sale, dar şi de noi toţi.

Acest material despre Kosovo crucificat să fie un stimulent pentru noi şi pentru

responsabilitatea noastră comună, în faţa lui Dumnezeu, a istoriei şi a lumii moderne, care să ne ajute să restaurăm demnitatea noastră şi să ne dea posibilitatea să ne întoarcem, cu respectul datorat drepturilor omului, către pământurile noastre strămoşeşti, către patria noastră străbună.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

îngerul alb

Mănăstirea Mileşevo se află în sudul Serbiei, pe malul unui râuleţ de munte numit Mileşovka. Această mănăstire este una din cele mai vechi din ţară, fiind construită în secolul XIII. Aici sosesc vizitatori din Bosnia şi Cemogorie, din toate oraşele şi satele Peninsulei Balcanice, şi din întreaga lume. Şi au ce să vadă. Orice închinător care trece pragul sfântului lăcaş şi înaintează cu evlavie, ridicân- du-şi capul, vede pe zidul din dreapta, deasupra criptei sfântului rege Vladislav, o minunată frescă. Această frescă înfăţişează un înger înveşmântat în alb. Să ne amintim de evenimentul din Evanghelie, când „după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie, ca să vadă mormântul. Şi iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer şi venind, a prăvălit piatra şi şedea deasupra ei. Şi înfăţişarea lui era ca fulgerul şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau şi s-au făcut ca morţi. “

A

Îngerul însă, adresându-se către femei, a zis: „Nu vă temeţi, căci ştiu că pe Iisus

cel răstignit II căutaţi. Nu este aici - El a înviat precum a zis. Veniţi de vedeţi locul unde a zăcut şi, degrabă

mergând, spuneţi ucenicilor Lui, că s-a sculat din morţi, şi iată va merge înaintea voastră în Galileea; acolo II veţi vedea. Iată, v-am spus vouă." (Matei 28, 1 - 7).

Cu cât mai mult îl priveşti pe „îngerul alb" (aşa este numit în Serbia), cu atât mai mult rămâi încântat. Neîndoielnic, este o capodoperă a picturii murale medievale. Totul în această frescă este desăvârşit: înclinarea capului, ochii îngerului, anvergura asimetrică a aripilor sale, mişcarea mâinii, făptura sa uşoară, delicată, imaterială. Aspectul îngerului a vestit oamenilor cea mai minunată, cea mai arzătoare, cea mai nemaipomenită veste dintre toate veştile de pe lume - că Hristos a înviat din morţi şi că El nu se mai află în mormânt!!!

Dacă te retragi un pic înapoi - privirea îngerului te urmăreşte, iar te apropii de criptă - privirea te ţine cu putere şi simţi că nu te poţi elibera - eşti stăpânit de vestea nepământească şi extraordinară comunicată de către înger.

Asa l-a văzut meşterul neştiut din Evul me-

> > >

diu pe trimisul lui Dumnezeu - şi aşa ni l-a lăsat nouă - pentru a ne minuna şi a-1 contempla - ca să ne oprim în loc, cutremuraţi, stând aşa un ceas, şi două ceasuri, şi trei, fără să observăm nici trecerea timpului, nici spaţiul, uitând cu totul de sine...

îngerul alb a devenit simbolul duhovnicesc al Serbiei. îl întâlnim pretutindeni - şi la hotel, şi în salonul autobuzului interurban, şi în auditori- ile studenţeşti, şi în chilia monahului şi în cabinetul ministrului. Compania aeriană iugoslavă (JAT) zboară de parcă purtată pe aripile îngerului alb - cumpărându-şi biletul de avion, fiecare călător întâlneşte privirea cuceritoare a trimisului ceresc.

Ne întrebăm de ce îngerul alb este zugrăvit peste tot, în cărţi şi pe reviste, dar mai precis, în inima fiecărui sîrb? Fiindcă el, îngerul alb, ne vesteşte învierea lui Iisus Hristos, aceasta însemnând şi învierea fiecărui sîrb credincios, a fiecărui adept credincios al lui Hristos, învierea întregii minunate Serbii.

Serbia faţă în faţă cu noua Europă

A

In ziua de 23 aprilie 2000, cu ocazia împlinirii unui an de la declanşarea agresiunii

NATO împotriva Iugoslaviei, Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi Români (A.S.C.O.R.) a organizat în Aula Magna a Universităţii Bucureşti conferinţa cu tema „Serbia faţă în faţă cu Noua Europă" susţinută de col. Mircea Dogaru, istoric la Editura Militară, asistentul universitar Răzvan Voncu şi prof. univ. dr. Virgiliu Radulian, prim-vicepreşedinte al Ligii de prietenie ro- mâno-sîrbă, al cărei preşedinte este P. S. Calinic Argeşanul.

Redăm în următoarele rânduri fragmente din cuvântul dlui Răzvan Voncu, coordonatorul numărului recent apărut al revistei Caiete Critice cu tema „Destinul Yugoslav", dedicat în întregime poporului, culturii, istoriei sîrbe, ca şi agresiunii NATO împotriva Republicii Federative Iugoslavia.

Pentru început aş dori să fac o corecţie la titlul conferinţei noastre. Se spune „Serbia faţă în faţă cu Noua Europă". Eu sînt un mare iubitor al poporului sîrb, recent am devenit şi membru al

Uniunii Scriitorilor din Serbia. Totuşi, vreau să reamintesc că subiectul de drept internaţional se numeşte „Republica Federală Iugoslavia". Faţă în faţă cu Europa se află acum nu numai Serbia, ci toată Republica Federală Iugoslavia, Serbia şi Muntenegru. Ţin să fac această precizare, pentru că exact în zilele noastre se desfăşoară o murdară acţiune de intoxicare mediatică, o acţiune care încearcă să acrediteze ideea că Serbia este ceva, iar Muntenegru este altceva. Trebuie spus că, deşi din punct de vedere administrativ, R. F. Iugoslavia este un stat federativ cum o arată şi numele, însă din punct de vedere etnic, cultural şi istoric, ea este un stat unitar. Muntenegrenii sînt sîrbi, vorbesc cea mai curată limbă sîrbă. Sînt un popor ortodox, instituţiile bisericeşti sînt comune. Spre exemplu mănăstirea Hilandar de la sfântul Munte Athos este o creaţie comună. Insă, din păcate, raţiunile pentru care după al Doilea război mondial s-a creat această Republică distinctă Muntenegru, nu sînt istorice, ci politice. Ea a fost creată de Tito cu scopul de a slăbi poporul sîrb, împărţind-o în bucăţi administrative cât mai mici, ca să nu mai domine federaţia. Tito, să reamintesc, era croat.

Aceasta este mica mea corecţie şi veţi vedea că nu este lipsită de logică, nu numai pentru că şi Muntenegru a fost bombardat, dar în Muntenegru s-a bombardat ceva foarte important şi veţi vedea mai târziu ce.

Voi începe printr-o afirmaţie, care ar putea să vi se pară spectaculoasă. Aş

spune că Iugoslavia se află în faţă cu Noua Europă încă de dinainte de Noua Europă, încă din clipa când a căzut sub dominaţia otomană, victimă cu toate popoarele ortodoxe din zonă a complicităţii statelor catolice. A existat o nouă ordine europeană şi atunci în Evul mediu, şi această nouă ordine s-a tradus printr-o suspectă coabitare, printr-o suspectă tolerare reciprocă a catolicismului şi a islamului în defavoarea Ortodoxiei.

De ce au deranjat sîrbii? De ce au fost consideraţi a fi împotriva Europei, când de fapt ei, ca popor creştin care se opunea islamismului, reprezentau însăşi Europa? Pentru că au vrut să facă acest lucru: au vrut să-şi elibereze ţara şi sufletul singuri. Şi evident, un popor care doreşte să se elibereze singur, devine incomod. Pentru că
astăzi se va elibera de un duşman si mâine se va
> >
elibera de altul, chiar şi de prietenul, care pretinde că îi ajută. Toate încercările sîrbilor de-a lungul istoriei de a se ridica singuri, nu numai că nu au primit nici un fel de sprijin din partea celeilalte Europe creştine, cu excepţia Ţărilor Române, dar au fost chiar sabotaţi. Şi exemplul cel mai dureros a avut loc la sfârşitul secolului al
i
XVITlea şi începutul secolului al XVIITlea, perioadă în care se înteţesc confruntările între Imperiul habsburgic şi Imperiul otoman, linia frontului oscilând undeva pe teritoriul Serbiei şi

Bosniei de azi. Ce s-a întâmplat atunci? Pe scurt, austriecii aveau nevoie de diversiune în spatele liniei frontului. Şi le spuneau sîrbilor prin emisari: răsculaţi-vă voi, că noi venim şi vă eliberăm. Şi sîrbii se răsculau, plăteau jertfe de sânge, luptând cu mâinile goale împotriva turcilor, iar austriecii pierdeau bătălia şi dispăreau în ceaţă. Aşa s-a produs, din fericire pentru iredenta albaneză, depopularea de sîrbi a Kosovo-ului. La 1690 şi la 1737, ca represalii pentru ridicarea lor în spatele frontului, turcii i-au deportat pe sîrbii din Kosovo la nord de Dunăre. Atunci a început practic dezechilibrul etnic. E adevărat că albanezii sînt atestaţi din vechi timpuri acolo, dar documentele nu îi pomenesc ca fiind dintru început otomani (sub numele de otomani erau cunoscuţi toţi cei trecuţi la islam).

Ce se întâmplă însă astăzi? Ce înseamnă Noua Europă? Noua Europă încearcă

de fapt să introducă pe continent spiritul yankeu. Detaliind puţin şi analizând ceea ce s-a întâmplat în timpul acestei barbare agresiuni constatăm că, de fapt, nu s-a confruntat Noua Europă cu Vechea Europă (adică Iugoslavia), ci s-a confruntat spiritul european cu spiritul american. Dacă aţi văzut filmele americane, pe lângă detestabilul amănunt că 90% dintre ele se bazează pe aceeaşi schemă, unul comite o crimă, iar altul se străduieşte să-l prindă, poate că aţi observat un lucru extrem de interesant. Rar, extrem de rar, cel care

îl prinde pe criminal respectă 100%, în orice împrejurare legea. Americanul de fapt nici nu discută despre lege, ci despre dreptate. Justiţiarul încalcă legea în ideea că face o dreptate imanentă. Dar noi ştim că dreptatea este atributul lui Dumnezeu. Noi nu sîntem decât oameni si ne ghidăm după legi. Socrate a băut cucută nu pentru că legea care îl condamnase era dreaptă, ci pentru că, le-a spus el discipolilor, nu avem altă şansă decât legea.

Ori, în timpul agresiunii din Kosovo au fost încălcate toate legile. Nu există nici cel mai neînsemnat document de drept internaţional care să justifice aşa ceva, acum şi vreodată. S-a încălcat legea, a fost distrus practic întreg mecanismul Organizaţiei Naţiunilor Unite şi însăşi organizaţia, în ideea că odată se va face o dreptate, pe care o vede numai cineva de la Casa Albă.

Şi atunci despre care Europă vorbim? în urmă cu câţiva ani a apărut o carte tradusă şi în româneşte, care se numeşte „Ciocnirea Civilizaţiilor". Autorul ei este celebrul politolog american Samuel P. Huntington. în această carte pe noi ne-a jenat cel mai tare o hartă, în care Europa este delimitată în două de o linie, care trece peste Carpaţii noştri, rupându-ne de Transilvania. Ce spunea Huntington? Că la ora actuală sursa principală de conflict în lume este fundamenta- lismul islamic - o observaţie absolut corectă, eu personal consider fundamentalismul islamic cea

mai mare primejdie a Europei. Dar fundamenta- lismul islamic are ca aliat în concepţia lui Huntington (nu ştiu de unde a scos el lucrul acesta) ţările ortodoxe, spune el că există o unitate de civilizaţie ortodoxo-musulmană, care se opune blocului catolico-protestant. Şi atunci propune ca soluţie, deturnarea agresiunii islamice dinspre grupul catolico-protestant către grupul ortodox.

Că nu este o întâmplare şi un simplu scenariu de „political-fiction“ - este

dovadă ceea ce se întâmplă în Cipru, în Armenia, ce se întâmplă acum în Cecenia. Peste tot fundamentalismul islamic este stimulat să atace Ortodoxia. Acelaşi lucru s-a întâmplat în Bosnia. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în Kosovo şi vedem că este tolerat sistematic de comunitatea internaţională. Eu, personal, nu înţeleg ce înseamnă comunitate internaţională, căci mă gândesc că totuşi sînt vreo 150 de state pe glob şi nu cred că au fost consultate toate. Această comunitate internaţională s-a situat şi în cazul Kosovo de partea islamului. E limpede că avem de-a face cu un război anticreştin. Ori, eu ştiu că Europa, indiferent cum s-a numit ea, este o construcţie creştină. Europa este creştină sau nu este deloc.

>

Acţiunea s-a pretins a fi o agresiune an- ti-Milosevici, că ar avea ca obiectiv răsturnarea unui regim totalitar, care limitează manifestările democratice ale opoziţiei şi care oprimă

minorităţile. Am să vă citez dintr-un text publicat de Regis de Bray, cunoscut filozof antitota- litar francez, un text care se numeşte „Calea greşită[1]', care este o scrisoare deschisă adresată lui Jacques Chirac. Zice el: „Miloşevici-Dictatorul". „Interlocutorii mei din opoziţie, singurii cu care am stat de vorbă, mi-au atras atenţia asupra crudei realităţi: Miloşevici a fost ales de trei ori. Ori dictatorii sînt aleşi o singură dată, nu de două ori. Regimul iugoslav nu este unul al unui partid unic, iar partidul lui Miloşevici este chiar minoritar în Parlament. Nu există deţinuţi politici şi există coaliţii care se schimbă. Regimul este criticat deschis pe stradă şi în cafenele, dar nimeni nu dă atenţie acestui lucru. Nu există nici o presiune totalitară în minţile oamenilor. Se pare că Occidentul este de o sută de ori mai obsedat de Miloşevici decât proprii săi compatrioţi".

N-a fost un război anti-Miloşevici, pentru că altminteri nu se explică de ce în Muntenegru nu au fost bombardate obiective industriale (cu puţine excepţii), dar a fost bombardat mausoleul poetului Njegoş de la Loveen. Nu cred că Njegoş ar fi făcut vreodată coaliţie cu Slobodan Miloşevici. Şi nici nu putea să o facă, întrucât a murit acum mai bine de o sută de ani. Şi iarăşi, nu întâmplător, prin efecte aşa-zise „colaterale", a fost bombardată de şapte ori mănăstirea Gracaniţa care, pe lângă frumuseţea ei intrinsecă şi valoarea ei

religioasă şi culturală, este un monument aflat sub protecţia UNESCO.

Iată, deci, că nu avem de-a face cu o veche Europă, care se înfruntă cu o nouă Europă. Nu avem de-a face nici cu o coaliţie totalitară, care se înfruntă cu spiritul democratic. Avem de-a face pur şi simplu cu o încercare mişelească de a se re-scrie istoria şi frontierele continentului nostru.

Să ne punem întrebarea: în ce Europă vrem să intrăm? Şi cum vrem să intrăm în această Europă? Eu vă spun o constatare personală: sîr- bii sînt mai pregătiţi decât noi să intre în Uniunea Europeană. Infrastructura lor este mai bună, au o experienţă mai îndelungată în acest domeniu, au folosit perioada lui Tito de deschidere pentru a implanta structuri de tip occidental. Dar ei nu vor să intre în Uniunea Europeană cu mâna întinsă. Ei vor să aducă ceva în această Uniune, propria lor pondere. Ei nu vor pur şi simplu ca Serbia să fie condusă de la Bruxelles. Şi cred că asta nu trebuie să acceptăm nici noi. Pentru că la Bruxelles nu contează că sîntem creştini ortodocşi, că avem o anumită istorie. Pentru ei nu sîntem decât o piaţă, nu sîntem decât nişte pixeli de ecranul unui calculator. Eu nu cred că România, în clipa în care se va integra, va dispărea de pe hartă. Va exista o pată pe hartă numită România, cum există şi acum o pată pe hartă, pe care scrie Olanda. Ce mai există însă din spiritul olandez în Olanda, este greu de spus...

De aceea au fost sîrbii bombardaţi. Ei au vrut ca pe viitoarea hartă a Europei acolo unde scrie Iugoslavia, să existe Iugoslavia, să existe spiritul sîrb, credinţa ortodoxă, limba, cultura lor şi un mod de viaţă, care este mult mai normal, mai raţional, decât modul de viaţă occidental.

Aşa încât, eu zic să fim foarte circumspecţi şi să învăţăm de la sîrbi un lucru: sîrbii îşi aniversează, ca să spun aşa, şi înfrângerile. Şi noi acum participăm la o asemenea aniversare a unei înfrângeri, care e de fapt o victorie. Exact ca şi bătălia de la Kosovo Polye. Sursele contemporane bătăliei de la Kosovo Polye vorbeau de o victorie a sîrbilor, o victorie a lui Pirus, în care a pierit aproape toată armata şi întreaga nobilime. Totuşi, în fiecare an, indiferent de evenimente, sîrbii aniversează înfrângerea de la Kosovo Polye, pentru că înfrângerea de la Kosovo Polye s-a transformat în timp în reazemul lor moral şi naţional.

Nu vreau să las impresia greşită că, respectând şi admirând din tot sufletul vitejia de care a dat dovadă poporul sîrb în multe împrejurări istorice, am crede că poporul nostru este altfel. Vreau să vă amintesc doar două evenimente care sînt

structural identice.

In noaptea de dinaintea bătăliei de la Kosovo Polye, în 1389, kneazul Lazăr şi-a adunat căpitanii şi nobilimea şi le-a pus următoarea întrebare: „Doriţi să ne turcim şi să ne păstrăm imperiul pământesc? Sau să pierim şi să câştigăm

împărăţia cerurilor?" Şi căpitanii sîrbi au răspuns: „Dorim să câştigăm împărăţia cerurilor." Ceea ce s-a şi întâmplat.

La 1714 a avut loc decapitarea lui Brâncoveanu, a ginerelui său şi a celor patru fii în faţa ambasadorilor ţărilor occidentale, care au tăcut şi au aplaudat acest fapt barbar. Aceasta, la 1714. Cum s-a întâmplat decapitarea? întâi a fost decapitat ginerele, apoi primii trei copii. Cel de-al patrulea, Matei, care avea doar nouă ani, s-a întors către Brâncoveanu şi i-a spus: „Tată, n-am decât nouă ani, vreau să trăiesc". Iar Brâncoveanu i-a răspuns: „Fiule, am pierdut tot ceea ce aveam, hai să ne câştigăm sufletul!"

Iată o dovadă de eroism şi de martiraj dată de poporul român. Noi nu credem că poporul sîrb este neapărat mai viteaz decât poporul român, cu toate că este în mod sigur mai bătăios, are o altă logică în istorie. Ar fi bine ca de acum înainte puterile care se vor succeda democratic la conducerea României să respecte mai mult demnitatea ţării noastre şi a poporului nostru. Noi nu sîntem un popor de slugi sau nu ar trebui să fim un popor de slugi.

Una dintre virtuţile creştineşti, pe care noi, din păcate, le-am cam uitat în ultimul timp, este bărbăţia creştinească. Nu trebuie să fim numai ascultători. Este bine să facem ascultare, dar nu întâmplător între virtuţi este şi bărbăţia creştinească. Nu trebuie să fim numai neprihăniţi.

E bine să încercăm să fim cât mai neprihăniţi cu putinţă, dar trebuie să fim şi înţelepţi ca şerpii. Mântuitorul ne-a poruncit şi asta. România şi-ar putea salva interesele sale şi fără această atitudine dezgustătoare pe care a avut-o. Pentru că la ora actuală ţara se confundă cu mass-media ei şi cu puterea ei politică, România nu are o reputaţie prea bună. Să nu ne iluzionăm că, dacă NATO ne mângâie părinteşte pe creştet, ne şi respectă. Ne mângâie pe creştet aşa cum mângâi pe cineva, care ţi-a făcut jocul, care a fost complice cu tine.

Ceea ce doresc să spun în final este că noi trebuie să încercăm cu mijloacele puţine, care ne stau la îndemână, dar care sînt foarte importante, să determinăm

un alt curent de opinie. Şi voi, tinerii, noi creştinii, cu toţii putem să facem acest lucru. Putem să cerem ca expresia publică a statului numit România să fie expresia corectă a sentimentelor poporului român. Pentru că România înseamnă poporul român.
„Vestitorul Ortodoxiei", 2000